

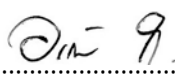
ปัญหานิยามความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน
ครอบครัว พ.ศ. 2550 ศึกษากรณีความรุนแรงทางการเงิน

เสาวลักษณ์ ทองลอย

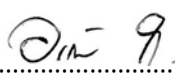
งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤษภาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ เสาวลักษณ์ ทองลอย ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษา ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

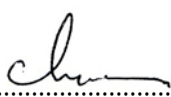
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.อรรัมภา ไวมุกข์)

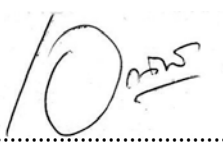
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ดร.อรรัมภา ไวมุกข์)

..... กรรมการ
(ดร.รัชณี แต่งอ่อน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทีป ทับอัตรานนท์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีชร)
วันที่...24..... เดือน.....พฤษภาคม..... พ.ศ...2561.....

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความกรุณาและอนุเคราะห์คำแนะนำจากท่านอาจารย์ ดร. อรรัมภา ไวยมุข โดยรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบ ซึ่งท่านได้จุดประกายความคิด ให้คำปรึกษา คอยชี้แนะแนวทาง ตลอดระยะเวลาในการศึกษางานนิพนธ์ฉบับนี้ และท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตรวจแก้ไขงานนิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.รัชณี แดงอ่อน และท่านอาจารย์ ดร.ประทีป ทับอัครานนท์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ได้กรุณาเสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบ และให้องค์ความรู้ คำแนะนำ ชี้แนะข้อมูลแนวทางอันเป็นประโยชน์สูงสุดในการจัดทำงานนิพนธ์ฉบับนี้จนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้มีพระคุณและขอขอบคุณกำลังใจที่มีค่ายิ่งจากครอบครัวที่น่ารักของผู้วิจัย ที่คอยผลักดันเป็นกำลังใจและแรงสนับสนุนให้ผู้วิจัยตลอดมา นอกจากนั้นขอขอบคุณที่ ๆ น้อย ๆ เพื่อน ๆ ทั้งที่ร่วมเรียนด้วยกันมา และเพื่อนพี่น้องที่ทำงาน ที่คอยส่งกำลังใจให้กันเสมอ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานนิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกต่อการศึกษา ซึ่งความดีงามเหล่านี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ คุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ส่วนความบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

เสาวลักษณ์ ทองลอย

57920817: สาขาวิชา: กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา; น.ม. (กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา)

คำสำคัญ: ความรุนแรงทางการเงิน/ ความรุนแรงในครอบครัว/ ปิตาธิปไตย

เสาวลักษณ์ ทองลอย: ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ศึกษากรณีความรุนแรงทางการเงิน (PROBLEMS CONCERNING DEFINITION OF DOMESTIC VIOLENCE UNDER DOMESTIC VIOLENCE VICTIMS PROTECTION ACT B.E. 2550: STUDY OF FINANCIAL ABUSE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: อรรัมภา ไวยมุข, ปร.ด., รัชนิ แดงอ่อน, ปร.ด., 142 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

จากสภาพความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไม่เสมอภาคทางเพศระหว่างชายหญิง จึงนำมาซึ่งปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีความรุนแรงทางการเงิน หมายถึง การทำร้ายบุคคลหนึ่งด้วยความรุนแรงหรือความมีอำนาจในการควบคุมโดยไปคุกคามอีกฝ่ายที่ต้องพึ่งพิงโดยมีปัจจัยทางการเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือเป็นการใช้ทรัพย์สินเงินทองและของมีค่าเป็นเครื่องมือหรือตัวกระทำความรุนแรงใส่อีกบุคคลหนึ่ง เช่น การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงานสามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ทำให้ภรรยารู้สึกว่าต้องพึ่งพาสามีเรื่องเงิน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่เกิดจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าในครอบครัวใช้อำนาจที่เหนือกว่าบีบบังคับผู้ที่ด้อยกว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน เป็นการตอกย้ำถึงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของคนในสังคมเรื่องชายเป็นใหญ่ ซึ่งถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่งและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างอื่นตามมา

จากนิยามคำว่า“ความรุนแรงในครอบครัว”ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังขาดความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันและไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองและคุ้มครองสิทธิสตรี ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายใดคุ้มครองผู้ถูกกระทำในลักษณะนี้ จึงเกิดปัญหาช่องว่างของกฎหมายสำหรับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐควรเข้ามาให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน โดยการเพิ่มเติมขอบเขตนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้ครอบคลุมถึงความรุนแรงทางการเงิน ในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายประเทศอังกฤษและอินเดีย

57920817:MAJOR: CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; LL.M. (CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY)

KEYWORDS: FINANCIAL ABUSE /DOMESTIC VIOLENCE/ PATRIARCHY

SAWWALAK THONGLOY: PROBLEMS CONCERNING DEFINITION OF DOMESTIC VIOLENCE UNDER DOMESTIC VIOLENCE VICTIMS PROTECTION ACT B.E. 2550: STUDY OF FINANCIAL ABUSE. ADVISOR: AWRUMPA WAIYAMUK, Ph.D., RATCHANEE TANGON, Ph.D., 142 P. 2017.

From the social disparity, the gender inequality resulted in the domestic violence especially in the financial abuse which means to harm the person with the violence or to have power to control by harassing the person in need of the support with the financial factor related. It is to employ the assets and valuable things as the tool or the violence actor to another person such as to hinder the wife from her work or to make her stop working so that the husband is responsible for all expenses causing the wife's living to depend on the financial support of the husband. Therefore, it is the act arising from the person having more power in family and enjoys such power to force the weaker person in financial aspect and the emphasis of the attitude, the values and the social belief about male dominance which is one of the domestic violence and the cause of the following family violence problems.

The definition of the "domestic violence" in section 3 of the Victims of Domestic Violence Victim Protection Act, B.E. 2550 is not appropriate with regard to the society nowadays and is inconsistent with the international laws which asserted and protected the women rights. Now, Thailand has no law protecting the victim in such manner, so there are the problems of gap in the law in this area. The researcher suggests the state to protect and support the financial abuse victim by including the financial abuse in the scope of the "domestic violence" in the same manner as the English and Indian law.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว.....	5
แนวคิดของสังคมไทยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว.....	5
แนวคิดการแทรกแซงสถาบันครอบครัวของรัฐ.....	8
แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสตามกฎหมายไทย... ..	14
ความรุนแรงในครอบครัว.....	24
ความรุนแรงในครอบครัว: ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse).....	36
โครงสร้างความรับผิดชอบตามกฎหมาย.....	42
3 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในกฎหมายไทย และต่างประเทศ.....	49
กฎหมายประเทศไทย.....	54
กฎหมายต่างประเทศ.....	63
ประเทศอังกฤษ.....	64
ประเทศอินเดีย.....	75
4 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับนิยาม คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิเคราะห์ปัญหาขอบเขตนิยาม คำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ. 2550 กรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse).....	86
วิเคราะห์ปัญหาช่องว่างของกฎหมายสำหรับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำกรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse).....	94
วิเคราะห์ปัญหาความไม่สอดคล้องของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กับกฎหมายสากลที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี กรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse).....	100
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	106
บทสรุป.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก.....	121
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	142

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปพฤติการณ์ความรุนแรงในครอบครัว: ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)..	84
2	เปรียบเทียบขอบเขตคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ของประเทศไทย อังกฤษ และอินเดีย.....	92

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาเบื้องต้นของความสงบสุขของสังคม เป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ในทุกยุคทุกสมัย โดยมักถูกถ่ายทอดจากรุ่นบิดามารดาสู่บุตรหลาน ความรุนแรงบางอย่างถูกซึมซับและกลายเป็นว่าต้องยอมรับเอาความรุนแรงนั้น โดยปริยาย จนวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่เช่นนี้ ความรุนแรงภายในครอบครัวมีสาเหตุพื้นฐานของปัญหาจาก ความเชื่อ ประเพณี ทัศนคติต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อที่สังคมมีมาแต่ดั้งเดิมเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายหรือมายาคติผิด ๆ ที่ครอบงำสังคมอยู่ เช่น แนวคิดที่ว่าภริยาเป็นสมบัติของสามี ลูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ ผู้ชายมีอำนาจเหนือสตรี สตรีเป็นวัตถุทางเพศ ผู้ชายจึงมีฐานะเป็นผู้ดูแลคุ้มครองเด็กและสตรี จึงมีสิทธิที่จะกระทำการใด ๆ ต่อบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวก็ได้ ซึ่งก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิ การที่บุคคลในครอบครัวมีฐานะ และสถานภาพที่แตกต่างกัน ทำให้มีการใช้กำลังบังคับ ทำร้ายร่างกายกันในครอบครัว ซึ่งคนภายนอกมักไม่ให้ความสนใจหรือช่วยเหลือเพราะมองว่าเป็นเพียงปัญหาภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว เด็กและสตรีจึงตกอยู่ในสภาพของการถูกกดขี่ ทำร้ายร่างกายและจิตใจอย่างไม่อาจเลี่ยงได้ นอกจากนี้ความรุนแรงในครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้ถูกกระทำอันเป็นบุคคลในครอบครัวนั้นด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 บังคับใช้กับคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการผสมผสานระหว่างมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามายังบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด มากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ

วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมิได้เกิดเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก โดยแต่ละประเทศมีกฎหมายออกมาควบคุมความรุนแรงในครอบครัวแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของแต่ละประเทศ โดยมีพัฒนาการ นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” โดยมีลักษณะขอบเขตและความครอบคลุมแตกต่างกันออกไป ซึ่งในประเทศไทยผู้วิจัยเห็นว่า นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังไม่มีความชัดเจนและไม่ครอบคลุมถึงประเด็นความรุนแรงทางการเงิน โดยความรุนแรงทางการเงินนั้นมีชื่อเรียกหลากหลาย ดังนี้ Economic abuse หรือ Financial abuse ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า Financial abuse เท่านั้น ซึ่งหมายถึง การทำร้ายบุคคลหนึ่งด้วยความรุนแรงหรือความมีอำนาจในการควบคุม โดยไปคุกคามอีกฝ่ายที่ต้องพึ่งพิง กล่าวคือเป็นการใช้ทรัพย์สินเงินทองและของมีค่าเป็นเครื่องมือหรือตัวกระทำความรุนแรงใส่อีกบุคคลหนึ่ง (รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, 2560) เช่น การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงาน สามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ทำให้ภรรยารู้สึกว่าต้องพึ่งพาสามีเรื่องเงิน เป็นต้น (กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550 อ้างถึงใน วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 14) ซึ่งต่างจากกฎหมายของต่างประเทศ เช่น อังกฤษและอินเดียที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน กล่าวได้ว่านิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ยังขาดความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันและไม่สอดคล้องกับกฎหมายสากลที่รับรองและคุ้มครองสิทธิสตรี อาทิเช่น ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women: DeVAW), ปฏิญญาปักกิ่ง และแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action: BPFA) และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) เป็นต้น

นอกจากนั้นพบว่าเกิดปัญหาช่องว่างของกฎหมายสำหรับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำในกรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) กล่าวคือปัจจุบันกฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าว ฉะนั้นหากเกิดการกระทำความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ขึ้นกับบุคคลในครอบครัว ผู้ถูกกระทำจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายลักษณะใดเลย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเกิดเป็นคำถามงานวิจัย คือ 1. ปัญหาขอบเขตนิยาม คำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) 2. ปัญหาช่องว่างของกฎหมายสำหรับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำกรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) และ 3. ปัญหาความไม่สอดคล้องของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กับกฎหมายสากลที่เกี่ยวกับสิทธิสตรีกรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) โดยผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในส่วนนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัวของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)
4. เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงนิยามความรุนแรงในครอบครัวในกฎหมายไทยต่อไป

สมมติฐานของการศึกษา

ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่งและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างอื่นตามมา ทั้งนี้ในประเทศไทยอังกฤษและอินเดีย นิยามความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” รวมถึง ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ไว้ด้วย ดังนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ของไทยจึงควรบัญญัติขอบเขตให้ชัดเจนโดยครอบคลุมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ด้วยโดยถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวอย่างหนึ่งในมาตรา 3 ซึ่งประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในกรณีดังกล่าว

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีของความรุนแรงในครอบครัว ความหมายและผลกระทบของความรุนแรงทางการเงิน

(Financial abuse) ขอบเขตของความคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในลักษณะนี้ และนิยามความหมาย คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ. .... เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้มีความเหมาะสมและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ด้วยการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องซึ่งได้มาจากการค้นคว้า ได้แก่ กฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติ หนังสือ บทความ เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานราชการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมารวบรวมและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในส่วนนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว
2. ทราบถึงข้อกฎหมายเกี่ยวกับนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัวของไทยและต่างประเทศ
3. ทราบถึงปัญหาที่เกิดจากนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)
4. ทราบถึงข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงนิยามความรุนแรงในครอบครัวในกฎหมายไทยต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

การดำรงชีวิตในปัจจุบันนอกจากจะมีปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานแล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้คือเงิน อันเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ นับได้ว่าตั้งแต่มนุษย์เกิดจนถึงแก่ความตายย่อมมีค่าใช้จ่ายหรือเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งสิ้น กระทรวงสาธารณสุข (2547 อ้างถึงใน ยงยุทธ แสสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 10) ได้ระบุถึงลักษณะการใช้ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ว่าเป็นการควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย กล่าวได้ว่า ในระดับครอบครัวเรื่องเงินเรื่องทองถือเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามมา ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นทั้งปัญหาสังคมและอาชญากรรมที่มีรูปแบบซับซ้อนและนับวันยังมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งมีปรากฏให้เห็นตามหน้าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์หรือที่ไม่ได้รับทราบอีกเป็นจำนวนมาก โดยปัจจุบันมีหน่วยงานและความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการพยายามแก้ไขและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบเหตุมากขึ้นและมีรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องการตีความนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ว่ารวมถึงความรุนแรงในรูปแบบลักษณะใดบ้าง ความรุนแรงเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ในทุกสมัยเกิดขึ้นได้ด้วยหลายสาเหตุต่างกันไป ความรุนแรงบางอย่างถูกซึมซับและกลายเป็นว่าต้องยอมรับเอาความรุนแรงนั้นโดยปริยาย นอกจากนี้การอยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความรุนแรงอาจทำให้มีการซึมซับเลียนแบบพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัวจนกลายเป็นวงจรความรุนแรงที่ส่งต่อกันไปเรื่อย ๆ ความรุนแรงในครอบครัวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เราควรจะได้มีการป้องกันและแก้ไขต่อไป

แนวคิดของสังคมไทยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

อดีตสังคมไทยนั้นผู้หญิงถูกคาดหวังจากระบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) ระบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย หมายถึง ระบบวิธีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ ระบบการครอบครองและควบคุมของผู้ชายและการตกเบี่ยงล่างของผู้หญิงในเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นชัดในทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน ในทางเศรษฐกิจระบบชายเป็นใหญ่สะท้อนให้เห็นได้จากการแบ่งงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวที่ให้

งานในบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น งานนอกบ้านเป็นหน้าที่ผู้หญิงทำเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมที่ผู้หญิงทำมักมีสถานภาพต่ำกว่าและได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่ากิจกรรมที่ผู้ชายทำ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, 2559, หน้า 2) กล่าวคือ “ชายเป็นใหญ่” มักใช้ในการอธิบายลักษณะครอบครัวที่ถือเอาฝ่ายชายเป็นใหญ่เป็นผู้นำ โดยมีลักษณะที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิงและลักษณะที่ฝ่ายหญิงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบฝ่ายชายในแทบทุกด้าน ในสังคมวัฒนธรรมปิตาธิปไตยจะกำหนดภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว ทำงานบ้านให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิงหรือแม่ ส่วนพ่อจะทำหน้าที่เป็นเพียงเจ้านายหรือผู้แสดงอำนาจในบ้าน อนึ่ง เมื่อผู้ชายหรือพ่อใช้อำนาจอันเกินพอดีปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น (กำจร หลุยยะพงศ์, 2544, หน้า 148 – 149 อ้างถึงใน ฌรณกรณ์ รัตทรัพย์, 2555, หน้า 31)

โดยภายในครอบครัวพ่อจะเป็นใหญ่โดยมีแม่เป็นผู้ตกอยู่ในอำนาจกับลูก พ่อจะทำหน้าที่เป็นเจ้าของที่ดิน การผลิต ตลอดจนการเป็นเจ้าของเมียและลูก กล่าวได้ว่าพ่อสามารถกำหนดและชี้ชะตาครอบครัวได้ โดยแม่จะทำหน้าที่ทำงานบ้าน รับผิดชอบดูแลลูก และคนชรา (ซึ่งยังคงตกย่ำหน้าที่ดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน) ปัญหาซึ่งตามมา คือ การใช้อำนาจครอบงำอันที่มากเกินไปของผู้ชายหรือพ่อ อาทิ ปัญหาความรุนแรงในบ้าน (Domestic violence) การข่มขืนหรือทุบตีภรรยา (Marital violence) รวมทั้งการล่วงเกินทางเพศในบ้าน (Taboo)(ฌรณกรณ์ รัตทรัพย์, 2555, หน้า 31) รวมทั้งอุดมการณ์ผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) จารีตประเพณีแต่ดั้งเดิมยกให้ชายมีอำนาจเหนือหญิง ในความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส สามีจึงมีอำนาจเหนือภรรยาและบุตรที่ต้องการทั้งการปกป้องคุ้มครอง และการควบคุมการใช้ความรุนแรงของชายจึงเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจที่เหนือกว่า ซึ่งสตรีส่วนใหญ่ก็ยอมรับสถานะภาพที่ด้อยกว่าผู้ชาย ซึ่งในครอบครัวและอาณาเขตต่าง ๆ ในสังคมจารีตประเพณีดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าสังคมโดยรวมยังยอมรับความไม่เท่าเทียมของหญิงและชาย ดังจะเห็นจากสุภาษิตคำพังเพยที่ว่า “ผู้ชายคือช้างเท้าหน้า ผู้หญิงคือช้างเท้าหลัง” ซึ่งนำไปสู่การที่สังคมยังไม่ตระหนักว่า ความรุนแรงต่อสตรีเป็นปัญหาสำคัญ แต่เป็นเพียงปัญหาภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว (ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557) กับการแก้ปัญหาครอบครัวดังกล่าว โดยบุคคลในครอบครัวจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นเองเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล จึงทำให้เมื่อเกิดการกระทำ ความรุนแรงขึ้นภายในครอบครัว จะไม่มีบุคคลใดเข้ามาช่วยเหลือหรือดำเนินการใด ๆ และเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวการแก้ไขปัญหา มักจะกระทำโดยการพูดคุยกันเองระหว่างบุคคลในครอบครัวหรือเป็นการตกลงปัญหากัน โดยให้ผู้อาวุโสในครอบครัวเป็นผู้ช่วยไกล่เกลี่ย ยิ่งหากเป็นการใช้ความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยา ภริยาก็มักจะเกรงใจผู้อาวุโสจึงพยายามอดทน

หรือพยายามที่จะปรับความเข้าใจกัน จึงทำให้ไม่มีการแจ้งความดำเนินคดีกันโดยมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว ไม่ควรที่จะแจ้งความดำเนินคดีหรือทำให้เป็นเรื่องใหญ่ (พิชญภา ภิยมแท้, 2555, หน้า 24) เนื่องจากสังคมมีค่านิยมและเจตคติในเรื่องบทบาทหญิงชายเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการให้ความสำคัญและคาดหวังเพศชายในฐานะผู้นำผู้ตัดสินใจ ผู้สืบทอดเชื้อสายทางครอบครัว เพราะเพศชายมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า สามารถปกป้องผู้อ่อนแอทางร่างกายคือเด็กและผู้หญิงได้ จะเห็นได้ชัดเจนในกรณีความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมาจากความเชื่อที่สังคมมีมาแต่ดั้งเดิมเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายหรือมายาคติผิด ๆ ที่ครอบงำสังคมอยู่ เช่น แนวคิดที่ว่าภริยาเป็นสมบัติของสามี ถูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ ผู้ชายมีอำนาจเหนือสตรี สตรีเป็นวัตถุทางเพศ ผู้ชายจึงมีฐานะเป็นผู้ดูแลคุ้มครองเด็กและสตรี จึงมีสิทธิที่จะกระทำการใด ๆ ต่อบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวก็ได้ (ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557) ดังนั้น เมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่มีการแจ้งความดำเนินคดีใด ๆ เพราะเกรงว่าจะไม่มีผู้หาเลี้ยงครอบครัวหากผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องติดคุกหรือได้รับโทษอีกด้วย

ปัจจุบันคนในสังคมในประเทศต่าง ๆ เริ่มมีความเชื่อถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิงมากขึ้น จะเห็นได้จากมีการเริ่มรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของเพศหญิง และมีการกำหนดมาตรการสำหรับการจัดการเลือกปฏิบัติกับเพศหญิง อีกทั้งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยสตรีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกส่วนของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นบทบาททางด้านการเมืองที่จะเห็นได้จาก บทบาทผู้นำอันได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีอยู่ในหลาย ๆ ประเทศและบทบาททางด้านการบริหารการดำเนินการทางธุรกิจ กล่าวคือปัจจุบันสตรีได้ออกสู่โลกภายนอกมากขึ้น โดยมีบทบาทในการทำงานหารายได้เข้าครอบครัวด้วยเช่นเดียวกับเพศชาย นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของหญิงกับชายที่เปลี่ยนไปแล้ว ในสังคมปัจจุบันมีความเชื่อในเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันของมนุษย์มากยิ่งขึ้น คนทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ฉะนั้นในฐานะมนุษย์คนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงย่อมมีฐานะเท่าเทียมกันในสังคม จึงทำให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหามากยิ่งขึ้น คนในสังคมจึงสนับสนุนรัฐให้เข้ามาช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รัฐจึงได้มีการออกกฎหมายที่นำมาใช้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะ เนื่องจากปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน กฎหมายที่นำมาปรับใช้จึงต้องมีความเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้บุคคลในสังคมยังช่วยกันรณรงค์ให้ทุกคนยุติการใช้ความรุนแรงต่อสตรี เด็กและคนชรา จัดงานประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนเห็นถึงความสำคัญ

และเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าวมากยิ่งขึ้น (พิชญาภา เจริญแท้, 2555, หน้า 24-25)

สรุปจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการทางแนวคิดความเชื่อค่านิยม จากเดิมสังคมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง สังคมไทยถูกรอบงำจากแนวคิดชายเป็นใหญ่ (ปิตาธิปไตย) เกิดความไม่เท่าเทียมในทางเพศ ผู้ชายเปรียบเป็นช้างเท้าหน้าผู้หญิงเปรียบเป็นช้างเท้าหลัง แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยตระหนักและให้ความสำคัญถึงสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเข้ามามีบทบาทในสังคมของเพศหญิงมากขึ้น รวมถึงกรณีที่รัฐได้มีการออกกฎหมายที่นำมาใช้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยใช้ความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะด้วย

แนวคิดการแทรกแซงสถาบันครอบครัวของรัฐ

Donald Brieland and John Allen Lemmon (1987 อ้างถึงใน สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 15) ได้กล่าวถึงแนวคิดแทรกแซงสถาบันครอบครัวของรัฐ ดังนี้

แนวคิดอำนาจรัฐ (Police power) แนวความคิดนี้ในระบอบประชาธิปไตย หมายถึงอำนาจทั่วไปของรัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ารัฐมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ (Police power) การใช้อำนาจนี้ในทางนิติบัญญัติแสดงออกโดยการตรากฎหมาย ดังนั้น เมื่อสถาบันครอบครัวทำหน้าที่บกพร่อง รัฐจึงต้องแทรกแซงและมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะปกป้องพลเมืองของรัฐให้พ้นจากภัยอันตรายจากบุคคลที่กระทำความผิดและมีภัยต่อสังคม

แนวคิดอำนาจครอบครัว (Parents patria) แนวคิดนี้ถือว่ารัฐมีอำนาจพิเศษในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เยาว์ให้พ้นจากอันตรายหรือความเสียหายใด ๆ ซึ่งเป็นการแสดงว่ารัฐสามารถเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัว เมื่อบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ต่อเด็กและเยาวชน (สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 15)

สรุปได้ว่าจากแนวความคิดในอดีตสังคมมองว่าปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคลนี้เอง จึงทำให้เมื่อเกิดการกระทำความรุนแรงขึ้นภายในครอบครัว จะไม่มีบุคคลใดเข้ามาช่วยเหลือหรือดำเนินการใด ๆ และมักแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันด้วยการไต่ถามจากผู้อาวุโสในครอบครัว จึงทำให้ไม่มีการแจ้งความดำเนินคดีกัน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมสังคม ความเชื่อค่านิยม เกือบทุกสังคมมักเป็นการมองสถานะของเพศหญิงในลักษณะที่แสดงความต่ำต้อยกว่าสถานะของเพศชาย ต่อมาในปัจจุบันสังคมมีความเชื่อในเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันของมนุษย์มากยิ่งขึ้น คนทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ฉะนั้นในฐานะมนุษย์คน

หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงย่อมมีฐานะเท่าเทียมกันในสังคม รัฐจึงได้มีการออกกฎหมายที่นำมาใช้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายความรุนแรงในครอบครัว โดยถือว่ารัฐมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมสำหรับประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้

1. สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สิทธิมนุษยชน

ปรัชญาสาขากล่าวว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ไว้อย่างเฉพาะเจาะจง คงมีการกำหนดไว้แต่เพียงองค์ประกอบของสิทธิดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น ความหมายของ “สิทธิมนุษยชน” จึงต้องขึ้นอยู่กับบริบท (Context) ในการใช้คำว่าสิทธิมนุษยชนในแต่ละกรณีไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมีความเป็นพลวัต (Dynamic) อยู่ในตัวเองโดยขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่อง แกนกลางที่เป็นแนวความคิดหลักในเรื่องสิทธิมนุษยชนก็คือ “การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” นั่นเอง ด้วยเหตุนี้แนวคิดหรือหลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนจึงเป็นเพียง “เครื่องมือ” (Instrument) หรือ “วิธีในการปฏิบัติ” ที่เป็นหลักประกันและมาตรการสำคัญในการให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสังคมโลก (ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, 2545, หน้า 15 อ้างถึงใน ประชาไทย, 2550) ฉะนั้น สิทธิมนุษยชนจึงกลายเป็นหลักการสำคัญในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ หรือเพื่อความมีศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกันของมนุษย์ในเวลาต่อมา ซึ่งปรัชญาสาขากล่าวว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีทั้งหมด 30 ข้อบท แบ่งได้เป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง เจตนารมณ์และหลักการ ปราบกฏตามคำปรารภ (Preamble) และข้อ 1-2

ส่วนที่สอง สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ (สิทธิที่มีมาแต่ดั้งเดิม) ปราบกฏตามข้อ 3-21

ส่วนที่สาม สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิทธิที่ทำให้มนุษย์สะดวกสบายในการดำรงชีวิต (สิทธิที่มีมาแต่ภายหลัง) ปราบกฏตามข้อ 22-27

ส่วนที่สี่ ข้อบังคับและการบังคับใช้ ปราบกฏตามข้อ 28-30

หลักการแห่งสิทธิมนุษยชน

1.1 หลักการความเชื่อมั่นต่อคุณค่าความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีอิสรภาพและเสมอภาคเท่าเทียมกัน ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

1.2 หลักการห้ามเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ ข้อ 2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ หนึ่งจะไม่มีความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจกค้อธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น (กิตติบัตติ โยพุล, 2559, หน้า 9,11-12)

อนึ่ง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในข้อ 3 ของปฏิญญาฯซึ่งเป็นโครงสร้างหลักแล้วจะพบว่าสามารถจัดแบ่งเนื้อหาของสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก สิทธิในชีวิต หมายถึง สิทธิในการได้รับการยอมรับนับถือและสิทธิในการที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งในทางแพ่งและทางการเมือง โดยบัญญัติรายละเอียดไว้ในข้อ 4 ถึงข้อ 21 ทั้งนี้ สิทธิในชีวิตเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด กล่าวคือเป็นสิทธิในการที่จะมีชีวิตอยู่และได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัย และหมายรวมถึงสิทธิในการได้รับสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตอันได้แก่ปัจจัยสี่ หรือการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษในกรณีที่เป็นคนพิการ คนชรา คนปัญญาอ่อน เด็กหรือสตรี เป็นต้น สำหรับสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือนั้น หมายความว่าข้อกำหนดที่ให้บุคคลปฏิบัติต่อกันด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของชีวิตที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ส่วนสิทธิในการที่จะพัฒนาตนเอง ในที่นี้หมายถึง การให้บุคคลได้มีโอกาสจากสังคมในการที่จะพัฒนาตนเองอย่างชอบธรรม เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และปกครองตนเองได้นั่นเอง

ส่วนที่สอง สิทธิในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สังคมและวัฒนธรรมซึ่งบัญญัติไว้ในปฏิญญาฯ ข้อ 22 ถึงข้อ 27 อันถือได้ว่าเป็นสิทธิที่บุคคลพึงมีในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม และมีความจำเป็นสำหรับเกียรติภูมิของมนุษยชาติ ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพโดยเสรี

ส่วนที่สาม เป็นการรับรองว่าบุคคลชอบที่จะได้รับประโยชน์จากสังคมของตนและนานาชาติ ประเทศในเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามที่ปฏิญญาฯนี้ได้ระบุไว้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ตามปฏิญญาฯ ข้อ 28 ถึงข้อ 30 โดยมีการเน้นถึงหน้าที่ซึ่งปัจเจกบุคคลพึงมีต่อประชาคมของตน และในตอนท้ายเป็นข้อห้ามมิให้รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดกล่าวอ้างสิทธิตามปฏิญญาฯเพื่อดำเนินกิจการหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายสิทธิและเสรีภาพตามที่ปฏิญญาฯได้รับรองไว้ (ประชาไทย, 2550)

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) โดยสมาชิกแห่งสหประชาชาติ ถือเป็นกาหนดมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2558) ได้แก่

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)
2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW)
3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)
4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)
5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD)
6. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT)
7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity)

ศักดิ์ศรี คือ การยอมรับของบุคคลในสังคมในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ที่ได้รับการยอมรับของสังคมมนุษย์และเรื่องดังกล่าวต้องเป็นเรื่องดีงามเท่านั้น แม้ว่าพฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นหรือต้องการกระทำนั้น ๆ อาจจะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม ถือว่าเป็นเรื่องดีงามสมควรยกย่องและต้องถือปฏิบัติเพื่อเป็นมติขององค์การรวมถึงการยอมรับขององค์กรต่าง ๆ นั้นด้วย สิทธิเสรีภาพหรืออำนาจและหน้าที่ก็ถือเป็นศักดิ์ศรีด้วยเช่นกัน

มนุษย์ คือ บุคคลทั่วไป ไม่เลือกว่าจะเป็นชนชาติใด เผ่า ศาสนา ผิวสี ภาษา และอื่น ๆ ที่มีสภาพเป็นที่ยอมรับว่าเป็นส่วนของสังคมตลอดจนองค์กร /องค์กร ที่อาศัยมติเป็นข้อปฏิบัติไปตามประสงค์ขององค์กร องค์กรก็ให้ถือเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน (องค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ(ภาคประชาชน), 2553)

ดังนั้น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) จึงหมายถึง คุณค่าของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหรือขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์ โดยในฐานะมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย ฐานะ หรือตำแหน่ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) เป็นคำอธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชน ในแง่ของการให้คุณค่าแก่ความเป็นคนว่าทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้และไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการมีชีวิตและความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่ เพราะคนทุกคนที่เกิดมาบน โลกมีศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการรับรองอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศ อนุสัญญาและปฏิญญาระหว่างประเทศหลายฉบับ กล่าวคือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ คือการให้คุณค่าความเป็นคนตามธรรมชาติและถือว่าคนทุกคนมีคุณค่าเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกันเยี่ยงมนุษย์อย่างเสมอหน้ากัน ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ (Equality and discrimination) คือเกณฑ์การวัดว่าสังคมหนึ่งสังคมใดมีการละเมิดหรือเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ จึงชี้ให้เห็นถึงความเสมอภาค หรือการปฏิบัติต่อทุกคน อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เท่าเทียมกัน (กฎหมายในชีวิตประจำวันและโครงสร้างทางสังคม, ม.ป.ป.)

Duerig (1990 อ้างถึงใน ประเทศไทย, 2550) ได้อธิบายคำว่า “ศักดิ์ศรี” ไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนเป็นมนุษย์โดยอำนาจแห่งจิตวิญญาณของตนเอง ซึ่งทำให้เขาแตกต่างจากความเป็นอยู่ในสภาวะธรรมชาติที่ปราศจากความเป็นส่วนบุคคล และการทำให้บรรลู่เป้าหมายภายในขอบเขตส่วนบุคคลนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของบุคคลนั่นเอง ในอันที่จะกำหนดตนเองและในการสร้างสภาพแวดล้อมของตนเอง” จากคำกล่าวนี้ทำให้เห็นได้ว่าคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการกล่าวถึง “คุณค่า” ของความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นคุณค่าที่ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาสถานที่

คำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จึงประกอบด้วยรากฐานอันมีสาระสำคัญ 2 ประการที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ คือ

ประการแรก “สิทธิในชีวิตและร่างกาย” เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ฉะนั้น สิทธิในชีวิตและร่างกายจึงไม่อาจจะถูกพรากไปจากบุคคลได้ และในทางตรงกันข้าม รัฐสามารถปราบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อทำให้ได้รับหลักประกันในชีวิตและร่างกายมากขึ้นได้ สิทธิในชีวิตและร่างกายจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีอิสระที่จะกำหนดตนเองได้ตามเจตจำนงที่ตนประสงค์ และจากการที่มนุษย์มีเจตจำนง โดยอิสระในอันจะสร้างสภาพแวดล้อมของตนเองหรือพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่าง

จากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อเป็นการเคารพในสิทธิในชีวิตและร่างกายของปัจเจกบุคคล บุคคลแต่ละคนจึงต้องเคารพในขอบเขตปริมณฑลส่วนบุคคลของแต่ละคน และด้วยเหตุนี้สิทธิในชีวิตและร่างกายจึงเป็นรากฐานอันสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

ประการที่สอง “สิทธิในความเสมอภาค” เป็นสิทธิที่แสดงว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่สิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นการแสดงถึงปริมณฑลส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคล แต่ “สิทธิในความเสมอภาค” เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลต่อกันและต่อสังคม ดังนั้น ถึงแม้มนุษย์จะมีสิทธิในชีวิตและร่างกายของตนก็ตาม แต่หากขาดหลักประกันในเรื่องหลักความเสมอภาคแล้ว บุคคลนั้นอาจได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม หรืออาจถูกเลือกปฏิบัติจากผู้ใช้อำนาจรัฐ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีอย่างแท้จริง นอกจากปัจเจกบุคคลจะมีสิทธิในชีวิตและร่างกายแล้ว บุคคลยังจะต้องมีหลักประกันในเรื่องหลักความเสมอภาคด้วย ดังนั้น หลักความเสมอภาคจึงเป็นรากฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (มาตาลักษณ์ ออรุงโรจน์ และคณะ, 2549, หน้า 4-29 อ้างถึงใน ประชาไทย, 2550)

กล่าวได้ว่าคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติพร้อมกับการเริ่มต้นการมีชีวิตและคงอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ โอกาส หรือบุคคลหนึ่ง สำหรับประเทศไทยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ปี 2540 ปี 2550 และปี 2560 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 * ได้บัญญัติถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์รวมถึงหลักประกันในความเสมอภาคระหว่างบุคคลไว้ในมาตรา 4 ** นอกจากนั้น มาตรา 25 ถึง 49 ได้บรรยายขอบเขตของสิทธิเฉพาะในบางด้าน เช่น ความยุติธรรมทางอาญา การศึกษา การไม่เลือกปฏิบัติ ศาสนา และเสรีภาพในการแสดงออก การก้าวท้าวชีวิตส่วนตัว ชั่วของเครื่องใช้ส่วนตัว สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและหญิง ส่งผลในเชิงบวกให้เกิดการยอมรับสถานะและความเท่าเทียมทางเพศมากกว่าในอดีต แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิงในอีกหลาย ๆ เรื่องอยู่เช่นกัน อาทิเช่น การแก้ไขกฎหมายที่ผู้หญิงได้รับการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมนั้น ก็มีการแก้ไขได้

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560

** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

เพียงบางฉบับ ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและถือว่าเป็นกฎหมายที่มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีอย่างไม่เป็นธรรมรวมถึงปัญหาความรุนแรงต่อสตรี การล่วงละเมิดทางเพศต่อสตรี ซึ่งก็ยังพบว่ามีปัญหาเหล่านี้ในสังคมอยู่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเน้นย้ำแนวคิดเรื่องความเสมอภาคระหว่างชายหญิงต่อสังคม เพื่อให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และมีความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดและปัญหาดังกล่าว และนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อสตรีในเรื่องต่าง ๆ ในอนาคตต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสตามกฎหมายไทย

การสมรสเป็นนิติสัมพันธ์ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสถาบันครอบครัวและของประเทศชาติอันเป็นสถาบันพื้นฐานที่รัฐไม่อาจมองข้ามได้ รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทหรือก้าวเข้าไปในเรื่องที่ปกติถือกันว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล จากประวัติศาสตร์กฎหมายไทยพบว่าบทบาททางสังคมของชายและหญิงมีความแตกต่างกันมากโดยหญิงมีสถานภาพด้อยกว่าชายดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 2.1 ในสมัยโบราณกฎหมายกำหนดให้สามีมีอำนาจอิสระเหนือภริยา มีอำนาจว่ากล่าวสั่งสอนและบังคับภริยาได้ตามสมควรเมื่อภริยากระทำผิด โดยสามีภริยาเป็นบุคคลเดียวกันในทางกฎหมายเพราะถือว่าสถานะของภริยาได้ถูกนำมารวมไว้กับสามีผู้ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองดูแลภริยาแล้ว ส่วนภริยามีหน้าที่ต้องเคารพเชื่อฟังสามี ถ้าภริยาทำผิดสามีก็มีสิทธิจะลงโทษปราบปราม โภยตีได้โดยสามีไม่มีโทษ จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงสถานะของหญิงเหมือนเป็นเพียงทรัพย์สินของสามี ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศทำให้เริ่มมีแนวคิดในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของหญิงเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันได้มีการรับรองและให้ความสำคัญกับสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย โดยหลักที่จะนำมาใช้ในกรณีพิเศษหญิงถูกกดขี่ข่มเหงหรือกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ คือหลักของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal declaration of human rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International convention on civil and political rights) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the elimination of all forms of discrimination against women) แต่อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงผู้หญิงก็ยังเป็นผู้ถูกกระทำโดยเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากภายนอกหรือภายในครอบครัว ไม่ว่าจะจากกลไกของสังคม เจ้าหน้าที่รัฐ และที่สำคัญเป็นเหยื่อที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าเพศชาย ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน อันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและพัฒนาก้าวหน้าต่อไป (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 11-15)

เมื่อกล่าวถึงสถาบันหลักของสังคมย่อมหมายถึงสถาบันครอบครัวซึ่ง เป็นหน่วยสังคมหน่วยแรก ของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อทำการสืบพันธุ์สร้างลูกหลาน และเพื่อเป็นหน่วยพื้นฐานประกอบเป็น สังคมใหญ่ต่อไป จึงถือได้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ประเทศชาติใด จะเจริญก้าวหน้า ประชากรจะมีคุณภาพหรือไม่ ปัจจัยหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ต้องมีสถาบันครอบครัว ที่เข้มแข็ง ครอบครัวที่ดีเป็นพื้นฐานการหล่อหลอมให้เกิดประชากรของสังคมที่ดีมีคุณภาพ หาก ครอบครัวมีปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อสังคม (ลิขิต วีรเวทิน, 2550)

1. ความสำคัญและความหมายของครอบครัว

ความหมายของ “ครอบครัว”

คณะอนุกรรมการครอบครัวในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) (2542 และศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2542 อ้างถึงใน จิราพร ชมพิบูล และคณะ, 2552, หน้า 7) ได้ จัดประชุมสมาชิกแห่งชาติขึ้น และให้คำนิยามของ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพัน กันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางสังคมเศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายหรือทางสายโลหิต โดยบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้น บางประการ จากดังกล่าวก็ย่อมได้ ซึ่งอาจหมายรวมถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุอาศัยอยู่ ด้วยกัน เช่น ปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับหลาน

นอกจากนี้คำว่า “ครอบครัว” เป็นคำทั่วไปที่ใช้กันในสาขาวิชาต่าง ๆ ฉะนั้นการนิยามคำว่า ครอบครัว จึงมีความแตกต่างกันหลายนัย โดย สมภาพ ผลเจริญ (2552, หน้า 5-6) ได้จัดประเภท และให้ความหมายไว้ดังนี้

ด้านมานุษยวิทยา ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวไว้อีกแง่หนึ่งว่า ครอบครัวเป็น สถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่ง โดยที่ครอบครัวนั้นจะประกอบด้วยหญิงหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นอยู่ ร่วมกับชายหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นและมีบุตรด้วยกัน และความสัมพันธ์ทางเพศอันเป็นที่ยอมรับ กันทางสังคมจะ โดยการสมรสกันตามระบบใด ๆ ก็ตาม รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ อันเป็นผลที่ เกิดขึ้นจากการสมรสนั้นจัดเข้าลักษณะเป็นครอบครัวทั้งสิ้น

ด้านจิตวิทยาบอกว่า กลุ่มคนที่ประกอบขึ้นเป็นสมาชิกครอบครัวนั้นต่างมีลักษณะเป็น ปฐมภูมิ (Primary group) กล่าวคือ ครอบครัวเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดระหว่าง สมาชิกแต่ละคน ซึ่งหมายความว่าสมาชิกแต่ละคนต่างมีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่งอย่าง แน่นแฟ้น

ด้านสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวว่าเป็นการ ประดิษฐ์อย่างหนึ่งของสังคมด้วยการสมรส ซึ่งหมายความว่า แต่ละฝ่ายที่ตกลงจะอยู่ร่วมกันเพื่อก่อ สภาพครอบครัวขึ้น โดยสังคมจะมอบหมายสามีคนหนึ่งให้กับหญิงแต่ละคนและกำเนิดบุตร

ด้วยกัน ด้วยวิธีการนี้เองจึงเกิดการสร้างกลุ่มพิเศษเกี่ยวกับบิดามารดาและบุตรที่เรียกกันว่า “ครอบครัว” ซึ่งครอบครัวจัดเป็นกลุ่มทางสังคมอีกกลุ่มหนึ่งที่แสดงถึงลักษณะของตัวเองออกมาให้ประจักษ์ด้วยการอยู่ร่วมกัน ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา ด้านนิติศาสตร์ ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรและบุตรบุญธรรม กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดามารดา สามีภรรยา และบุตรที่มีต่อกัน และกำหนดสิทธิในการรับมรดกทางกฎหมาย (จิราพร ชมพิกุลและคณะ, 2552, หน้า 8)

Burgess and Locke (1953 อ้างถึงใน ภิญญา ทองดี, ม.ป.ป.) มีความเห็นว่า ครอบครัวควรมีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. ประกอบด้วยบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันโดยการสมรสหรือมีความผูกพันกันทางสายโลหิตหรือโดยการรับเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม
2. สมาชิกอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรืออาจแยกไปต่างหาก สำหรับสมัยปัจจุบัน ครัวเรือนสมัยใหม่จึงมีขนาดเล็ก ประกอบด้วยสามีภรรยาและลูก ๆ
3. ครอบครัวเป็นหน่วยโต้ตอบระหว่างบุคคล สังคมจะกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนไว้ ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละแห่ง สมาชิกต่างมีความรักใคร่ห่วงใยกัน สันทนกัน มีจิตใจผูกพันกัน มีใจต่างคนต่างอยู่
4. ถ่ายทอดรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม สมาชิกจะรับแบบแผนแห่งความประพฤติในการปฏิบัติต่อกันระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร และอาจนำไปผสมผสานกับวัฒนธรรมภายนอก ครอบครัวเกิดเป็นแบบแผนของความประพฤติใหม่ที่สมาชิกลำมาใช้เพื่อปฏิบัติต่อกันและต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

สรุป ครอบครัว คือกลุ่มคนตั้งแต่สองคนที่แต่งงานกันหรือมีความสัมพันธ์กันสามีภรรยา ในทางกฎหมายต้องมีการจดทะเบียนสมรสจึงจะถือเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยอาศัยอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน อาจจะมีหรือไม่มีการสืบสายโลหิตหรืออาจจะเลี้ยงดูผู้อื่นโดยการรับมาอุปการะหรือบุตรบุญธรรม อีกทั้งยังอาจมีญาติพี่น้องหรือผู้อื่นมาอาศัยอยู่ด้วยในสถานที่เดียวกัน โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นเป้าหมายทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายโอนค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน บรรยากาศ และวิธีการ อบรมเลี้ยงดู

การอบรมสั่งสอน รวมถึงการเป็นพ่อแบบ-แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อย ๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ มีผลต่อโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป โดยครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางการศึกษาของสังคม เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกฝนและอบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้ระเบียบสังคมหรือการจัดเถลาทางสังคม (Socialization) และเป็นสถาบันพื้นฐานในการพัฒนาสังคม โดยครอบครัวเป็นหน่วยวางรากฐานการปกครองในระดับต่าง ๆ ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ติดมาจากครอบครัวเดิมนั้นไม่มากก็น้อยและนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่อยู่อาศัย (ภิญโญ ทองดี, ม.ป.ป.)

ลักษณะและหน้าที่ของครอบครัวสามารถแบ่งออกได้หลายด้าน โดยมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้ ด้านชีววิทยาครอบครัวถือเป็นเรื่องของมนุษย์ที่มีการผสมพันธุ์กันตามระบบ โดยมนุษย์มีความต้องการทางเพศและแรงขับทางเพศนี้เองที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบของสังคมขึ้นจนเกิดเป็นสภาพครอบครัวขึ้นมา ด้านจิตวิทยาครอบครัวทำหน้าที่เพื่อบำบัดความต้องการทางเพศ สังคมยอมรับว่าครอบครัวมีหน้าที่ต่อการเร้าและสนองตอบความต้องการทางเพศทั้งเพศหญิงและเพศชาย ผู้เป็นสามีภริยาอันจะพึงมีต่อกัน และด้านสังคมวิทยาหน้าที่ครอบครัวพึงปฏิบัติต่อกันในทุกสังคม คือ การสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม โดยถือกันว่าเป็นหน้าที่ของครอบครัวโดยเฉพาะอันเป็นการสืบพันธุ์มนุษยชาติให้ดำรงอยู่ต่อไปในสังคม (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 7)

สรุปความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาเริ่มขึ้นเมื่อชายและหญิงสมรสกันอันเป็นการก่อกำเนิดครอบครัว และหน้าที่หลักของครอบครัวคือการดำรงเผ่าพันธุ์มีลูกหลานสืบต่อไป โดยครอบครัวถือเป็นเบ้าหลอมแรกของคนในสังคมและจัดเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคมแต่กลับเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความจำเป็นและสำคัญที่สุด ดังนั้นหากบุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมความขัดแย้งในชีวิตสมรสและปัญหาในครอบครัวรวมถึงลปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้อย่างแน่นอน

2. จุดเริ่มต้นของความรุนแรงความขัดแย้งในชีวิตสมรส

เมื่อชายและหญิงตกลงใจที่จะมาใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัว ย่อมต้องมีความคิดวิถีชีวิตหรือทัศนคติบางประการไม่สอดคล้องกันจนนำมาซึ่งความขัดแย้ง มีงานวิจัยที่พบว่าคู่สมรสที่ขาดความพึงพอใจในชีวิตสมรสมักกล่าวว่า มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในชีวิตสมรสมากจนทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการจัดการความขัดแย้งนั้นและใช้กลยุทธ์การแก้ปัญหาแบบหลบเลี่ยง คือ ไม่ยอม

กล่าวถึงหรือหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นคู่สมรสมักใช้การวิพากษ์วิจารณ์ การบ่น การแสดงความไม่เห็นด้วยและการเหน็บแนมอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นก็มักถูกจัดการ โดยการวิพากษ์วิจารณ์การป้องกันตัวเองและการหลบเลี่ยงปัญหา โดยสาเหตุของความรุนแรงของปัญหาครอบครัวในสังคมไทย มักเกิดจากค่านิยมเรื่องบทบาททางเพศที่ฝังรากลึกมายาวนานในสังคมไทย เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นผู้ถูกระทำส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะใช้สิทธิทางกฎหมาย เพื่อปกป้องตนเองและลงโทษผู้กระทำผิด เนื่องจากเกรงการเข้าร่วมในกระบวนการชั้นศาลรวมทั้งผู้ถูกระทำรุนแรงก็ต้องพึ่งพาผู้กระทำผิด ไม่ต้องการให้อีกฝ่ายถูกจำคุก จึงเป็นเหตุผลให้ความรุนแรงทวีมากขึ้นจนกลายเป็นเรื่องปกติในครอบครัว รวมถึงความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับความรุนแรงที่ว่า “ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวคนภายนอกไม่ควรยุ่งเกี่ยว” และ “ความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นเพราะผู้หญิงเป็นฝ่ายชั่ว” รวมทั้งผู้ถูกระทำเองก็ไม่ต้องการเปิดเผยให้คนภายนอกรับรู้เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัวที่น่าอับอาย (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550, หน้า 50)

ความเชื่อทางเพศในสังคมวัฒนธรรมไทยมีหลากหลายดังที่ สุชีลา ตันชัยนนท์ (2540, หน้า 40) ได้รวบรวมความเชื่อทางเพศในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. เชื่อว่าผู้ชายเป็นเพศที่เหนือกว่าผู้หญิงหรือผู้หญิงอ่อนแอกว่าผู้ชาย
  2. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย
  3. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการที่จะปลดปล่อยหรือตอบสนองทางเพศแต่ผู้หญิงไม่มีความจำเป็นเท่าผู้ชาย
  4. เชื่อว่าผู้ชายที่แท้จริงต้องมีสมรรถภาพทางเพศสูง
  5. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศสูงกว่าผู้หญิง
  6. เชื่อว่าผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหลาย ๆ คนได้และเป็นเรื่องธรรมดา
  7. เชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ชายเมื่อมีภรรยาแล้วสามารถไปหาความสุขทางเพศนอกบ้านได้อีก
  8. เชื่อว่าโสเภณีมีไว้เพื่อแก้ปัญหาทางเพศของผู้ชาย
  9. เชื่อว่าการเที่ยวโสเภณีเป็นความชอบธรรมเพราะผู้หญิงได้เงินเป็นค่าตอบแทน
  10. เชื่อว่าผู้ชายไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบภายหลังการมีเพศสัมพันธ์
  11. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (Sexual object) เป็นสิ่งที่สามารถซื้อได้ด้วยเงินตรา
- ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศดังกล่าวถูกใช้เป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแนวคิดและกรอบในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งผู้หญิงและผู้ชายเป็นอย่างมาก โดยเห็นได้จากการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดูระหว่าง “ลูกสาว” และ “ลูกชาย” ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

การอบรมสั่งสอนลูกสาวในเรื่องเพศวิถี (Sexuality) ซึ่งเป็นเรื่องของการกระทำ มารยาท การพูดจา การแสดงท่าที โดยสังคมจะมีความเข้มงวดเป็นพิเศษโดยเฉพาะเรื่องของการรักนวลสงวนตัว ซึ่งแตกต่างไปจากการอบรมสั่งสอนลูกชาย ที่สังคมไทยมักให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในครอบครัวมากกว่าสอนเรื่องการวางตัวเกี่ยวกับเพศวิถี อันเป็นผลสืบเนื่องจากแนวคิดของระบบปิตาธิปไตยที่ทำให้การอบรมสั่งสอนระหว่างผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกัน (สุชาดา รัชชกุล, 2541, หน้า 38)

กิตติพัฒน์ นนทปัทมกุล (2546 อ้างถึงใน หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550, หน้า 50-51) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับชุดความเชื่อที่ผิด ๆ เกี่ยวกับความรุนแรงหรือมายาคติที่ส่งผลต่อการจัดกรอบความคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในชีวิตคู่ในสังคมไทย อาจสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บุคคลส่วนใหญ่มักมองภาพความรุนแรงในครอบครัวว่า ต้องเกิดขึ้นเนื่องจากเป็นเรื่องของ “ลึนกับพิน” สามีภริยาอยู่ด้วยกันย่อมต้องมีความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา และความรุนแรงที่ฝ่ายชายกระทำต่อผู้หญิงเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย

2. เหตุผลของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดมาจากผู้หญิง สังคมมักให้เหตุผลในการก่อความรุนแรงต่อผู้หญิงคือ เป็นเรื่องของการเสีย “ศักดิ์ศรี” ของฝ่ายชายอันเนื่องมาจากการถูกหยามเกียรติศักดิ์ศรี และมักมีสาเหตุมาจากฝ่ายหญิงที่กระทำผิดประเพณี นอกเรตินอกรอย ไร้เหตุผล วู่วาม ขี้น้อยใจ ดังนั้น จึงเกิดเพราะฝ่ายหญิงสมควรจะได้รับการลงโทษจากฝ่ายชาย นอกจากนี้สิ่งที่นักวิจัยพบตามมาก็คือ ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะลงโทษตนเองว่าตนเองเป็นฝ่ายมีปัญหาเป็นฝ่ายผิดที่สามีสมควรจะลงโทษด้วยการทุบตี

3. การทะเลาะกันในครอบครัวเป็นเรื่องธรรมดาเป็นเรื่องส่วนตัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง ดังคำกล่าวที่คนทั่วไปมักพูดจนติดปากเมื่อมีเหตุทะเลาะกันของสามีภริยาว่า “เรื่องของพี่เมีย คนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง” และไม่อยากรุงเนื่องจาก “เขาทะเลาะกัน พอคืนดีกัน เราก็เป็นหมาหัวเน่า” และจะพบว่ากรณีที่ภริยาต้องขึ้นโรงพักเพื่อแจ้งความว่าถูกสามีทำร้ายร่างกาย ตำรวจมักให้ความสนใจน้อยหรือไม่ให้ความสนใจเลย โดยมักให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นเรื่องในครอบครัวและมักลงท้ายด้วยความพยายามไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้กลับไปคืนดีกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการผลักผู้ถูกกระทำให้กลับไปสู่วังวนแห่งความรุนแรงที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ผลที่เกิดจามาจากความเชื่อนี้ก็คือการสร้างกำแพง “เรื่องส่วนตัว” ขึ้นมาขวางกั้น “เรื่องของสาธารณะ” นั้นเอง

4. การตอกย้ำมายาคติเกี่ยวกับภาพของหญิงกับชาย สังคมไทยมีฐานความเชื่อเกี่ยวกับการวางตัวของหญิงและชายว่า หญิงที่ดีต้องเป็นกุลสตรี แต่งกายเรียบร้อย ต้องเป็นแม่และภริยาที่ดี ในขณะที่ชายสามารถใช้กำลังหรือความรุนแรงได้เนื่องจากเป็น “หัวหน้าครอบครัว” และเป็นเจ้า

ชีวิตของคนในครอบครัว อันเป็นการต่อยอดระบบความเชื่อเรื่อง “ชายเป็นใหญ่” ที่ครอบงำสังคมไทยตลอดมา

5. ความรุนแรงในชีวิตคู่เกิดกับชนชั้นล่างหรือบุคคลที่ไร้การศึกษา บุคคลทั่วไปมักมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นในกลุ่มของคนที่ยังขาดการศึกษาเป็นแรงงานไร้ฝีมือหรือเป็นคนยากจนอยู่ในชุมชนแออัด ความเชื่อเช่นนี้เป็นมายาคติและเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะมีหลักฐานปรากฏจากข่าวสารว่ามีผู้มีการศึกษาสูงหรือผู้มีอาชีพที่มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคมจำนวนมากไม่น้อย ลงมือกระทำความรุนแรงต่อภริยาด้วยวิธีการที่รุนแรงโหดร้ายและแยบยลกว่าบุคคลทั่วไป

6. ความรุนแรงเกิดคู่กับความรักและความหึงหวง โดยเชื่อว่าเมื่อมีความรักก็ต้องมีการหึงหวงและการทำร้ายร่างกายก็จะเกิดตามมา เมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวหรือปัญหาที่นำมาสู่ความรุนแรงยุติลงไปแล้ว สามีภริยาก็จะกลับมารักกันดังเดิมหรืออาจมากกว่าเดิม ดังนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะพบความรุนแรงในครอบครัวและการแสดงความรักต่อกันในครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ยังมีผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงอีกจำนวนมากที่ยังคงติดอยู่กับความรู้สึกรักและผูกพันกับสามี แม้ว่าจะถูกทุบตีอย่างรุนแรงเพียงใดก็ตาม

ดังนั้นหากต้องการขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จึงต้องเริ่มต้นที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของคนในสังคมเรื่องชายเป็นใหญ่ และการยอมจำนนหรือต้องทนอยู่ในสภาพความจำยอมกับการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยสังคมต้องตระหนักถึงสิทธิสตรีและหลักความเสมอภาคทางเพศ ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง การให้เกียรติและอุปการะซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

สุดสงวน สุธีสร(2540, หน้า 18-30 อ้างถึงใน วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 8) แบ่งทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม เมื่อพิจารณาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคมจะอธิบายให้เข้าถึงพฤติกรรมบุคลิกภาพของบุคคลที่กระทำในเรื่องความรุนแรงได้ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theories)

เป็นแนวคิดของแบนดูรา (Bandura) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ผ่านทางตัวแบบ (Model) ในหลายลักษณะ เช่นบุคคลจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อดูตัวแบบของความก้าวร้าวรุนแรง หรือมีพฤติกรรมด้านศีลธรรมและจิตสำนึกด้านศีลธรรม หากได้รับอิทธิพลจากการสังเกตและการเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเชื่อในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ผ่านการรับรู้

ของบุคคล ที่สำคัญคือแบนดูรา ได้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลว่าเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก โดยการตอบสนองถูกเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบอย่าง ด้วยการเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ นั้นมากขึ้น โดยการเสริมแรงจะมีสองประเภท คือการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้ในสิ่งที่น่าพอใจหรือเป็นที่พิเศษ และการเสริมแรงทางลบ เช่น การถอดถอนรางวัลหรือสิ่งที่ควรได้ (Bandura, 1977 อ้างถึงใน ยงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 18) จากแนวคิดนี้ทำให้อิทธิพลของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อบุคคลในครอบครัวต่อการเรียนรู้ และการมีพฤติกรรมไปในทางใดทางหนึ่ง กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการเลียนแบบโดยอาศัยตัวแบบ ทั้งที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรงหรือโดยอ้อม โดยผ่านการเสริมแรงและมาตรฐานทางสังคม จนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวในที่สุด (ยงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 18)

1.2 ทฤษฎีบทบาท

บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งความคาดหวังหรือตามที่แสดงจริง เพราะทฤษฎีนี้บุคคลจะคุมเด็กอยู่คือผู้ที่คุมอำนาจลงโทษหรือให้รางวัลเอาไว้ กล่าวคือ เด็กจะรับเอกลักษณ์ของพ่อหรือแม่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในบ้าน ทฤษฎีบทบาทมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางสังคมเพราะพ่อหรือแม่ คือตัวแทนที่ลูกจะเลียนแบบในการแสดงบทบาทและพฤติกรรมต่อไปในอนาคต บทบาทของพ่อแม่ พ่อแม่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสูงสุดในสถาบันครอบครัวและมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมของเด็ก เพราะการปฏิบัติตามบทบาทของบทบาทของพ่อแม่มาจากสถานภาพหรือตำแหน่ง เมื่อมีสถานภาพเป็นพ่อแม่ก็ต้องมีบทบาท มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว สร้างความต้องการขั้นพื้นฐาน การขัดเกลาทางสังคมเป็นต้น (วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 12)

2. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นการอธิบายถึงปรากฏการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนำทฤษฎีทางสังคมวิทยาอธิบายได้เช่นเดียวกัน นักสังคมวิทยาสนใจปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นขบวนการที่ไม่มีวันจบสิ้นในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมนี้นำถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เพื่อน ญาติ รวมเป็นเครือข่ายทางสังคมและมีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของบุคคลในครอบครัวของแต่ละคนเป็นอย่างมาก (วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 13)

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากร (Resource theory)

นักสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับการแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งเป็นผลของการที่สังคมนั้น ๆ ให้ความสำคัญว่าใครจะครอบครองทรัพยากรมากกว่ากัน และสิ่งนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ

ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relation) ได้ให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวในแง่ของอำนาจและการใช้ทรัพยากรในครอบครัว อำนาจ คือ ความสามารถที่สมาชิกคนหนึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวและทรัพยากรในครอบครัวต่ออะไรก็ตามที่สมาชิกในครอบครัวได้จัดมาให้คนอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ได้เป้าหมายของความต้องการที่ตั้งไว้ และผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในครอบครัว ได้แก่ สามีภรรยา คือ ผู้ที่หาเลี้ยงครอบครัวนั่นเอง แต่จะต้องเป็นอำนาจที่มีความสมดุลในตัวเองไม่มากไปข้างใดข้างหนึ่ง แต่โดยทั่วไปสามีจะมีอำนาจมากที่สุดในครอบครัว เนื่องจากเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวหรือเป็นผู้นำทรัพยากรมาให้ครอบครัว อธิบายว่าทรัพยากรภายนอกมีความสำคัญต่ออำนาจของสมาชิกในครอบครัว เช่น ความสำเร็จในหน้าที่การงาน อำนาจทางการเงิน เพื่อนฝูง ความรัก สถานภาพทางเศรษฐกิจ อำนาจในการจัดหาทรัพยากรในครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันก็ส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน เช่น คนที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ไม่สามารถจัดหาทรัพยากรจากภายนอกมาให้สมาชิกในครอบครัวได้ ทำให้เกิดมีสภาพทางอารมณ์ จิตใจ ที่คับข้อง และมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสูงกว่าครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่า มีอำนาจในการจัดหาทรัพยากรได้ดีกว่า

2.2 ทฤษฎีการปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interaction theory)

เป็นทฤษฎีประเภทจุลภาค เพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องตัวคน (Concept of self) สามารถนำมาอธิบายปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ได้ดังนี้

2.2.1 การที่ผู้ชายมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรเป็นสำคัญ

2.2.2 ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ปัญหาความรุนแรงมักจะพบกับปัญหา ในลักษณะที่กล่าวว่า ใครเป็นใหญ่ในครอบครัว (มักเป็นผู้ชายเสมอ) ใครเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในครอบครัว

2.2.3 การให้ความสำคัญกับตัวตนมากเกินไปจะนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในที่สุด (วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556 , หน้า 21-22)

2.3 ทฤษฎีแลกเปลี่ยน (Exchange theory)

เป็นแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ (Human behavior) หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและบทบาทในการแลกเปลี่ยนที่มุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนและผลประโยชน์ โดยการแลกเปลี่ยนจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ในรูปแบบกำไรมากกว่าคุณค่าในด้านความสัมพันธ์ (Homans, 1961 อ้างถึงใน ยงยุทธ แส่นประสิทธิ์, 2554, หน้า 19) การแลกเปลี่ยนนี้จะถูกควบคุมทางสังคม จึงได้มีการกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม (Social control) ด้วย ซึ่งแนวคิดนี้เป็นการอธิบายถึงกลไกทางสังคมที่

นำมาควบคุมและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคล สำหรับการนำทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมกับแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมมาประยุกต์ใช้กับหน่วยทางสังคมระดับครอบครัว มีหลักการที่ว่า การแลกเปลี่ยนจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกโดยปฏิสัมพันธ์จะคงอยู่หากมีการแลกเปลี่ยนได้รับการสนองตอบ แต่หากการแลกเปลี่ยนไม่ได้รับการตอบสนองปฏิสัมพันธ์ที่มีจะยุติลง ในขณะที่การควบคุมทางสังคมเป็นความผูกพันสมาชิกเข้ากับกฎระเบียบทางสังคม และแนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการกระทำรุนแรงในครอบครัวและการป้องกันแก้ไข บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงในครอบครัว เมื่อคาดว่าต้นทุนการใช้ความรุนแรงจะต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งโครงสร้างของสังคมและครอบครัวที่เป็นส่วนตัว (Privacy) จะลดการควบคุมทางสังคมและบุคคลจะกระทำความรุนแรงต่อครอบครัว เนื่องจากเขาสามารถที่จะทำได้ (Gelles, 2004 อ้างถึงใน ยงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 19)

2.4 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์

ทฤษฎีนี้เริ่มด้วยความคิดเรื่องการปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ซึ่งเป็นหัวใจแล้วจึงขยายออกไปถึงมนุษย์แต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และสภาพสังคมมนุษย์จึงเป็นทฤษฎีประเภทจุลภาคเพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน คือสิ่งเดียวกับตน

การปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์และการกระทำระหว่างกันทางสังคม การกระทำระหว่างกันทางสังคม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างหนึ่งอย่างใดต่อความคิดหรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่งไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการกระทำระหว่างกันทางสังคมนั้น จะต้องมีการใช้สัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งสื่อความหมายระหว่างกัน ประกอบกับกริยาท่าทาง ซึ่งมีความหมาย สื่อความหมายกันได้ ดังนั้นการกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงต้องเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ด้วย นอกจากนั้นนักสังคมวิทยายังได้แบ่งแยกการปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ออกจากการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม โดยการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์มีการถ่ายทอดความคิด ส่วนการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมไม่มีการถ่ายทอดความคิด การเข้าใจกันระหว่างคู่สัมพันธ์จะอาศัยพฤติกรรมที่แสดงออกเท่านั้น การกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมเป็นการกระทำระหว่างกันของสัตว์โลก โดยทั่วไป ในขณะที่การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์เป็นของมนุษย์ แต่มนุษย์จะใช้การกระทำทั้งสองอย่างผสมผสานกันในการทำ ความเข้าใจกัน คือ อาศัยพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสื่อในการรู้ความหมายของคู่สัมพันธ์

ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

1. การที่ผู้ชายมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไรเป็นสำคัญ

2. ครอบครัวที่มีปัญหา เช่นปัญหาความรุนแรงนั้น มักจะพบกับปัญหาที่กล่าวว่า ใครเป็นใหญ่ใน ครอบครัว ซึ่งมักเป็นผู้ชายเสมอ ใครเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในครอบครัว

3. การให้ความสำคัญกับตัวตนมากเกินไป จะนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สุด (วัฒนา วิทกุล, 2556, หน้า 16-17)

สรุปจากทฤษฎีข้างต้นล้วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง โดยความรุนแรงในครอบครัวจะมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลครอบครัวและสังคมภายนอก โดยในระดับบุคคลและครอบครัวนั้น ความรุนแรงจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้พบเห็นและประสบกับเหตุการณ์จนเกิดการซึมซับและเลียนแบบความรุนแรงขึ้น และมีมาตรฐานทางสังคมและการเสริมแรงเป็นตัวคัดกรองพฤติกรรมไปทางที่เหมาะสม อีกทั้งครอบครัวเป็นหน่วยย่อยทางสังคมและได้รับอิทธิพลจากภายนอกจากสื่อข้อมูลข่าวสารจึงมีผลต่อพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ในขณะเดียวกัน สังคมก็มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาได้เช่นกัน โดยการสนับสนุนและการควบคุมทางสังคม ทั้งนี้จะช่วยลดต้นทุนการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้

ความรุนแรงในครอบครัว

1. ความหมาย ความหมายและประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1995) ได้นิยามความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง การจงใจใช้กำลังหรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อ ผู้อื่น ต่อกลุ่มบุคคลหรือชุมชน ซึ่งมีผลทำให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ หรือเป็นการยับยั้งการเจริญงอกงามหรือการกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ และขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ ส่วนความรุนแรงในครอบครัว องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) หมายถึง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว คู่สมรสที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะภายในบ้านเท่านั้น ได้แก่ ความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) ความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา (Intimate partner violence) และความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (Elder abuse) (นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ, 2546, หน้า 17-18)

การนิยามด้านสังคมจิตวิทยา

Dutton (1993) นิยามความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมใช้อำนาจควบคุมด้วยวิธีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อร่างกาย เพศและจิตใจของผู้ถูกกระทำ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการใช้อำนาจควบคุมการกระทำต่อเด็ก ทרפyson สัตว์เลี้ยง หรือบุคคลอื่น ผู้ใช้ความรุนแรงหรือผู้เชื่อกว่าจะใช้ความรุนแรงต่อเด็กย่อมมีแนวโน้มว่าจะกระทำต่อผู้หญิงในครอบครัวเช่นกัน

Morris (1996) กล่าวว่า “คำว่าความรุนแรงในครอบครัว” เป็นถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนเพราะไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ก่อความรุนแรง และใครเป็นผู้ถูกระทำรุนแรงอันจะถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา

Buzawa and Buzawa (1990 อ้างถึงใน สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 17) นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง ความรุนแรงระหว่างชายหญิง ซึ่งอยู่ด้วยกันหรือเคยอยู่ด้วยกันอย่างฉันท์สามีภรรยา เป็นการนิยามในความหมายอย่างกว้างซึ่งการสมรสจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตามและผู้ก่อเหตุความรุนแรงอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้

วัชรินทร์ ปัญเจกวิญญูสกุล และคณะ (2545 อ้างถึงใน วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 7) ได้อธิบายความหมายของความรุนแรงในครอบครัวในด้านสังคมและจิตวิทยาไว้ โดยมองว่าความหมายความรุนแรงในครอบครัวในเชิงกว้างกว่ากระบวนการใช้ความรุนแรงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของผู้กระทำในการให้ได้มาซึ่งอำนาจครอบงำและควบคุมบุคคลในครอบครัวหรือให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว อันเนื่องมาจากอารมณ์แปรปรวนของตน พฤติกรรมดังกล่าวหากไม่ได้รับการแทรกแซงและควบคุมอย่างเหมาะสมก็จะเกิดการกระทำซ้ำและขยายความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว

การนิยามด้านกฎหมาย

การนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในทางกฎหมายจะแคบกว่าด้านสังคม จิตวิทยาเพราะต้องกำหนดถึงลักษณะของการกระทำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ที่ได้รับผลร้ายให้ชัดเจนโดยไม่จำกัดว่าเพศใดจะเป็นผู้ก่อเหตุความรุนแรงหรือได้รับผลร้ายจากความรุนแรง คณะกรรมการกฎหมาย (The law commission) ของประเทศอังกฤษได้ให้คำนิยามคำว่า “ความรุนแรง” ไว้ในรายงานฉบับที่ 207(1992) ว่าถ้อยคำ “รุนแรง (Violence)” ในตัวของมันเองมักใช้สองความหมาย กล่าวคือ ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง การใช้กำลังหรืออาวุธประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายแก่ผู้อื่น แต่ถ้าเป็นความรุนแรงในครอบครัวมีความหมายกว้างกว่าการใช้กำลังประทุษร้ายแก่กายรวมถึงการประทุษร้ายทางเพศหรือประทุษร้ายต่อจิตใจหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญ อันมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์และความเป็นอยู่อย่างปกติสุข แม้ว่าจะไม่มีการใช้กำลังประทุษร้ายก็ตาม ความร้ายแรงและผลกระทบแห่งการกระทำย่อมขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติของผู้กระทำ (วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 7) โดยนิยามความรุนแรงตามกฎหมาย ดังนี้

การนิยามตามกฎหมายระหว่างต่างประเทศ

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the elimination of all forms of discrimination against women 1979 หรือย่อว่า CEDAW) ไม่มี

ฐานความคิดเกี่ยวกับความรุนแรงระหว่างเพศ ต่อมาในการประชุมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนระดับโลก ที่กรุงเวียนนาเมื่อปี 1993 ที่ประชุมได้ยอมรับว่าสิทธิของผู้หญิงและเด็กไม่อาจโอนเปลี่ยนแปลง หรือแบ่งแยกจากสิทธิมนุษยชนได้ ประเทศสมาชิกที่มาร่วมประชุมสมัชชาขององค์การ สหประชาชาติเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1993 ได้รับปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง สารสำคัญของปฏิญญานี้มีฐานความคิดเกี่ยวกับความรุนแรงระหว่างเพศชายหญิง โดยมี สมมติฐานว่าผู้หญิงเป็นเหยื่อจากความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยนิยามคำว่า “ความรุนแรงต่อผู้หญิง” หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นความรุนแรงต่อผู้หญิงยังผลให้เกิดอันตรายต่อกายและจิตใจ หรือ เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้หญิง รวมทั้งการขู่เชือดว่าจะทำอันตราย เช่น การบังคับ กดขี่หรือการ จำกัดเสรีภาพไม่ว่าจะเกิดในที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน อีกทั้งปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานสำหรับชายหญิงทุกแห่งในโลกโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ อีกทั้งได้ วางหลักเกณฑ์พื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน (ไพโรจน์ พลเพชร, สราวุธ ประทุมราช และ อัญลี เอมะ, 2540, หน้า 3-17 อ้างถึงใน สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 19) เป็นที่น่าสังเกตว่าการนิยาม ความรุนแรงต่อผู้หญิงมีความหมายกว้างมาก มิได้จำกัดเฉพาะความรุนแรงที่เกิดจากคู่หรือสมาชิก ในครอบครัวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความรุนแรงต่อผู้หญิงอันเนื่องมาจากกลไกของสังคมที่บังคับ ให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าเพศชาย ดังนั้นค่านิยมความรุนแรงต่อผู้หญิงตามปฏิญญาว่าด้วย การขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงมีความหมายครอบคลุมความรุนแรงต่อผู้หญิงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ความรุนแรงต่อผู้หญิงในบริบทของชุมชนหรือชนกลุ่ม เช่น จารีตประเพณีปฏิบัติหรือความเชื่อ ต่าง ๆ และความรุนแรงต่อผู้หญิงจากเจ้าหน้าที่ หรือกลไกของรัฐ หรือรับยอมให้มีการกระทำความ รุนแรงต่อผู้หญิง แต่ในความหมายของเหยื่อกลับแคบไป เพราะจำกัดเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 19)

การนิยามตามกฎหมายไทยและนักวิชาการไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ระบุว่า ความรุนแรงในครอบครัว* หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลใน ครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่ รวมถึงการกระทำโดยประมาท

* มาตรา 3 นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ขงยุทธ แส่นประสิทธิ์ (2554, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การทำร้ายร่างกาย เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย รวมทั้งการใช้อาวุธจนได้รับบาดเจ็บ การทำร้ายจิตใจ เช่น การใช้คำพูดหรือภาษาพูดที่หยาบคาย ถูกเหยียดหยาม การใช้ความรุนแรงสังคม เช่น การปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ การใช้ความรุนแรงด้านเศรษฐกิจ เช่น การควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดใช้จ่าย และการกระทำทารุณทางเพศ เช่น ข่มขืนหรือการกระทำอนาจารที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย โดยเป็นการกระทำระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันที่ครอบครัวเดียวกัน ได้แก่ คู่สมรสที่เป็นสามีและภรรยากระทำรุนแรงต่อกัน บิดาหรือมารดากระทำรุนแรงต่อบุตร คนในครอบครัวที่แข็งแกร่งกว่ากระทำรุนแรงต่อบุพการีที่มีความชราภาพหรือญาติที่เยาว์วัยกว่าและมีความอ่อนแอทางสรีระหรือจิตใจ หรือผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม

สรุป ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ เพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้บุคคล ในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลในครอบครัวไม่สมัครใจหรือไม่ยินยอม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกันนั่นเอง ในส่วนของขอบเขตลักษณะจะกว้างหรือครอบคลุมเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่าเป็นการให้ความหมายในทางด้านสาขาวิชาใดและผู้ใช้จะนำไปใช้ในทางใดนั่นเอง

ประเภทของความรุนแรง

องค์การอนามัยโลกยังแบ่งประเภทของความรุนแรงไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ความรุนแรงต่อตนเอง เป็นลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากบุคคลกระทำตนเอง ได้แก่ การทำร้ายตัวเอง ทำให้ตัวเองได้รับบาดเจ็บ หรือทำร้ายคนอื่น หรือทำให้คนอื่นหรือตนเองต้องตกอยู่ในความเสี่ยงต่ออันตราย การฆ่าตัวตาย มีระดับตั้งแต่การคิดฆ่าตัวตาย การพยายามฆ่าตัวตาย และการฆ่าตัวตายโดยสมบูรณ์

2. ความรุนแรงระหว่างบุคคล เป็นความรุนแรงที่กระทำโดยบุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นประกอบด้วย ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส ความรุนแรงต่อเด็ก ผู้หญิง หรือผู้สูงอายุในครอบครัว หรือความรุนแรงในชุมชนเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลภายนอกบ้านที่คุ้นเคยกัน หรือเกิดจากการกระทำของผู้อื่นที่ไม่รู้จักกัน คนแปลกหน้า โดยไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน เช่น การทะเลาะวิวาทกันของวัยรุ่น การล้วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

3. ความรุนแรงระหว่างกลุ่มบุคคล เป็นการกระทำโดยกลุ่มบุคคลกลุ่มใหญ่ เป็นความรุนแรงที่เกิดจากรัฐหรือประเทศ ซึ่งอาจแอบแฝงอยู่ในรูปแบบของการใช้กฎหมายทางสังคมเป็นเครื่องมือ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ซึ่งความรุนแรงด้านนี้ ประกอบด้วย ความรุนแรงทางสังคม เช่น การเหยียดผิว เชื้อชาติ/กลุ่มชน การก่อการร้ายหรือความรุนแรงโดยกลุ่มประท้วง ความรุนแรงทางการเมือง และความรุนแรงจากสงคราม เป็นต้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557, หน้า 2-3)

2. รูปแบบของความรุนแรงในครอบครัว

2.1 รูปแบบของการทารุณกรรมเด็ก

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2550 อ้างถึงใน วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 10-15)

การจำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กมีหลายวิธีด้วยกัน แต่โดยทั่วไปแบ่งเป็น 4 ประเภท

2.1.1 การทารุณกรรมทางร่างกาย (Physical abuse) การทารุณทางร่างกายเป็นการลงโทษที่รุนแรงและมักขาดเหตุผลเกินไป โดยมักมักเกิดขึ้นเมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูเด็กมีอารมณ์โกรธจัด ฉุนเฉียว จนไม่อาจระงับอารมณ์ลงได้ และจะลงมือฟาดตีเด็กอย่างไม่ยั้งมือ การลงมือทำร้ายเด็ก การบาดเจ็บของเด็กอาจจะเกิดผลของการกระทำเพียงหนึ่งครั้งหรือซ้ำ ๆ จนเกิดการบาดเจ็บร้ายแรงถึงแก่ชีวิตได้ โดยการลงมือทำร้ายเด็กอาจแสดงออกด้วยการฟาดตีเด็กอย่างแรงด้วยมือ ไม้ หรือวัตถุของแข็ง ตะเกียบตีตามตัว เอาบุหรี่จี้ ตามแขน ขา และลาตัว เอาเตารีดร้อน ๆ นาบ เอาน้ำร้อนราด กัดเด็ก หรือจับ โยนลงบนพื้น เป็นต้น

2.1.2 การทารุณทางจิตใจ (Emotional abuse) การทารุณทางจิตใจ คือ การที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูเด็กไม่ได้ให้ความรักความอบอุ่นต่อเด็ก มีการข่มขู่ ตวาด หรือแสดงออกในลักษณะการไม่ใส่ใจเป็นธุระ การทำให้เด็กตกใจกลัว หวาดหวั่น การสบประมาทเด็ก คำทอเด็กเพื่อระบายอารมณ์อย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความต้องการหรือเรียกร้องอย่างไม่มีเหตุผลต่อเด็ก สั่งให้ทำสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก ตลอดทั้งใช้เด็กเป็นระบบตีวัฏจักรทศวรรษเนื่องจากปัญหาขัดแย้งไม่ลงรอยระหว่างตนเอง นอกจากนี้ยังมี การใช้สายตาในการจ้องมองเด็กแสดงถึงความเกลียดชัง ไม่เป็นมิตร และขู่บังคับให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กไม่ชอบ การตอบสนองต่อเด็กอย่างไม่คงเส้นคงวา แสดงพฤติกรรมเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย มีอารมณ์ บุคบั้งตลอดเวลา การทารุณทางจิตใจอีกลักษณะหนึ่ง คือ การที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่แสดงความรัก ตอบสนองอารมณ์และความต้องการด้านจิตใจต่อเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความว่าเหว รู้สึกว่าตนเองขาดความรัก ความเอาใจใส่ ไร้ค่า และไม่มีควมมั่นคง

2.1.3 การปล่อยปละละเลยทางร่างกายไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ (Physical neglect) เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย หมายถึง เด็กที่ยังอยู่กับบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้ปกครอง หากแต่

ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่ และอื่น ๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามวัยของเด็ก อันอาจเป็นพิษเป็นภัยต่อตัวเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังเช่น การปล่อยให้เด็กมีท่าทีที่หวัด ผอมโซ เนื้อตัวหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่สกปรกอยู่เกือบตลอดเวลา ง่วงซึม เจ็บป่วยหนัก โดยขาดการดูแลรักษา หรือ ไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ห่วงใยจนเด็กตกบันได ตกน้ำตาย หรือเด็กพิการที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู และถูกนำมาเป็นเครื่องมือขอทาน ตามสะพานลอย หรือเด็กที่วังเสี่ยงตายเพื่อขายของตามท้องถนน

2.1.4 การทารุณทางเพศ (Sexual abuse) การทารุณทางเพศ คือ กรณีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือต่างบิดามารดา รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเด็ก กระทำต่อเด็กที่อยู่ในปกครองของตน การล่วงเกินทางเพศแม้เพียงแค่ทำอนาจารต่อเด็กหรือเป็นการกระทำระหว่างเพศชายต่อเพศชาย หรือเพศหญิงต่อเพศหญิง ก็ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กเช่นกัน การทารุณทางเพศต่อเด็กนับว่าเป็นปัญหาที่หาหนทางป้องกันแก้ไขได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุขึ้นเด็กมักจะปกปิดเอาไว้ รวมทั้งคนในครอบครัวและสถาบันการศึกษามักจะไม่ยินยอมให้เปิดเผย เพราะกลัวเสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลหรือสถาบันการศึกษาของตน อีกทั้งโดยมากเด็กจะหวาดกลัว ไม่กล้า หรือเกิดความสงสาร ไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดต่อตนต้องรับโทษการทารุณทางเพศต่อเด็กแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ตรวจสอบกันยาก

2.2 รูปแบบสามมีกระทำต่อภรรยา

2.2.1 การบังคับและการข่มขู่ (Using coercion and threats) การคุกคามหรือการขู่ว่าจะทำร้ายเธอโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ขู่ว่าจะทอดทิ้งเธอ จะฆ่าตัวตาย จะเล่าเรื่องของเธอให้คนอื่นฟังเพื่อเป็นการประจาน

2.2.2 การคุกคาม (Using intimidation) การทำให้ภรรยากลัวโดยการใส่สายตากริยา ท่าทาง ขว้างปาข้าวของ ทารุณสัตว์เลี้ยง ทำลายข้าวของส่วนตัวของภรรยา เอาอาวุธออกมาถือ

2.2.3 การบีบบังคับทางอารมณ์ (Using emotion abuse) การทำให้ภรรยารู้สึกเลวร้าย ทำให้เธอคิดว่าเธอเป็นคนไม่ดี เหยียดหยามว่าภรรยาเป็นคนไม่มีค่า หรือการเรียกชื่อภรรยาที่ทำให้เธอรู้สึกตกต่ำ ทำกิริยาอาการที่ทำให้เธอรู้สึกว่าเธอเป็นคน โง่เขลา กังวลในความผิดพลาด และรู้สึกว่าตนเป็นต้นเหตุในความผิดพลาดนั้น

2.2.4 การใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง (Using isolation) การควบคุมการดำเนินชีวิตทุกอย่าง ทั้งการห้ามไม่ให้ภรรยาพูดคุยกับบุคคลที่สามไม่พอใจ จำกัดสถานที่ที่จะไปหรือสื่อที่ภรรยาจะอ่าน ไม่ยอมรับฟังเหตุผลและความต้องการของภรรยา

2.2.5 การทำให้ความรุนแรงเป็นเรื่องเล็กน้อย การปฏิเสธความรับผิดชอบและการไม่กล่าวโทษภรรยา (Minimizing, Denying and blaming) การพยายามทำให้การทำร้าย เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย ไม่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วโทษภรรยาว่าเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้งนั้น เมื่อมีการทบทวนก็โทษว่าเป็นความผิดของภรรยา ไม่แสดงความวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเป็นผู้ก่อ

2.2.6 การใช้ลูก ๆ เป็นเครื่องมือ (Using children) การบีบบังคับลูก ๆ เพื่อให้ภรรยาเกิดความไม่สบายใจ กังวลในเรื่องเกี่ยวกับลูก ๆ เช่น บังคับสร้างความคิดค้นให้กับลูก ใช้ลูกเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างตนกับภรรยา ขู่ว่าจะทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู จะทำร้าย จะพาลูก ๆ หนีไปหากภรรยาไม่ทำตามที่ตนต้องการ

2.2.7 การใช้สิทธิพิเศษของความเป็นผู้ชาย (Using male privilege) การกำหนดบทบาทของทุกคนในครอบครัว ผูกขาดการตัดสินใจเพียงคนเดียว ปฏิบัติต่อภรรยาเหมือนทาส เป็นคนรับใช้

2.2.8 การบีบบังคับทางการเงิน (Using economic abuse) การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงานพิเศษอื่น ๆ ที่มีรายได้ จัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้วยตนเองทั้งในส่วนที่เป็นรายได้ของตนเองและภรรยา ทำให้ภรรยารู้สึกว่าต้องพึ่งพาสามีเรื่องเงิน จ่ายเงินให้ภรรยาในลักษณะเบี้ยเลี้ยงรายวัน หรือต้องให้ภรรยารู้สึกเอ่ยปากขอเงินทุกครั้งที่ต้องการใช้ ปกปิดไม่ให้ภรรยาหารายได้ที่แท้จริงของครอบครัว

2.3 รูปแบบความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

ความรุนแรงหรือการละเมิดทางร่างกาย (Physical abuse) การทำร้ายร่างกายรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บ เช่น ทบตี ผลักไส หยิก กัด จิก ล้วงเกิน ทางเพศ (หมายถึงการละเมิดทั้งทางวาจา กาย การกระทำใดเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ขัดต่อความผิดปกติของผู้สูงอายุ ไปจนถึงการข่มขืน) การถูกจำกัดบริเวณ ข่มขัง การตบตี ผลัก การเขย่า การชูด้วยอาวุธ

2.3.1 ความรุนแรงหรือการละเมิดทางจิตใจ (Psychological abuse) การถูกทำให้เกิดความสะเทือนใจ ทำให้หวาดกลัว โดดเดี่ยว อับอาย ทำให้รู้สึกเป็นตัวตก ถูกดูหมิ่น การใช้คำพูดที่รุนแรงหยาบคายกับผู้สูงอายุ คำว่า ดูถูกดูแคลน ข่มขู่ การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุเหมือนเป็นเด็กเล็ก ๆ กล่าวโทษผู้สูงอายุในทางเสียหาย การเหยียดหยามความสามารถ การเรียกชื่อผู้สูงอายุโดยไม่ให้เกียรติ การกีดกันไม่ให้พบเพื่อน ญาติ ผู้ใกล้ชิด การกระทำต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อความสงบทางจิตใจของผู้สูงอายุ

2.3.2 ความรุนแรงด้านวัตถุ (Material abuse) การนำทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปใช้โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การละเมิดทางการเงิน การใช้สมบัติผู้สูงอายุไม่ถูกต้อง หรือใช้โดย

ไม่ได้รับอนุญาต การครอบครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ การขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่า การบังคับให้เปลี่ยนพินัยกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน การกีดกันไม่ให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการดูแลหรือจัดการกับทรัพย์สินของตนเอง

2.3.3 การรุกรานสิทธิของผู้สูงอายุ (Violation of right) การบังคับให้ผู้สูงอายุทำในสิ่งที่ต้องการกระทำ เช่น การส่งผู้สูงอายุเข้าสถานสงเคราะห์โดยขัดแย้งต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

2.3.4 การทำร้ายตนเอง (Self abuse) สาเหตุส่วนใหญ่มาจากโรคของผู้สูงอายุเอง เช่น โรคสมองเสื่อม โรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุ ทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง การรับทราบข่าวสารไม่ถูกต้อง น้อยเนื้อต่ำใจในลูกหลาน ทำให้ผู้สูงอายุไม่สนใจสุขภาพของตนเอง เช่น การปฏิเสธ กินอาหารและยา เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์ ความเข้าใจผิดว่าลูกหลานไม่รัก ไม่สนใจ จนทำร้ายตนเองหรือฆ่าตัวตาย เป็นต้น

2.3.5 การทอดทิ้งผู้สูงอายุ (Neglect) ความบกพร่องในการให้ปัจจัยซึ่งสำคัญต่อการยังชีพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความรุนแรงด้านการทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุ แบ่งเป็น การทอดทิ้งโดยตั้งใจและการทอดทิ้งโดยไม่ตั้งใจ ได้แก่

2.3.5.1 ตั้งใจทอดทิ้ง (Active neglect) ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุทางด้านร่างกายและจิตใจให้เต็มความสามารถ เช่น ปฏิเสธการดูแลหรือให้การดูแลไม่ดี ไม่จัดอาหารให้ผู้สูงอายุ ทำให้เกิดภาวะขาดน้ำและขาดสารอาหาร การให้ยานอนหลับมากเกินไป การไม่จัดหาแว่นตา ฟันปลอม หูฟัง หรือเครื่องมือช่วยฝึกเดินต่าง ๆ การทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง นาน ๆ การเพิกเฉยต่อผู้สูงอายุ การไม่พาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจ

2.3.5.2 ทอดทิ้งโดยไม่ตั้งใจ (Passive neglect) เกิดจากการไม่มีประสบการณ์ขาดความรู้ความสามารถ เช่น ผู้ดูแลไม่มีความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุกินอาหาร ไม่เหมาะสมกับโรคที่เป็นอยู่ สัมทำในสิ่งที่ผู้สูงอายุขอร้องไว้ (วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 10-15)

3. ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557, หน้า 3-4) ได้ระบุถึงลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวโดยมีลักษณะดังนี้

3.1 การฆาตกรรม การฆาตกรรมหรือฆ่ากันตายระหว่างสมาชิกในครอบครัวถือเป็นอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความร้ายแรงที่สุด ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บสถิติการฆาตกรรมที่สมาชิกในครอบครัวกระทำต่อกัน

3.2 การกระทำรุนแรงทางกาย การทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรส หรือคนที่เคยเป็นคู่สมรส หรือระหว่างพ่อแม่และลูกเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นมากที่สุด มีเด็กไทยถูกพ่อแม่ทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรงจำนวนมากลักษณะการทำร้ายร่างกายมีตั้งแต่ระดับรุนแรงน้อยจนถึงรุนแรงมาก และมีการใช้อุปกรณ์ หรืออาวุธที่ก่อให้เกิดอาการบาดเจ็บเล็กน้อย สาส์ และรุนแรงถึงสูญเสียชีวิต

3.3 การกระทำรุนแรงทางด้านเพศ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นการที่สามีกระทำต่อผู้หญิงที่เป็นภรรยาหรือคู่ครอง และกระทำต่อเด็กในครอบครัว

3.4 การทำอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจ ผลของการกระทำรุนแรงต่อร่างกายหรือเพศทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดความกลัวหรือรู้สีกว่าตนไร้ค่า การทำอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจมีหลายรูปแบบ เช่น บู่เชียวจะทำอันตราย ถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยว ข่มขู่ ทำให้เกรงกลัว ทำให้ขายหน้า หรือไร้เกียรติ ถูกก่อกวนหยามนอกรากนั้น การกระทำทารุณด้านจิตใจยังมีส่วนสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายด้วย

3.5 ความรุนแรงที่เกิดจากการบังคับค้าประเวณี การบังคับผู้หญิงหรือเด็กหญิงให้ค้าประเวณีหรือเพื่อธุรกิจทางเพศโดยคู่ครองหรือพ่อแม่ถือเป็นความรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งพบว่ครอบครัวที่ยากจนหรือไร้ศีลธรรมไม่สามารถเลี้ยงบุตรได้มักจะขายหรือให้เข้าบุตรจึงอาจถูกบังคับค้าประเวณี เด็กผู้หญิงมักจะถูกส่งไปใช้แรงงานในครอบครัว เด็กจึงเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายหรือแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศโดยนายจ้าง เด็ก ถูกส่งไปค้าประเวณี หรือเป็นเหยื่อของกระบวนการอาชญากรรมค้ำมนุษย์ เพื่อเป็นแหล่งเงินได้ของครอบครัว

3.6 ความรุนแรงจากจารีตประเพณีและการเลือกปฏิบัติต่อเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในหลายประเทศได้รับความเจ็บปวดและทรมานจากการปฏิบัติตามความเชื่อของลัทธิศาสนาหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ความเชื่อการขลิบอวัยวะเพศของหญิง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อถึงขั้นเสียชีวิต เป็นหมันเจ็บปวดทรมาน และยังมีผลกระทบต่อจิตใจ นอกจากนี้ยังมีในบางสังคมที่มีประเพณีและค่านิยมให้คุณค่ากับเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิงก็มีการปฏิบัติที่รุนแรงต่อเด็กผู้หญิง เช่น การเลือกทำแท้งเด็กทารกที่เป็นเพศหญิงหรือการฆ่าทารกเพศหญิงเด็กผู้หญิงได้รับการเลี้ยงดูไม่ถูกสุขลักษณะ ส่งผลให้พิการหรือเสียชีวิตในขณะที่เป็นทารกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

สรุปความรุนแรงในครอบครัวครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ การกระทำทารุณทางเพศ ระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันครอบครัวเดียวกันไม่ว่าจะเป็น สามี ภรรยา บุตร และเครือญาติ เป็นการกระทำโดยผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าทั้งทางร่างกายที่แข็งแรงกว่า ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมักเป็นผู้ที่กระทำกับผู้ที่ด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่า

4. ปัจจัยเสี่ยงในการนำไปสู่การกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม โดยมีปัจจัยเสี่ยงด้านบุคคล ครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factors) ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากร จิตลักษณะและประสบการณ์ความรุนแรง คือ

4.1.1 ลักษณะทางประชากร (Demographic factors) ได้แก่ อายุ เช่น การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นหรือคู่สมรสที่มีอายุมากสถานะทางเศรษฐกิจสังคม เช่น มีปัญหาทางการเงิน ขาดงาน รายได้น้อย ขาดแคลนที่ดินทำกินสถานภาพการศึกษาสถานภาพการทำงานขนาดของครอบครัว รวมทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และใช้สิ่งเสพติดและเล่นการพนัน

4.1.2 ปัจจัยด้านจิตลักษณะ (Psychological factors) ได้แก่ ความโกรธ มีอารมณ์โมโหและมุ่งร้ายอารมณ์รุนแรง มีการแสดงอำนาจเหนือคนอื่น มีปัญหาทางจิตและอารมณ์มีความเครียด ควบคุมตนเองไม่ได้ มีปัญหาทางจิตเวชและบุคลิกภาพ ลักษณะพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ

4.1.3 ปัจจัยประสบการณ์ความรุนแรงโดยในวัยเด็กถูกกระทำรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวหรือมีประสบการณ์หรือพบเห็นความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัว

4.2 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relationship factors) ปัจจัยเสี่ยงประกอบด้วย ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ลงรอยกัน มีปัญหาการเลี้ยงดูลูก มีความคาดหวังการบริการในครอบครัวอิจฉาและต้องการมีอำนาจเหนือ ใช้ความรุนแรงทางเพศ มีความคาดหวังต่อการมีเพศสัมพันธ์ ปฏิเสธมีเพศสัมพันธ์ หรือปัญหาเพศสัมพันธ์ บังคับมีเพศสัมพันธ์การมีผู้ และนอกใจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีความขัดแย้งในครอบครัว เช่น ความขัดแย้งกับญาติพี่น้องและเพื่อน

4.3 ปัจจัยทางสังคม (Social factors) ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมกันของสถานภาพและบทบาทจากโครงสร้างชายเป็นใหญ่ การมีอคติทางเพศ หรือเป็นผลจากการยอมรับอำนาจชายเป็นใหญ่ หรือการใช้อำนาจครอบงำ เช่น การคิดว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี ลูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ผู้ชายเป็นผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ โดยมีทัศนคติของสังคมที่เชื่อว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องน่าอับอายซึ่งปัจจัยด้านสังคมนี้ มีการถ่ายทอดสู่ลักษณะส่วนบุคคลและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวผ่านการอบรมขัดเกลาของครอบครัวและสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557, หน้า 11)

5. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม และเกิดจากหลายสาเหตุรวมกัน ทั้ง สาเหตุด้านตัวบุคคล สาเหตุด้านครอบครัว สาเหตุด้านสังคมและสาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุลและคณะ, 2546 อ้างถึงใน อังคณา ช่วยคำชู, 2555, หน้า 136)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประมวลสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำรุนแรงในครอบครัว โดยอธิบายรากเหง้าความรุนแรงประกอบด้วยปัจจัยดังนี้

5.1 ปัจจัยภายในอันเกิดจากตัวบุคคลซึ่งเกิดจากการได้รับการหล่อหลอมมาจากครอบครัวการเรียนรู้พฤติกรรมหรือถูกกระทำความรุนแรงในวัยเด็กทำให้ไม่สามารถจัดการความเครียดและปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรง

5.2 ปัจจัยภายนอกและโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเครียดจากการไม่มีงานทำ รายได้ต่ำความยากจน อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูง การใช้สารเสพติด และสื่อลามก รวมถึงทุนทางสังคมที่ไม่เข้มแข็งพอที่จะแทรกแซงความรุนแรงที่เกิดขึ้น

5.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม ความเชื่อและค่านิยมของสังคม ซึ่งผู้ที่ถูกสังคมกำหนดบทบาทให้ด้อยกว่ามีโอกาสที่จะถูกกระทำความรุนแรงอยู่เสมอ เช่น การกระทำรุนแรงต่อชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ คนด้อยโอกาส ความไม่เสมอภาคระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย หรือระหว่างเด็กกับผู้ปกครองทำให้เด็กและผู้หญิงถูกกระทำรุนแรงมากกว่าผู้ชาย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557, หน้า 12)

ความรุนแรงในเด็กเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กถูกกระทำรุนแรง ทั้งในเรื่องสภาพที่อยู่อาศัย ด้านกายภาพและสังคม ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการเลี้ยงดูเด็ก เป็นผลให้เกิดความกดดัน ดึงเครียดทั้งพ่อแม่และเด็ก อิทธิพลของสื่อที่ขาดการควบคุมจริงจัง เช่น สื่อลามก ภาพการทารุณและการหมิ่นตักซึ่งเป็นแบบอย่างให้เกิดการระบายอารมณ์จากผู้ใหญ่สู่เด็กได้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดูแลเด็กจะช่วยป้องกันความรุนแรงได้ ขณะที่ความรุนแรงในผู้หญิงมีส่วนใหญ่มาจากตัวบุคคลที่ไม่สามารถจัดการปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงได้ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและทัศนคติของสังคมก็เป็นตัวเสริมแรงที่ทำให้ปัญหารุนแรงมากขึ้น เช่น เชื่อว่าปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว ความเชื่อที่ว่าสามีตีภรรยาเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ภรรยาเป็นสมบัติของสามี ลูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ ตลอดจนเจตคติที่ทำให้เด็กและผู้หญิงต้องรู้สึกอับอายต้องซ่อนเร้นปัญหาและทนรับสภาพทำให้ต้องทนทุกข์ทรมานจากการถูกทำร้ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทัศนคติต่าง ๆ ยังถูกหล่อหลอมและส่งต่อไปรุ่นต่อรุ่น การปรับเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติของสังคมก็เป็นส่วนสำคัญในการลดปัญหาความรุนแรง

6. ผลกระทบของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อมีความรุนแรงในครอบครัวหรือการทำร้ายกันภายในครอบครัวเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความบาดเจ็บทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งสามารถส่งผลให้ครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรงไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวที่ดีได้ เพราะความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ถูกทำลายลง สามี ภรรยา หรือ พ่อ แม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ดี ครอบครัวไม่สงบสุข ห่างเหิน ขาดความรัก ความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ในที่สุดก็เกิดการหย่าร้างกันครอบครัวแตกแยก ส่งผลกระทบต่อลูก เช่นเด็กที่เคยถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ และอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่รุนแรงจากพ่อแม่ได้ (กิตติภา สุวรรณรัตน์, 2545 อ้างถึงใน อังคณา ช่วยคำชู, 2555, หน้า 137) ซึ่งผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและนอกจากจะกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ยังเกิดผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย เนื่องจากผลกระทบของการกระทำรุนแรงในครอบครัวหรือการทำร้ายกันภายในครอบครัวนั้น ไม่แตกต่างจากผลกระทบของอาชญากรรมทั่วไป และไม่ได้เกิดกับตัวบุคคลหรือครอบครัวเท่านั้น ยังเกิดผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย เพราะการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อความสุขของคน ทั้งยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างเรื้อรัง (อังคณา ช่วยคำชู, 2555, หน้า 137) บางครั้งก็อาจนำไปสู่ภาวะโรคทางจิตเวชหลาย ๆ อย่างได้ เช่น โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล ปัญหาการใช้ยาเสพติด หรือโรคความผิดปกติทางจิตใจ ภายหลังเผชิญเหตุการณ์รุนแรงในชีวิตหรือที่เรียกกันว่า โรคพีทีเอสดี (Posttraumatic stress disorder) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลงและการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทสมาชิกของครอบครัวที่ผิดปกติได้ (อุมาภรณ์ พวงทอง, ม.ป.ป.) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น และดูแลป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นตามมาอีกในอนาคต

รัชชัย คงสกันธ์ (2549 อ้างถึงใน ขงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 11-12) ได้ระบุถึงผลกระทบของปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวดังนี้

1. ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยค่ารักษาโดยตรงและค่ารักษาทางอ้อมเป็นจำนวนมากมหาศาล เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลตน การไม่สามารถประกอบอาชีพได้ปกติ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ถูกออกจากงาน หรือลาออกเอง รวมทั้งการไม่มีงานทำ
2. ทางด้านสังคม ผลกระทบคือการมีพฤติกรรมความเสื่อมเสียศีลธรรม กระทบต่อสิทธิมนุษยชน ความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง จากผลวิจัยชี้ชัดว่าเด็กในครอบครัวที่มีความรุนแรง จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม โรคจิต โรคประสาท วิตกกังวล ความก้าวร้าว รวมถึงการใช้สารเสพติดในอนาคต

3. ทางด้านสาธารณสุข ผลกระทบในด้านนี้คือ ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายจนนำสู่การรักษา ความพิการทางกาย ความเจ็บป่วยทางจิต โรคทางจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย และการทำร้ายคนใกล้ชิด และการก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจของลูกในครอบครัว

4. ทางด้านความมั่นคง ผลกระทบคือการล่มสลายของครอบครัว การหย่าร้าง การทำร้ายถึงแก่ชีวิต การเป็นคดีความ และการกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวม ทั้งนี้ผลกระทบโดยภาพรวมต่อสังคม ก็คือความเป็นอยู่ในสังคมแย่งสวนทางกับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเยาวชนรุ่นต่อไปที่มีปัญหา รวมทั้งการใช้ความรุนแรงมากขึ้น ความเจ็บป่วยทางจิตพบสูงขึ้น และสังคมไทยจะอ่อนแอลง

สรุปความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม และมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านค่านิยม เจตคติ ที่สังคมยังมีค่านิยมและเจตคติที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย ปัจจัยด้านครอบครัว ความไม่พร้อมที่จะมีครอบครัวตั้งแต่ร่างกาย จิตใจ อายุ สุขภาพอนามัย ปัจจัยด้านสถานะเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสื่อ ภาพลามกอนาจารต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เมื่อมีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความบาดเจ็บทั้งด้านร่างกายและจิตใจของคนในครอบครัวและยังเกิดผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย

ความรุนแรงในครอบครัว: ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ความหมายและความสำคัญของเงิน

คำว่า “เงิน” (Money) ในความหมายเชิงเศรษฐศาสตร์ มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้พอสรุปได้ดังนี้

ลอเรนซ์ (Laurence, 2009 อ้างถึงใน อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558, หน้า 66) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เงินคือสินทรัพย์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ที่ช่วยระบบเศรษฐกิจในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นหน่วยในทางบัญชีและเป็นเครื่องรักษามูลค่า

ซัลซิก (Szulczyk, 2014 อ้างถึงใน อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558, หน้า 66) กล่าวว่า เงิน หรืออุปทานของเงิน คือ เป็นอะไรก็ได้ที่มนุษย์สามารถใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ หรือเพื่อการจ่ายคืนหนี้สิน

จรินทร์ เทศวานิช (2545 อ้างถึงใน อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558, หน้า 66)

กล่าวว่า เงิน เป็นสิ่งที่คนในสังคมได้สมมติขึ้นและเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปของสังคมขณะนั้น เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ใช้ในการชำระหนี้และอื่น ๆ ตามต้องการ

จากคำนิยามของคำว่า เงินทำให้ทราบว่าเป็นหน้าที่สำคัญ คือ การเป็นเครื่องวัดมูลค่า และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเงิน นอกจากนี้เงินยังทำหน้าที่อื่น ๆ รองลงไปซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้นเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบใดก็ตาม เพราะเงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและช่วยอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การชำระหนี้ การสะสมทรัพย์สิน เป็นต้น (อัจฉรา หล่อตระกูล, 2558, หน้า 73) เงินมีความสำคัญต่อชีวิตคู่และครอบครัวเพราะเงินคือสื่อกลางในการที่จะทำให้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะยุคใดเงินสามารถเป็นตัวเชื่อมโยงกับทุกอย่างเข้าด้วยกัน ซึ่งปัจจัยในการใช้เงินส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเรื่องการเงินการอยู่ การใช้จ่าย รวมถึงการเลี้ยงดูบุตร หลายครอบครัวมักมีปัญหากันในเรื่องเงินทองมักจะมีปากเสียงกัน โดยสาเหตุส่วนใหญ่มักเกิดจากแนวคิดในการใช้จ่ายไม่ตรงกัน รายรับไม่เพียงพอต่อรายจ่าย การจำกัดการใช้จ่ายควบคุมการใช้เงิน (The Asianparent, 2560) ดังนั้นการใช้เงินในการใช้จ่ายไม่ตรงกัน รวมถึงการจำกัดการใช้จ่ายของอีกฝ่ายหนึ่ง การควบคุมอำนาจทางการเงิน ทำให้เกิดความขัดแย้งในมุมมองเมื่อเกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาาน ย่อมเป็นปัญหาเรื้อรังและเป็นสาเหตุหนึ่งของความรุนแรงในครอบครัวตามมานั่นเอง

งานวิจัยชิ้นหนึ่งของ เจฟฟรี ดิว มหาวิทยาลัยแห่งรัฐยูทาห์ สหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาถึงโอกาสการหย่าร้างจากความถี่ในการทะเลาะกันเรื่องเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ จากการสัมภาษณ์สามีภรรยาชาวอเมริกัน 2,900 คู่ จนพบความจริงที่ว่ายิ่งทะเลาะกันเรื่องเงินบ่อยมากแค่ไหน ก็มีโอกาที่จะเลิกกันได้มากขึ้นเท่านั้น เช่นเดียวกับ แคลโรลีน วอชเบิร์น และคาร์เลน คริสเตนเซน มหาวิทยาลัยแห่งรัฐยูทาห์ ศึกษาว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้ชีวิตคู่ราบรื่น จากงานวิจัยพบว่า “เงิน” เป็นเหตุผลหลักที่สร้างความขัดแย้งในครอบครัว เรเน่ โมราด ในเว็บไซต์การบริหารเงินส่วนบุคคล moneytalksnews.com รวบรวมต้นเหตุการเงินที่อาจเป็นสาเหตุให้ชีวิตคู่พัง หนึ่งในนั้นเป็นปัญหาการมีหนี้เกินตัว ซึ่งครอบครัวที่มีหนี้สินรุงรังจะมีโอกาสทะเลาะเบาะแว้งกันได้มากกว่าครอบครัวที่ไม่มีปัญหาหนี้ และสำหรับครอบครัวไทยก็ดูเหมือนว่าระดับหนี้สินจะพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ โดยเมื่อปี 2557 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สํารวจพบว่าแต่ละครอบครัวจะมีหนี้สินเฉลี่ย 219,158.20 บาท ซึ่งถือว่าหนักที่สุดในรอบ 9 ปี แถมในจำนวนนี้ยังเป็นหนี้ในระบบถึง 49.1% ขณะที่ศูนย์วิจัยกสิกรไทยยังช่วยตอกย้ำความเครียดให้เพิ่มขึ้นด้วยการคาดว่า ในปี 2558 นี้หนี้ครัวเรือนไทยยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก (สวลี ตันกุลรัตน์, 2558) กล่าวได้ว่าปัญหาทางการเงินนำมาซึ่งความรุนแรงในครอบครัวและการหย่าร้างในที่สุด

สรุปได้ว่า เงิน คือสิ่งที่สังคมขณะนั้นยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นเครื่องใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ทั้งยังสามารถใช้ชำระหนี้และชำระราคา

สิ่งของได้ ทั้งยังถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพในครอบครัวและสังคม ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นจำนวนไม่น้อยที่เริ่มต้นมาจากปัญหาทางการเงิน

2. การกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน

ในความสัมพันธ์ของคนสองคนนอกจากความรัก มักมีเรื่องของเงินทองหรือทรัพย์สินเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเลี่ยงไม่ได้ กล่าวได้ว่าเรื่องเงินเรื่องทองเป็นเรื่องของความรุนแรงในความสัมพันธ์ ซึ่งบางคนเก็บเงินเพื่ออนาคต แต่อีกคนใช้จ่ายกับเรื่องปัจจุบัน บางคนมีเงินมากแต่กลับต้องเลี้ยงอีกฝ่ายอยู่เรื่อย และในกรณีขยับขึ้นมาเป็นความสัมพันธ์มากกว่าคู่รัก การแบ่งค่าใช้จ่ายส่วนตัวกับเงินภายในบ้านที่ไม่ลงตัว ดูเหมือนจะเป็นปัญหาในครอบครัวที่สามารถนำไปสู่การหย่าร้างได้ การกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน อาจเกิดขึ้นได้กับทุกครอบครัวและโดยส่วนมากคนมีอำนาจเงินมากกว่าอีกฝ่ายจะเป็นผู้กระทำความรุนแรง กับอีกประเภทหนึ่งคืออำนาจเงินน้อยกว่า แต่มีอำนาจอย่างอื่นที่ทำให้ผู้ถูกกระทำต้องเคารพ เช่น ความรักจึงต้องจำยอม และอาจเพราะมีการะอย่างอื่นประกอบด้วย เช่น มีบุตรหรือครอบครัวที่ต้องดูแล อย่างไรก็ตามบางกรณีฝ่ายหญิงต้องรับภาระในบ้านอย่างหนักโดยฝ่ายชายไม่ได้เป็นพ่อบ้านที่ดี ภาระทั้งหมดจึงตกอยู่กับฝ่ายหญิงทั้งงานภายนอกและงานภายในบ้านต้องรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นเป็นการทารุณกรรมโดยมีเงินมาเป็นตัวกลางทำร้ายหรือมีอำนาจควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง จึงถือเป็นการทารุณกรรมทางการเงินอย่างหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์แบบครอบครัว อันเนื่องมาจากความใกล้ชิด (รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, 2560) ในทางกลับกันกล่าวได้ว่าปัจจัยความเท่าเทียมกันทางการเงินก็เป็นตัวแปรสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่ทำให้อัตราของพฤติกรรมความรุนแรงโดยทั่วไปลดลง เช่น ในคู่สามีภรรยาที่มีการแบ่งปันรายได้ที่แต่ละคนได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งจนเป็นสาเหตุให้กระทำรุนแรงต่อกันได้ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2555, หน้า 11)

กระทรวงสาธารณสุข (2547 อ้างถึงใน ยงยุทธ แสนประสิทธิ์, 2554, หน้า 10) ได้ระบุถึงลักษณะการใช้ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ว่าเป็นการควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย

รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์* (2560) ได้อธิบายถึง ความรุนแรงที่เกี่ยวกับการทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ว่าหมายถึง การทำร้ายบุคคลหนึ่งด้วยความรุนแรงหรือความมีอำนาจในการควบคุม โดยไปคุกคามอีกฝ่ายที่ต้องพึ่งพิง คือ การใช้ทรัพย์สินเงินทองและของมีค่าเป็นตัวกระทำความรุนแรงใส่อีกบุคคลหนึ่ง

* นักจิตบำบัดการเงิน แผนกจิตวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญความรุนแรงทางการเงิน

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461** กำหนดให้สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน มีระบบ สิ้นส่วนตัวมาตรา 1471*** และสิ้นสุดตามมาตรา 1474**** นอกจากนั้นสิทธิหน้าที่ระหว่างบิดา มารดาและบุตรชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 1563***** กำหนดให้บุตรต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา และมาตรา 1564***** กำหนดให้บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควร แก่ บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ เห็นได้ว่าในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา รวมถึงความสัมพันธ์ ระหว่างบิดามารดาต่อบุตร หรือบุตรต่อบิดามารดา จำต้องมีการอุปการะเข้ามาเกี่ยวข้องอันเป็นการ ช่วยเหลือจุนเจือบุคคลในครอบครัวอันเป็นสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ฉะนั้นแล้วหากมีการใช้อำนาจ ควบคุมและยึดครองทรัพย์สินในครอบครัว ไม่อุปการะซึ่งกันและกันรวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย ต่อคู่สมรสหรือบุคคลในครอบครัว ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายและเป็นการทารุณกรรม ทางการเงิน (Financial abuse) อีกด้วย

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวในกรณีการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ของยุทธ แสนประสิทธิ์ (2554, หน้า 187) ได้อธิบายว่า เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 บัญญัติว่า “สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา สามีภริยา ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและ ฐานะของตน”

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 บัญญัติว่า “สิ้นส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน

- (1) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส
- (2) ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับ ภายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- (3) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก หรือ โดย การให้โดยเสน่หา
- (4) ที่เป็นของหมั้น”

**** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 บัญญัติว่า “สิ้นสุดได้แก่ทรัพย์สิน

- (1) ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส
- (2) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือ โดย การให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือ หนังสือยกให้ระบุว่าเป็นสินสมรส
- (3) ที่เป็นดอกผลของสิ้นส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส”

***** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1563 บัญญัติว่า “บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา”

***** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้ การศึกษาตามสมควร แก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้”

คือ การมีรายได้ต่ำและมีภาระหนี้สิน การอยู่ในครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่แออัดและเสี่ยง การมีภาระเลี้ยงดูบุตรหลานจำนวนมาก รวมทั้งการต้องอาศัยพึ่งพิงญาติผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่บิดามารดา การมีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวน้อยเพราะต้องดิ้นรนทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะครอบครัวหนุ่มสาวที่เพิ่งเริ่มต้นชีวิตครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจยังมีอิทธิพลต่อการหย่าหรือความแตกแยกของครอบครัว นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องรายได้ที่แตกต่างกันของกลุ่มสมรส รายได้รวมของครอบครัว ปัญหาในเรื่องรายจ่ายเกี่ยวกับค่าเลี้ยงดูบุตรและค่าเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้การอุปการะ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากรายรับมักไม่เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละวัน อันนำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้งและนำไปสู่การทำร้ายร่างกายอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว และท้ายที่สุดนำมาซึ่งการหย่าร้าง ทั้งนี้กลุ่มสมรสที่มีอิทธิพลเหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจมักข่มเหงกลุ่มสมรสอีกฝ่ายหนึ่ง (นุชนาฏ ยังอยู่สุข, 2554, หน้า 4)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ได้แก่

1. การให้อำนาจของเงินหรือสิ่งของมีค่าเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีพ จนทำให้ไปกำกับควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งจนมองข้ามคุณค่าความเป็นมนุษย์
2. การสร้างอำนาจเหนือควบคุมอีกฝ่าย และ
3. คือการเป็นฝ่ายที่ต้องเป็นผู้พึ่งพิงโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม (รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, 2560)

ผลกระทบจากการถูกทารุณกรรมทางการเงิน ย่อมก่อให้เกิดความเครียดสะสมเป็นเวลานานเกิดพลังงานด้านลบต่อตนเองและคนรอบข้าง ตัวอย่างเช่น อาการไซโคโซมาติก (Psychosomatic diseases) เป็นอาการที่มาจากทางกายแต่มีเรื่องจิตใจเข้ามาผสมหรือเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเกิดจากการกดทับความรู้สึกแย่ ๆ แล้วแสดงออกมาเห็นทางกาย เกิดจากความเครียดที่มีเหตุมาจากความโกรธ ความไม่พอใจ ความแค้นหรือความไม่เป็นมิตร ซึ่งถูกเก็บกดไว้ในส่วนลึกของจิตใจเป็นระยะเวลานาน ความเครียดแบบเรื้อรังจะทำให้สมรรถภาพการทำงานลดลง มีผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ความผิดปกติทางร่างกายบางอย่างอาจสัมพันธ์กับความเครียดและความกดดันทางอารมณ์ ทำให้เกิดโรค “ไซโคโซมาติก” (Psychosomatic diseases) หรือจิตสรีรแปรปรวน (Psychophysiology disorders) ซึ่งเป็นอารมณ์เครียดที่สะสมไว้นาน ๆ จนอาจก่อให้เกิดอาการแปรปรวนของระบบสรีรวิทยาต่าง ๆ ในร่างกาย จนเกิดเป็นโรคบางอย่างได้ เช่น โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคพิษไทรอยด์ โรคเบาหวาน เป็นต้น (เอมอชฌา วัฒนบูรานันท์, 2554)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) ความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา (Intimate partner violence) และความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

(Elder abuse) ดังนั้นจึงอาจแบ่งการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ได้ดังนี้

1. ความรุนแรงทางการเงินต่อเด็ก

อาจเกิดขึ้นในลักษณะการละเลย ไม่ดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่และอื่น ๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสมตามวัย จนอาจเป็นเป็นภัยต่อตัวเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ การไม่ให้เงินตามสมควรแก่ฐานะานุรูป (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550 อ้างถึงใน วิษณุพงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 12) อาจกล่าวได้ว่าเป็นการควบคุมการใช้จ่ายซึ่งอาจจะกีดกันไม่ให้ได้เข้าถึงเรื่องการเงิน หรืออาจจะโยกย้ายทรัพย์สินของเด็ก หรือแม่กระทั่งกีดกันไม่ให้ใช้จ่ายซื้อของสมัครงาน หรือเรียนหนังสือ เป็นต้น

2. ความรุนแรงทางการเงินระหว่างสามีภรรยา

การทารุณกรรมทางการเงินระหว่างสามีภรรยามีหลายลักษณะ โดยทั้งเกิดขึ้นระหว่างกันเองและเกิดขึ้นจากบุตร กรณีที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยา เช่น การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงาน สามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ปฏิเสธที่จะให้ควบคุมดูแลเงินของตัวเองหรือเงินที่ใช้ร่วมกัน ทำให้ภรรยารู้สึกว่าการพึ่งพาสามีเรื่องเงิน จ่ายเงินให้ภรรยาในลักษณะเบี้ยเลี้ยงรายวัน หรือต้องให้ภรรยารู้สึกเอ่ยปากขอเงินทุกครั้งที่ต้องการใช้ ปกปิดไม่ให้ภรรยาเข้าถึงที่แท้จริงของครอบครัว (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550 อ้างถึงใน วิษณุพงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 14) ปัญหาความตึงเครียดทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของครอบครัวนำไปสู่การกดดันภายในจิตใจและมักแสดงออกมาในรูปแบบของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ดังปรากฏให้เห็นอยู่เสมอตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น สามีตัดสินใจฆ่าภรรยาและบุตรรวมทั้งฆ่าตัวตายตามเนื่องจากปัญหาหนี้สิน หรือการทำร้ายร่างกายโดยพาลทุบตีลูกเมียเป็นอาจิมเนื่องจากความเครียด จนทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความรู้สึกหวาดกลัวเพราะถูกกระทำคุกคามจนสภาพจิตใจย่ำแย่ (พิชญภา เจริญแท้, 2555, หน้า 16) และในกรณีเกิดขึ้นจากบุตรแต่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และก่อให้เกิดความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ตัวอย่างเช่น การที่บุตรใช้จ่ายเกินตัวทำให้บิดามารดาต้องทำงานหนักขึ้น หรือบุตรบางคนเอาหนี้สินมาให้บิดามารดารับผิดชอบ เช่น คัดการพนัน หรือทำการลงทุนแต่ไม่ประสบความสำเร็จก่อให้เกิดภาระหนี้สิน หรือภาระที่ต้องเลี้ยงหลานเนื่องจากการตั้งครภไม่พึงประสงค์หรือก่อนวันอันควร ตัวอย่างเหล่านี้เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่บิดามารดา กล่าวได้ว่าบุตรกำลังกระทำความรุนแรงทางการเงินต่อบิดามารดา ในกรณีที่กล่าวมา รพีพงศ์ ชัยวรราชสวัสดิ์ เห็นว่า ถือเป็นความรุนแรงทางการเงินเพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่มีเงินเป็นตัวแปรให้บุคคลหนึ่งกระทำความรุนแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ก็นับว่าเป็นการทารุณกรรมทางการเงิน (รพีพงศ์ ชัยวรราชสวัสดิ์, 2560)

3. ความรุนแรงทางการเงินต่อผู้สูงอายุ

อาจเกิดขึ้นในลักษณะการนำทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปใช้โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อันเป็นการล่วงละเมิดทางการเงินและการแสวงหาผลประโยชน์ (ปิยะนุช นาคแก้ว, 2557, หน้า 1) เช่น การละเมิดทางการเงิน การใช้สมบัติผู้สูงอายุไม่ถูกต้อง หรือใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต การครอบครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ การขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่า การบังคับให้เปลี่ยนพินัยกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน การกีดกันไม่ให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการดูแลหรือจัดการกับทรัพย์สินของตนเอง (กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550 อ้างถึงใน วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 15)

สรุปการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) จัดเป็นความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นและพบเห็นได้โดยทั่วไป เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้อำนาจที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง โดยมีพฤติการณ์ที่คู่สมรสฝ่ายที่เหนือกว่าควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย และผลกระทบจากการถูกทารุณกรรมทางการเงินย่อมเกิดความเครียดและความกดดันทางอารมณ์ เป็นผลกระทบด้านจิตใจและยังนำมาซึ่งอาการเจ็บป่วยทางกายจนเกิดเป็นโรคบางอย่างอีกด้วย ความรุนแรงทางการเงินอาจไม่ปรากฏเป็นผลในทันทีอย่างเช่นการทำร้ายร่างกายที่เห็นเป็นรูปธรรม แต่ก็จัดเป็นความรุนแรงประเภทหนึ่งที่สังคมควรให้ความสำคัญเช่นเดียวกันกับการทำร้ายร่างกาย

โครงสร้างความรับผิดชอบตามกฎหมาย

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

1. มีการกระทำครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

1.1 มีการกระทำ

1.1.1 การเคลื่อนไหวร่างกาย ภายใต้อำนาจบังคับ มาตรา 59 วรรคหนึ่ง คือ มีความคิดที่จะกระทำความผิด มีการตกลงใจที่จะกระทำความผิดตามที่คิดไว้ และมีการกระทำความผิดตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 96)

1.1.2 การไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้อำนาจบังคับ แบ่งได้ 2 ประการ คือ

1. การละเว้นไม่กระทำการตามที่ควร (ลหุโทษ) และ 2. การงดเว้นที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น มาตรา 59 วรรคท้าย ประกอบด้วย หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ หน้าที่ที่เกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะเจาะจง หน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อน ๆ ของตน หน้าที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่อง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 96)

1.2. ครอบงำประกอบภายนอก

1.2.1 มีผู้กระทำ แบ่งออกเป็น 1. ผู้กระทำโดยทางตรง(กระทำผิดด้วยตนเองหรือใช้สัตว์หรือผู้ไม่มีการกระทำเป็นเครื่องมือ) 2. ผู้กระทำโดยทางอ้อม (Innocent agent ประเภทต่าง ๆ)

1.2.2 มีการกระทำ

1.2.3 มีผลของการกระทำ

1.3. ครอบงำประกอบภายใน

1.3.1 เจตนาตามความเป็นจริง มาตรา 59 วรรคสอง *

เจตนาประสงค์ต่อผล คำว่า “ประสงค์ต่อผล” หมายถึง ความประสงค์ที่จะให้เกิดผลขึ้นตามที่ตั้งใจนั้น โดยตรง กล่าวคือ ผู้กระทำได้กระทำโดยมุ่งหมายหรือมีความต้องการที่จะให้ความผิดเกิดขึ้น(แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 57 อ้างถึงใน ธรรมนูญวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป., หน้า 26)

เจตนาเล็งเห็นผล ต้องพิจารณาจาก “จิตใจของผู้กระทำ” เป็นสำคัญ เจตนาข่มเล็งเห็นผลนั้น ผลที่คาดเห็นว่าจะเกิดขึ้นและความเสี่ยงของผลที่จะเกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นทีเดียว เพียงแต่อาจเป็นไปได้ก็พอแล้ว (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 59 อ้างถึงใน ธรรมนูญวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป., หน้า 27)

1.3.2 เจตนาโดยผลของกฎหมาย มาตรา 60 **

1.3.3 สำคัญผิดในตัวบุคคล มาตรา 61 ***

---

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59วรรคสอง บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกัน ผู้กระทำข่มประสงค์ต่อผล หรือข่มเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น...”

** ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 60 บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่ บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น แต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายให้ลงโทษหนักขึ้น เพราะฐานะของบุคคลหรือเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลร้าย มิให้นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำให้หนักขึ้น”

*** ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 61 บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่อบุคคลหนึ่ง “โดยสำคัญผิด” ผู้นั้นจะยกเอาความสำคัญผิดเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไม่”

1.3.4 สำคัญผิดในข้อเท็จจริง มาตรา 62*

1.4. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แบ่งออกเป็น 1. ทฤษฎีเงื่อนไข คือ ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็จะไม่เกิด/แม้จะมีการกระทำอันอื่นที่ก่อให้เกิดผลนั้นด้วย แต่ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้นแล้วผลก็ไม่เกิด ก็ต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น และ 2. ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม คือ ในกรณีที่ผลของการกระทำความคิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น มาตรา 63 หรือในกรณีที่ผลของการกระทำเกิดจากเหตุแทรกแซง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 315-332)

2. ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด ซึ่งอาจพิจารณาได้จากจารีตประเพณี หลักความยินยอม กฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ดังนี้

2.1 จารีตประเพณี เป็นสิ่งที่เกิดจากการถือปฏิบัติของประชาชนอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานานหรือยอมรับว่าเป็นสิ่งที่กระทำได้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 88)

2.2 หลักความยินยอม

ความยินยอมที่เป็นเหตุยกเว้นความผิดนั้นต้องมีลักษณะดังนี้

2.2.1 ความยินยอมนี้จะต้องมีก่อนหรือขณะกระทำผิดจึงจะถือว่าเป็นความยินยอม ถ้ามีภายหลังการกระทำผิด เช่น ช่มชู้กระทำความผิดแล้วมาหาหญิงตกลงไม่เอาความ เช่นนี้ถือเป็นการตกลงยอมความ

2.2.2 ผู้ยินยอมต้องสามารถรู้ถึงการกระทำและผลของการกระทำของตนในขณะนั้นด้วย การหลอกลวงในข้อเท็จจริงจนได้รับความยินยอมไม่ถือว่าผู้เสียหายยินยอม แต่การหลอกลวงในเหตุชักจูงใจจนผู้เสียหายยินยอมถือเป็นความยินยอม เช่น ชายหลอกว่าเป็นสามีของหญิง หญิงจึงยอมหลับนอนด้วยไม่ถือว่าหญิงยินยอม แต่ถ้าชายมีภริยาอยู่แล้วหลอกหญิงอื่นว่าจริงใจ รักใคร่ จะแต่งงานกับหญิงนั้นในอนาคตเพื่อให้หญิงยอมหลับนอนด้วย ถ้าหญิงหลงเชื่อชายก็ไม่ผิดฐานช่มชู้กระทำความผิด เพราะถือว่าหญิงยินยอมแล้ว

---

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริง จะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี

ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรคสามแห่ง มาตรา 59 หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามความในวรรคแรก ได้ เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษ แม้กระทำโดยประมาท บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้น”

หลักความยินยอมดังกล่าวนี้แม้ไม่มีบทบัญญัติไว้โดยตรงในประมวลกฎหมายอาญา แต่ศาลฎีกาได้เคยวางหลักเป็นบรรทัดฐานไว้

1. เป็นความยินยอมอันบริสุทธิ์ หมายความว่า ไม่ถูกหลอกลวงหรือล่อลวงหรือข่มขู่ด้วยประการใด

2. ความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3. เป็นความยินยอมที่มีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 430-432)

2.3 กฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ กฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ๆ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 450, มาตรา 451 , มาตรา 1567 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279 เป็นต้น (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 89-91)

2.4 ป้องกันมาตรา 68 ประกอบด้วยต้องมีอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง ภัยอันตรายที่กำลังปรากฏต่อหน้าหรือที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิดต่อไป ต้องกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่น กระทำโดยมีมูลเหตุจงใจ เพื่อป้องกันจริง ๆ และต้องเป็นการกระทำต่อผู้ก่อภัย ทั้งต้องเป็นการป้องกันสิทธิที่ไม่เกินขอบเขต กล่าวคือ 1.การป้องกันที่ไม่เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ไม่ป้องกันสิทธิต่ออันตรายที่อยู่ห่างไกล หรือผ่านพ้นไปแล้ว 2.การป้องกันที่พอสมควรแก่เหตุ ตามทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด คือ ผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดอันตราย หรือตามทฤษฎีสัดส่วน คือ อันตรายที่จะพึงเกิดขึ้นถ้าหากไม่ป้องกัน จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่ผู้กระทำได้กระทำเนื่องจากการป้องกันหรือไม่ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 373)

3. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ คือ การกระทำนั้นต้องไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ เช่น การกระทำโดยจำเป็น มาตรา 67 หรือการกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี ตามมาตรา 73 และ มาตรา 74 วรรคแรก หรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในบางฐานระหว่างสามีภริยา ตาม มาตรา 71 วรรคแรก หรือการกระทำความผิดของคนวิกลจริต ตามมาตรา 65 วรรคแรกหรือการกระทำความผิดของผู้มีเมมา ตามมาตรา 66 หรือการกระทำความผิดตามคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงาน มาตรา 70 (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 437)

สรุปบุคคลใดจะมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา บุคคลนั้นต้องได้กระทำการครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด โดยไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดและไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ กรณีความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำและ

พฤติการณ์ของผู้กระทำว่าความรุนแรงทางการเงินนั้น ๆ จะเข้าลักษณะความผิดอาญาหรือไม่ ซึ่งหากเป็นการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือ การทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ที่ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด โดยไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดและไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ ผู้กระทำก็จะมีผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย

2. โครงสร้างการรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แนวความคิดเกี่ยวกับการละเมิดนั้น ได้ถือกำเนิดขึ้นมาเป็นเวลานานในยุคเริ่มแรกนั้น ความหมายของละเมิดอาจมีความแตกต่างจากปัจจุบัน โดยเฉพาะความมุ่งหมายที่ในปัจจุบันนั้นมุ่งเยียวยาผู้เสียหายให้เสมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นเลย ในยุคโรมันการละเมิด คือ หนี้ที่เกิดการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่ได้มีการแยกความรับผิดว่าเป็นความรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน แต่ในปัจจุบันได้มีการแบ่งแยกความรับผิดทางแพ่งและความรับผิดทางอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายแพ่งและอาญานั้นต่างกัน โดยความรับผิดทางแพ่งที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คือ ละเมิด และด้วยการละเมิดนี้เองเป็นการทำให้เกิดหนี้ที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิด (เฉลิมวุฒิ สารกิจ, 2556)

ละเมิด คือ การกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือการกระทำที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคล อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น อาจเป็นการกระทำของตนเอง การกระทำของบุคคลอื่น หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ที่อยู่ในความครอบครองดูแล ผู้ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะได้รับการเยียวยาโดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือเรียกร้องให้ผู้ละเมิดปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติในลักษณะอื่น ๆ แล้วแต่กรณี (กรมทรัพย์สินทางทะเลและชายฝั่ง, 2559) การละเมิดนั้นถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ลักษณะ 5 โดยมาตรา 420 ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งเป็นการให้ความหมายและบทนิยามของการทำละเมิดตามกฎหมายไทย ซึ่งพอจะแยกสาระสำคัญของการทำละเมิดออกมาเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

2.1 ผู้กระทำ

ผู้ที่กระทำละเมิดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 นั้นไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้ใด บุคคลที่มีสภาพบุคคลอยู่ในวันที่ทำให้เกิดละเมิดย่อมต้องรับผิดชอบในการละเมิดของตน บุคคลธรรมดาแม้จะไม่มีความสามารถในการทำนิติกรรม เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถก็ทำละเมิดได้ นิติบุคคลนั้นแม้ไม่มีชีวิตจิตใจแต่ก็มีการกระทำอันเป็นการละเมิดได้โดยผ่านผู้กระทำแทนทั้งหลาย (ไพจิตร บุญญพันธ์, 2548, หน้า 5)

2.2 การกระทำ

การกระทำที่จะทำให้เกิดละเมิดบุคคลอื่นได้นั้น ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ ที่ผู้กระทำจะเคลื่อนไหว หรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายของตน การคิดหรือเพียงแต่ตัดสินใจยังไม่ถือเป็นการกระทำ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ トラบใดที่ยังไม่ได้กระทำตามที่คิดที่ตัดสินใจไว้ ก็ถือว่ายังไม่มีการกระทำ การกระทำที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับจิตใจไม่อาจจะเรียกว่ามีการกระทำได้ การกระทำของเด็กทารก การเคลื่อนไหวร่างกายนั้นเกิดจากความไร้เดียงสาไม่อาจจะเรียกว่าเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้บังคับของจิตใจ หรือการเคลื่อนไหวเพราะเกิดจากการเจ็บป่วย ละเมอ เป็นการเคลื่อนไหวโดยไร้สติไม่เป็นการกระทำ แต่คนที่มึนจิต บกพร่อง โรคจิตหรือมีจิตฟั่นเฟือนแม้ในทางอาญาจะเป็นเหตุยกเว้นโทษ แต่ในทางแพ่งหากกระทำในขณะที่รู้สำนึกในการกระทำก็ต้องรับผิดชอบในการละเมิด (ไพจิตร บุญญพันธ์, 2548, หน้า 7)

2.3 โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดนั้นเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งที่มีหลักว่าจะต้องมี ความผิด โดยความผิดในที่นี้พิจารณาจากการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยที่การจงใจนั้นมีสองความหมาย คือการตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหายหรือเพียงแต่รู้ว่าการกระทำของตนอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ โดยที่ผลของความเสียหายจะเกิดมากหรือน้อยไม่ใช่ข้อสำคัญ (สนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, 2552, หน้า 62-65)

ส่วนการกระทำโดยประมาทนั้น หมายถึง การกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคคลเช่นนั้นอาจใช้ความระมัดระวังได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ และจะต้องไม่ใช้การกระทำโดยตั้งใจหรือเล็งเห็นผลซึ่งความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติระดับของความประมาทไว้ ว่ากระทำประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความประมาทเลินเล่อในระดับใดก็เป็นการกระทำอันเป็นละเมิดได้ทั้งนั้น แต่ในส่วนของความระมัดระวังนั้นหากบุคคลใดมีอาชีพในการทำงานนั้น ๆ จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างผู้มีอาชีพ จะใช้ความระมัดระวังอย่างเช่นวิญญูชนที่ไม่ได้ทำอาชีพอย่างตนเองไม่ได้ (เสนีย์ ปราโมช, 2505, หน้า 621 อ้างถึงใน เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, 2556)

2.4 โดยผิดกฎหมาย

ความหมายของการกระทำโดยผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นมีความหมายเพียงแต่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แม้การกระทำนั้นไม่ถึงกับผิดกฎหมายโดยชัดแจ้งแต่กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือผิดหน้าที่ก็เป็นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามความหมายของมาตรา 420 แล้ว แต่ถ้าหากว่าการกระทำนั้นผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่ทำได้ตามกฎหมาย แม้จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่นก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น

แม้แต่การกระทำนั้นเป็นการใช้สิทธิของผู้กระทำที่สามารถทำได้ แต่ถ้าเป็นการใช้สิทธิที่มีแต่จะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น แม้การกระทำนั้นจะไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็เป็นการละเมิดได้เช่นกัน เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 บัญญัติไว้ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” (ไพจิตร ปุญญพันธ์, 2548, หน้า 15)

2.5 มีความเสียหายต่อบุคคลอื่น

ความรับผิดชอบในการละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ นั้น ไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นด้วย หากไม่เกิดความเสียหายความรับผิดชอบในการละเมิดก็ไม่อาจมีได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นนั้น อาจเป็น ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายในเรื่องละเมิดต้องการคุ้มครองให้กับบุคคลทุกคนไม่ให้มีผู้ผู้ใดมาทำอันตรายและหากฝ่าฝืนจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, 2556)

สรุปความรับผิดชอบทางแพ่งที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือที่เรียกว่าละเมิดนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำไปโดยไม่มีสิทธิและไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ซึ่งผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิด กล่าวได้ว่าความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในรูปของเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่ต้องสูญเสียและหรือได้รับความเดือดร้อนจากการถูกระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด กรณีความรุนแรงทางการเงิน หรือการทารุณกรรมทางการเงิน (Financial abuse) ล้วนแต่เป็นการกระทำโดยจงใจกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของผู้กระทำ ถือเป็น การกระทำละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทที่ 3

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในกฎหมายไทย และต่างประเทศ

ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพราะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ถูกทำลายลง ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขและย่อมเกิดผลกระทบต่อสังคม รัฐจึงต้องมีมาตรการแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวส่วนหนึ่งมาจากทัศนคติ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา ความเชื่อเรื่องชายเป็นใหญ่หญิงเป็นเพียงทรัพย์สินสมบัติของชาย ความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหานี้มิได้เกิดเฉพาะประเทศไทยเท่านั้นแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก โดยแต่ละประเทศมีกฎหมายออกมาควบคุมความรุนแรงในครอบครัว โดยมีชื่อเรียกและขอบเขตในการคุ้มครองแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของแต่ละประเทศ โดยมีพัฒนาการและนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

1. สหประชาชาติกับความรุนแรงในครอบครัว

1.1 ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW)

ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นจากมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations Declaration on the Elimination of Violence against Women) วันที่ 20 ธันวาคม 2536 ได้ให้นิยามคำว่า “ความรุนแรงต่อสตรี” หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดการทำร้ายร่างกายทางเพศหรือทางจิตใจ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่เข็ญ คุกคาม กีดกันเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว ความรุนแรงต่อสตรีเป็นอุปสรรคหนึ่งที่กีดขวางการบรรลุเป้าหมาย ความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ ความรุนแรงต่อสตรีเป็นทั้งการละเมิด และทำลาย หรือเพิกถอนการที่สตรีจะได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีเน้นหนักให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทุกประเทศได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยอมรับหลักการระดับสากลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสตรีในเรื่องสิทธิและหลักการที่คำนึงถึงความเสมอภาค ความมั่นคงปลอดภัย เสรีภาพ และความ เป็นหนึ่งเดียวอันแบ่งแยกมิได้และศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ทั้งปวง ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัด

ความรุนแรงต่อสตรียังเน้นย้ำถึงความห่วงใยของสหประชาชาติในประเด็นด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามมติของสภาเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council) 2 มติ ได้แก่ บทสรุปในย่อหน้า ที่ 23 ในภาคผนวกของมติของสภาเศรษฐกิจและสังคม 1990/15 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 ที่ให้การยอมรับว่าความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวและสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางไม่แบ่งแยกทางรายได้ชนชั้นและวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนและขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อขจัดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและมติที่ 1991/18 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1991 ที่มีการเสนอให้มีการพัฒนาแผนงานเพื่อให้มีเครื่องมือ ระดับนานาชาติที่ระบุประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงอย่างชัดเจนยอมรับบทบาทความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรี ที่ส่งเสริมให้เกิดความสนใจต่อความสำคัญความรุนแรงและธรรมชาติของปัญหาความรุนแรงต่อสตรี โดยตระหนักว่าในสังคมสตรีมีโอกาที่จำกัดที่บรรลุซึ่งความเท่าเทียมทางกฎหมาย สังคม การเมือง และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีได้สรุปหลักการสำคัญภายใต้กรอบอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยได้กำหนดให้สตรีควรได้รับความเท่าเทียมในการรับประโยชน์และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทุกด้านและเสรีภาพขั้นพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง และด้านอื่น ๆ สิทธิดังกล่าว ได้แก่

1. สิทธิในชีวิต
2. สิทธิแห่งความเสมอภาค
3. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล
4. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียม
5. สิทธิที่จะเป็นอิสระจากการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ
6. สิทธิที่จะสามารถบรรลุถึงการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ได้มาตรฐานสมบูรณ์
7. สิทธิในการมีข้อตกลงที่ยุติธรรมและพอใจในการทำงาน
8. สิทธิที่จะไม่ตกอยู่ในสภาพทุกข์ทรมาน หรือการกระทำที่โหดร้าย หรือการลงโทษ

หรือปฏิบัติ ที่เลวทรามไร้มนุษยธรรม (วุฒิสัย เปี้ยแดง, 2553, หน้า 22-25)

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2547 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน (Declaration on the Elimination of Violence against Women in the ASEAN Region) ระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 37 (37th ASEAN Ministerial Meeting) ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย การลงนามดังกล่าวถือเป็นก้าวสำคัญของอาเซียนในเรื่องการคุ้มครองสิทธิสตรี ซึ่งสาระสำคัญของปฏิญญาดังกล่าว ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคในการขจัดความรุนแรงในทุกรูปแบบต่อสตรีในอาเซียน ความร่วมมือในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี การส่งเสริมความ

ร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ และระหว่างภาครัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชน การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน การสนับสนุนให้สตรีมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงขึ้น การให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูและการกลับสู่สังคมของผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง มาตรการทางกฎหมายและการลงโทษผู้กระทำผิด (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554, หน้า 14)

สรุปปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี เน้นหนักให้ประเทศสมาชิกตระหนักถึงสิทธิและความเสมอภาค ความมั่นคงปลอดภัย เสรีภาพ และความเป็นหนึ่งเดียว อันแบ่งแยกมิได้และศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ต่อสตรีในทุกด้าน กล่าวได้ว่าสตรีได้รับการรับรองให้มีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ดังนั้นกรณีครอบครัวสามีจึงไม่อาจการก้าวท้าวชีวิตส่วนตัว รวมถึงการจำกัดการใช้จ่ายทางการเงินด้วย

1.2 ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี(Beijing Declaration and Platform for Action-BPFA)

จากการประชุมสตรีโลกครั้งที่ 4 ซึ่งจัดที่กรุงปักกิ่ง ในปี 1995 (พ.ศ. 2538) และได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกทั้งหมด 189 ประเทศ แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรีเป็นแผนแม่บทโลกที่แนะนำให้ประเทศสมาชิกเร่งรัดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในโรบี และจัดอุปสรรคที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ในการตัดสินใจทุกด้านของชีวิตทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งรวมถึงหลักการใช้อำนาจและความรับผิดชอบระหว่างหญิงชาย ภายในบ้านที่ทำงาน ในชุมชนทั้งระดับชาติและนานาชาติ ปฏิญญาปักกิ่งฯ เห็นว่าความเสมอภาคระหว่างเพศเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมในสังคม เนื่องจากสตรีเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของโลกและอยู่ในทุกภาคส่วนของสังคม

ดังนั้นจึงได้เสนอให้ประเทศสมาชิกใช้ยุทธศาสตร์ การผลักดันให้ความเสมอภาคทางเพศเป็นกระแสหลักของการพัฒนา (Gender mainstreaming) หมายความว่า ต้องทำให้ความเสมอภาคทางเพศเป็นค่านิยมหลัก (Core value) ในการพัฒนาประเทศ ในการจัดทำนโยบายทุกนโยบาย แผนพัฒนาทุกแผน โครงการพัฒนาทุกโครงการ กฎหมายทุกฉบับ ตลอดจนการดำเนินการและการทำงานร่วมกันระหว่างหญิงชายควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งความรุนแรงต่อสตรี เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ซึ่งระบุชัดเจนถึงภาระหน้าที่ของรัฐบาล ในการใช้มาตรการป้องกันและขจัดความรุนแรงต่อสตรี ตลอดจนรัฐบาลท้องถิ่น และองค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ภาครัฐ และสื่อมวลชน ผู้หญิงจะต้องได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยพ้นไปจากการกล่าวอ้างว่าเป็นประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติอีกต่อไป และระบุว่ารัฐบาลจะต้องประณาม

การใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยละเว้นจากการอ้างประเพณี ขนบธรรมเนียมหรือศาสนาใด ๆ และ มุ่งขจัดความรุนแรง ตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี

ประเทศไทยให้การรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่ง (Beijing Declaration and Platform for Action) ในการประชุม 4th World Conference on Women ในปี 1995 ปฏิญญาดังกล่าวได้เน้นประเด็นที่น่าห่วงใยเกี่ยวกับสตรีทั้งหมด 12 ประเด็น ได้แก่ สตรีกับความยากจน สตรีและเศรษฐกิจ สตรีกับสิ่งแวดล้อม การศึกษาและฝึกรวมของสตรี สตรีและสุขภาพอนามัย ความรุนแรงต่อสตรี สตรีและความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ สตรีในอำนาจและการตัดสินใจโลกาภิวัตน์ สถาบันเพื่อความก้าวหน้าของสตรี สิทธิมนุษยชนของสตรี สตรีกับสื่อมวลชนเด็กผู้หญิง(สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554, หน้า 15)

1.3 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW))

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2524 สำหรับพิธีสารเลือกรับ สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2542 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2543 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่า สตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาค ซึ่งสาระสำคัญของอนุสัญญานี้มีบทบัญญัติรวม 30 มาตรา เพื่อให้รัฐภาคีหรือประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติ ตุลาการ การบริหาร หรือมาตรการอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติทั้งหมดต่อสตรี และให้หลักประกันว่าสตรีจะต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่าง ๆ จากรัฐบนพื้นฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อ 1-6 กล่าวถึงคำจำกัดความของคำว่า การเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Discrimination against women) พันธกรณีของรัฐภาคี มาตรการที่รัฐภาคีต้องดำเนินการเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของสตรี มาตรการเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีอย่างแท้จริง ซึ่งจะไม่ใช่เป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลแห่งความแตกต่างทางเพศ การปรับรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและการปราบปรามการค้ามนุษย์และแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรี

ส่วนที่ 2 ข้อ 7-9 กล่าวถึงความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในด้านการเมืองและการดำรงชีวิต ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง การสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ความเท่าเทียมกันในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและการศึกษา

ส่วนที่ 3 ข้อ 10-14 กล่าวถึงสิทธิของสตรีที่จะต้องได้รับการดูแลทางเศรษฐกิจ โดยได้รับความเท่าเทียมกันในด้านสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานและสิทธิแรงงาน รวมถึงการป้องกันความรุนแรงต่อสตรีในสถานที่ทำงาน ความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ โดยเฉพาะสตรีมีครรภ์และหลังคลอดบุตร การที่รัฐภาคีจะประกันความเป็นอิสระของสตรี ด้านการเงินและความมั่นคงด้านสังคม และการให้ความสำคัญแก่สตรีในชนบททั้งในด้านแรงงานและความเป็นอยู่

ส่วนที่ 4 ข้อ 15-16 กล่าวถึงความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในด้านกฎหมาย โดยเฉพาะในด้านกฎหมายแพ่งและกฎหมายครอบครัว ซึ่งเป็นหลักประกันความเท่าเทียมกันในชีวิตส่วนบุคคล

ส่วนที่ 5 ข้อ 17-22 กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พันธกรณีในการจัดการรายงานของรัฐบาล และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและการมีส่วนร่วมของทบวงชำนาญพิเศษที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 6 ข้อ 23-30 กล่าวถึงการมีให้ตีความข้อบทของอนุสัญญาที่จะขัดต่อกฎหมายภายในที่ดำเนินการมากกว่าที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ การนำพันธกรณีไปปฏิบัติในระดับประเทศ การเปิดให้ลงนามและกระบวนการเข้ามาเป็นภาคีของอนุสัญญา การแก้ไขอนุสัญญา เงื่อนไขการมีผลบังคับใช้ของอนุสัญญา การตั้งข้อสงวน การขัดแย้งในการตีความระหว่างรัฐภาคี (ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557, หน้า 3-5)

ประเทศไทยมีคำแถลงตีความว่าข้อบทในอนุสัญญา CEDAW ต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทย โดยประเทศไทยมีข้อสงวนในข้อ 29 เกี่ยวกับการเสนอเรื่องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณา ในกรณีการพิพาทระหว่างรัฐภาคี สำหรับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและเพิ่มกลไกความคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่มีอยู่เดิม โดยสาระสำคัญเป็นการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา ในการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียน ในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีที่ปรากฏในอนุสัญญา ที่เกี่ยวข้องกับรัฐภาคี โดยผู้ร้องเรียนอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในนามของผู้ถูกละเมิดสิทธิได้ ไทยเข้าเป็นภาคีโดยการให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 และมีผลใช้บังคับกับไทยเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2543 และประเทศไทยได้มีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการ

จัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ Optional Protocol to the CEDAW ซึ่งเป็นการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาฯ ในการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียน ในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีที่ปรากฏในอนุสัญญาฯ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐภาคี โดยผู้ร้องเรียนอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในนามของผู้ถูกละเมิดสิทธิได้ โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 และมีผลใช้บังคับกับไทยเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2543 (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2560)

สรุปทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองและรับรองสิทธิสตรีให้ได้รับความเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับบุรุษ โดยการพยายามออกกฎหมายหรือมาตรการเพื่อบังคับใช้อย่างเป็นทางการ โดยในแต่ละประเทศที่เข้าเป็นภาคีสมาชิกจะมีภารกิจในการจัดทำกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักกฎหมายสากลดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อพัฒนาและเพิ่มกลไกความคุ้มครองสิทธิของสตรี

สำหรับประเทศไทยได้ให้การรับรองสิทธิสตรีโดยบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่อยมาตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน

มาตรา 4* สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ให้แก่ทุกคนทุกเพศและทุกวัย นอกจากนั้นยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ออกมาบังคับใช้เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและเพื่อความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ดังจะได้กล่าวต่อไป

ประเทศไทย

พัฒนาการของกฎหมาย

จากอดีตสังคมมีกรอบทัศนคติหรือความเชื่อต่อผู้ชายและผู้หญิงต่างกันและเป็นอคติความไม่เสมอภาคทางเพศในสังคม ทำให้มีการแบ่งแยกฐานะสถานภาพ บทบาท หน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายอย่างไม่เท่าเทียมและไม่เหมาะสม จึงทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังไม่ได้รับการตระหนักถึงความสำคัญเท่าที่ควร (วัฒนา วิทยกุล, 2556, หน้า 17) จากสภาพความเหลื่อมล้ำ

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกสังคมในโลก ทำให้องค์การสหประชาชาติโดยความร่วมมือของประเทศสมาชิก ได้มีการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2528 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2528 มีผลให้รัฐบาลต้องใช้อุญัตินี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสตรี รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (พรสม เปาปราโมทย์, ม.ป.ป.) อนุสัญญานี้มีขึ้นเพื่อให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกตระหนักถึงการเลือกปฏิบัติต่อสตรี อันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และด้วยเหตุประการอื่นใด และเพื่อให้ประเทศที่เป็นภาคีมีการจัดทำมาตรการเพื่อแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีนั่นเอง

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติรับรองสิทธิเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 71* ดังนั้นเมื่อประเทศไทยในฐานะที่ร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จึงมีภารกิจที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศ และดำเนินการตามแผนงาน โครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเสมอภาค ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี เป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองความเสมอภาคของคนในประเทศทั้งยังมีผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีสากล (พรสม เปาปราโมทย์, ม.ป.ป.) จึงทำให้ประเทศไทยมีแนวความคิดในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จนทำให้เกิดเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 บัญญัติว่า “รัฐพึงส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม”

ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้นมาในปัจจุบัน พระราชบัญญัติดังกล่าวมีการผสมผสานระหว่างมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวนั่นเอง

หลักการเหตุผลและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

เหตุผลในการประกาศใช้ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด มากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญา โดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, 2560)

หากพิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พบว่า พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งมีความสำคัญ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

ประการที่ 1 เจตนารมณ์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว
 ประการที่ 2 เจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
 ประการที่ 3 เจตนารมณ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป. หน้า 16-19)

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว และเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยมีมาตรการเฉพาะในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำ ความผิดซ้ำ ตลอดจนให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ทันที ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

ตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง “ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนา ในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วสามารถอธิบายความหมายหรือลักษณะของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. อันตรายต่อร่างกาย

การทำให้ได้รับความบาดเจ็บแก่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยใช้กำลังทำร้ายหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องถูกเนื้อต้องตัว เช่น หลอกให้เขาเดินตกหลุมที่ขุดคักเอาไว้จนได้รับบาดเจ็บ ทำให้เขาตกใจจนกระโดดหนีจากบ้านล้มลงถึงขาหักข้อมเป็นอันตรายแก่ร่างกายทั้งสิ้น บาดแผลที่เกิดจากการถูกระทำไม่จำเป็นต้องมีแผลโลหิตไหลภายนอก อาจเป็นแผลเลือดไหลอยู่ภายในก็ได้ ซึ่งพิจารณาได้ว่า การกระทำอันตรายต่อร่างกาย เป็นการกระทำที่มุ่งประสงค์ให้เกิดเป็นอันตรายต่อร่างกายของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป. หน้า 21) ซึ่งบางกรณีอาจต้องใช้หลักเกณฑ์การวินิจฉัยทางการแพทย์ เช่น การถูกสามิตบตีทำร้าย จนเกิดรอยบาดแผลหรือเกิดผลบาดเจ็บต่ออวัยวะภายในของภริยา เป็นต้น (วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 29)

2. อันตรายต่อจิตใจ

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มิได้บัญญัตินิยามคำว่า “อันตรายต่อจิตใจ” เอาไว้ จึงเป็นเรื่องที่พิจารณายากเพราะไม่เห็นชัดเจน ดังนั้นหากเป็นกรณีที่มีการกระทำจนถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจจนถึงขนาดที่สุขภาพจิตผิดปกติ เช่น จิตฟั่นเฟือนตกใจกลัวถึงขนาดประสาทเสีย หรือวิตกกังวลจนประสาทเสีย เป็นต้น กรณีดังกล่าวจึงถือว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจ (วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 29)

ปกป้อง ศรีสนิท (2552, หน้า 185 อ้างถึงใน สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 41) ได้ให้ความเห็นต่อคำว่า อันตรายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ว่ามีความหมายเหมือนกับประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นหากเป็นเพียง สะเทือนอารมณ์ สะเทือนความรู้สึก เสรีเสียใจ จึงไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “อันตรายต่อจิตใจ” เพราะมิฉะนั้นแล้วพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็น่าจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่อง “ทำอันตรายต่ออารมณ์”

ส่วนคำว่า “อันตรายต่อจิตใจ” ประมวลกฎหมายอาญามีได้ให้คำนิยามไว้เช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาความหมายในประมวลกฎหมายอาญาประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 680/2488, 569/2496) การกระทำใดจะถือเป็นอันตรายต่อจิตใจต้องเป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ สภาพจิตผิดปกติ (กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป. หน้า 21-22) เป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ในทางจิตแพทย์หรือทางจิตเวชได้ เช่น จิต ฟื้นฟูเพื่อนตกใจกลัวถึงขนาดประสาทเสีย หรือวิตกกังวลจนประสาทเสีย เช่นนี้ถือว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจแล้ว อนึ่งถ้าการกระทำนั้นเป็นผลให้เกิดความรู้สึกโกรธ น้อยใจ เจ็บใจ หรือแค้นใจ เสรีโสภณเสียว ย่อมไม่ถือว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจ เนื่องจากเป็นเพียงแค่อารมณ์เท่านั้น (อภิรดี มีสัจย์, 2553, หน้า 36)

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ (2552, หน้า 78) ได้อธิบายว่า อันตรายต่อจิตใจนั้นต้องไม่ใช่เป็นอันตรายต่ออารมณ์ ถ้าก่อให้เกิดความรู้สึกแค้นเสียใจ เสรีใจ เจ็บใจ เหล่านี้เป็นการกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ของผู้กระทำมิใช่อยู่ในความหมายของคำว่า “อันตรายแก่จิตใจ” อันตรายแก่จิตใจเป็นคำที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาใหม่ เดิมใช้คำว่า “ทำให้วิกลจริต” มีความหมายกว้างกว่าวิกลจริตคือไม่ต้องถึงขนาดทำให้หมดความรู้สึกผิดชอบ เพียงแต่จิตใจผิดปกติ เช่น สติฟื้นฟูเพื่อน จิตหวาดผวา มีอาการวิงเวียนคลื่นไส้เพราะถูกเอาใบไม้ที่มีพิษมาให้รับประทาน(ฎีกาที่ 626/2493) หรือทำผีหลอกจนเป็นลมสลบไปหลายวัน หรือใช้ยากดประสาทอย่างแรงผสมในกาแฟ (ฎีกาที่ 3269/2513)แต่การมัดผู้ต้องหาขังไว้ใต้ถุนสถานีตำรวจไกลหูไกลตาผู้ต้องหาอื่นยังไม่เป็นอันตรายแก่จิตใจ (ฎีกาที่ 1399/2508)

ฉะนั้นการทำให้โกรธ ทำให้กลัว ทำให้เสียความรู้สึก น้อยใจ เจ็บใจ แค้นใจ ถูกเหยียดหยามหรือการทำให้เสียใจโดยทั่วไป เป็นเพียงอารมณ์ซึ่งเป็นอาการอันเกิดจากจิตใจไม่ใช่เป็นอันตรายที่เกิดกับจิตใจโดยแท้ เพราะเป็นอารมณ์ไม่ใช่เป็นอันตรายแก่จิตใจเพราะอารมณ์ความรู้สึกที่เรียกว่า “จิต” นี้ ไม่มีตัวตนจึงถูกทำร้ายไม่ได้ เป็นเพียงการเปรียบเทียบเท่านั้น “จิต” จึงหมายถึงการทำงานของสมอง (เฉลิมวุฒิ สารกิจ, ม.ป.ป., หน้า 6)

ดังนั้นการทำร้ายจิตใจตามกฎหมายจึงได้แก่ การทำร้ายจนสมองเสียหาย หากเนื้อสมองหลุดหาย ก็เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย จึงเป็นการทำอันตรายแก่ร่างกายได้ แต่ถ้าหากเนื้อสมองไม่เสียหายแต่ทำให้สมองหยุดสั่งการหรือสั่งการอย่างผิด ๆ ถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจ ซึ่งบางกรณีอาจต้องพิสูจน์ได้ในทางการแพทย์หรือจิตเวช

ตัวอย่างกรณีไม่เป็นอันตรายแก่จิตใจ เช่น สามิจดทะเบียน อินทิดินให้กับภริยาน้อย เมื่อภริยาหลงทราบ ทำให้ภริยาหลงคับแค้นใจเป็นอย่างมาก หรือการที่สามีไปมีภริยาน้อย ทำให้ภริยาหลงเสียใจ กรณีเช่นนี้ไม่เป็นอันตรายแก่จิตใจ

ตัวอย่างกรณีเป็นอันตรายแก่จิตใจ เช่น สามีรู้ว่าภริยากลับผีเป็นอย่างมาก จึงแกล้งทำเป็นผีหลอกทำให้ภริยาตกใจกลัวจนประสาทเสีย หรือสามีใส่ยากล่อมประสาทในอาหารให้ภริยากิน เมื่อภริยากินสะสมระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ภริยาไม่ได้สติ มีอาการคล้ายคนบ้า หรือสามีให้ภริยากินยาระงับประสาท หรือยาทำให้ภริยามึนเมาไม่ได้สติ หรือสามีรู้ว่าภริยากลับห้องมีดและแคบ สามีจึงจับภริยามาขังในห้องมีดทำให้ภริยากลับจนหมดสติ(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป. หน้า 20-24)

อย่างไรก็ตาม องค์การ Living without abuse* ของประเทศอังกฤษได้อธิบายลักษณะของการถูกล่วงละเมิดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจะรู้สึกแย่ โดยจะคิดว่าตัวเองเป็นคน โง่ ไม่มีค่า ไม่มีประโยชน์อะไรในสังคม
2. ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจะรู้สึกว่าตัวเองเป็นพ่อแม่ที่แย่มากและไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้
3. ผู้ใช้ความรุนแรงจะคอยตอกย้ำให้เหยื่อรู้สึกว่าตัวเองหน้าตาน่าเกลียดหรือรูปร่างอ้วนไม่น่ามอง
4. ผู้ที่ใช้ความรุนแรงจะคอยบอกเหยื่ออยู่บ่อย ๆ ว่า พวกเขาอาจจะไม่สบายหรือมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์
5. ผู้ที่ใช้ความรุนแรงจะพยายามที่จะแยกเหยื่อออกจากครอบครัวและเพื่อน ๆ โดยอาจจะย้ายไปอยู่ในที่ห่างไกล หรือทำให้ครอบครัวหรือเพื่อนรู้สึกลำบากใจเมื่อพบเจอกันที่บ้านหรือข้างนอก ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ใช้ความรุนแรงจะไม่อนุญาตให้เหยื่อไปทำกิจกรรมใด ๆ ที่ไม่มีเขารวมอยู่ด้วย
6. ผู้ที่ใช้ความรุนแรงจะไม่อนุญาตให้เหยื่อออกไปไหนตามลำพัง โดยคอยรับส่งเหยื่อไปทำงานและรับกลับบ้าน ในขณะที่เดียวกันถ้าเหยื่อออกไปไหนกับใครที่ไม่ใช่ตัวเองก็จะคอยเฝ้าอยู่ตลอดเวลาว่าเหยื่ออยู่ที่ไหน ทำอะไรอยู่ หรืออาจจะบังคับให้เหยื่อกลับบ้านทันทีหลังเลิกงานโดย

---

* LWA – Living Without Abuse - believes that all people have the right to live safely and without fear of violence and abuse. We can provide support to anyone experiencing or fearing violence or abuse from a partner, ex-partner or family member. We are committed to raising awareness of domestic abuse, working towards its prevention and eradication, and assisting those affected by this crime to determine their own lives.

LWA is a domestic abuse charity based in Loughborough, North Leicestershire, and was formerly known as Loughborough Women's Aid. We provide support to men and women experiencing domestic abuse across Leicester, Leicestershire and Rutland. Website: <http://www.lwa.org.uk/about.htm>

กำหนดเวลาที่เหยื่อจะต้องถึงบ้านไว้ ถ้าเหยื่อไม่สามารถกลับถึงบ้านได้ตามเวลาที่อาจจะ
วิพากษ์วิจารณ์ และใช้ความรุนแรงกับเหยื่อได้

7. ผู้ใช้ความรุนแรงมักจะเล่นหรือแกล้งเหยื่อให้กลัวในสิ่งที่พวกเขากลัวอยู่แล้ว เพื่อ
ตอกย้ำให้กลัวมากยิ่งขึ้น

8. ผู้ใช้ความรุนแรงมักจะทำเป็นไม่สนใจเหยื่อหรือใช้ความเงียบในการตอบโต้เหยื่อถ้า
หากเหยื่อไม่เชื่อฟัง

9. ผู้ใช้ความรุนแรงมักจะกล่าวหาว่าเหยื่อทำอะไรก็ผิดไปหมดและทำให้พวกเขาารู้สึกผิด
ทั้งที่จริง ๆ แล้วพวกเขาอาจจะไม่ได้ทำอะไรผิดเลย หรืออาจจะกล่าวหาเหยื่อว่าไม่มีความซื่อสัตย์
กับตนเองเพื่อให้เหยื่อรายงานว่าเขาไปทำอะไรมาบ้าง หรือคุยกับใครบ้าง *

ในประเทศฝรั่งเศสการล่วงละเมิดทางอารมณ์ถือเป็นอาชญากรรม โดยกฎหมายนี้ได้
ผ่านการพิจารณาจากรัฐบาลและมีการประกาศใช้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2553 เป็นต้นมา ที่ประเทศ
ฝรั่งเศส ถ้าคู่สามีภรรยาใดที่มีการล่วงละเมิดทางอารมณ์เกิดขึ้น ผู้ที่ใช้ความรุนแรงจะถูกจับและ
อาจได้รับโทษด้วยการถูกปรับถึง 75,000 ยูโร (ประมาณ 3,107,400 บาท) หรือถูกจำคุกสูงสุดถึง 3
ปีด้วยกัน ** รัฐบาลฝรั่งเศสเชื่อว่ากฎหมายนี้จะช่วยปกป้องผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงใน
ครอบครัวให้กล้าออกมาพูดและแจ้งความเอาผิดกับผู้ใช้ความรุนแรง อย่างไรก็ตามแม้ในทาง
กฎหมายจะเป็นการยากที่จะระบุว่า การกระทำใดถือว่าการล่วงละเมิดทางจิตใจ แต่นักกฎหมาย
ชาวฝรั่งเศสก็ช่วยกันระบุว่า การล่วงละเมิดทางจิตใจ หมายถึง การกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกซึ่งอาจจะ
ประกอบไปด้วยคำพูดหรือการกระทำอื่น ๆ เพื่อลดคุณภาพของชีวิตและเป็นสาเหตุให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงของจิตใจหรือร่างกาย นอกจากนี้ศาลยังรับพิจารณาหลักฐานอื่น ๆ เช่น จดหมาย
SMSs หรือโน้ตที่มีข้อความซ้ำ ๆ กัน เพราะการล่วงละเมิดทางจิตใจมักเกิดจากการใช้คำพูดเพื่อดู
ถูกอีกฝ่ายหนึ่ง (BBC NEWS: Psychological violence a criminal offence in France, 2010)

กล่าวได้ว่าผลสุดท้ายของการล่วงละเมิดทางอารมณ์คือ เหยื่อจะกลายเป็นคนที่มีความเชื่อว่าตนไม่มี
ค่า ถูกทำลายความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองอย่างร้ายแรง ในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
ทางอารมณ์และจิตใจของเหยื่ออย่างรุนแรง ทั้งนี้มีบุคคลจำนวนมากที่ตกเป็นเหยื่อของการล่วง
ละเมิดทางอารมณ์แต่ไม่รู้ว่าตนตกเป็นเหยื่อ เพราะการล่วงละเมิดทางอารมณ์เป็นการกระทำที่มอง
ไม่เห็นด้วยตา ไม่มีการทิ้งร่องรอยไว้ตามร่างกาย เหมือนกับเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

* Living Without Abuse. (2012). Emotional, psychological and mental abuse. Website:

<http://www.lwa.org.uk/understanding-abuse/abusive-relationships/emotional-and-psychological-abuse.htm>

** Loi n° 2010-769 du 9 juillet 2010 relative aux violences faites spécifiquement aux femmes, aux violences au sein des couples et aux incidences de ces dernières sur les enfants.

แบบทั่วไป ซึ่งการตกเป็นเหยื่อของการล่วงละเมิดทางอารมณ์นั้นมักจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยสิ่งที่จะตามมาคือความรุนแรงในครอบครัว

สรุปคำว่า “อันตรายต่อจิตใจ” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีความหมายเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือตามกฎหมายอาญาของไทยและตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา “อันตรายต่อจิตใจ” นั้นต้องไม่ใช่เป็นอันตรายต่ออารมณ์ ถ้าก่อให้เกิดความรู้สึกแค้นเสียใจ เศร้าใจ เจ็บใจ เหล่านี้เป็นกรณียกเว้นต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้กระทำเท่านั้น มิได้อยู่ในความหมายของคำว่าอันตรายแก่จิตใจ เพราะจะเป็นอันตรายแก่จิตใจได้ต้องถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนถึงขั้นสุขภาพจิตผิดปกติ

3. อันตรายต่อสุขภาพ

คำว่า “อันตรายต่อสุขภาพ” ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาในมาตรา 237 แต่ไม่ได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้อย่างชัดเจน แต่ตามเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนและผู้ประนีประนอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ให้คำอธิบายคำว่า “อันตรายต่อสุขภาพ” ว่าเป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นทำให้เสียสุขภาพ หรือเกิดอาการเจ็บป่วย อันต้องอาศัยการวินิจฉัยจากแพทย์ (พินิจฎีกา เฉียมแท้, 2555, หน้า 129-130) เช่น การแอบใส่ยาที่เป็นอันตรายให้กับคู่สมรสกินทุกวัน จนส่งผลให้สุขภาพอ่อนแอ จงใจสูบบุหรี่ในบ้านที่มีบริเวณจำกัดคับแคบในขณะที่มีทารกหรือเด็กเล็กหรือบุคคลอื่นใดในครอบครัวอยู่ด้วยเป็นอาเจิน จนกระทั่งบุคคลในครอบครัวป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ เป็นต้น (อภิรดี มีสัจย์, 2553, หน้า 37)

ดังนั้น คำว่าอันตรายต่อสุขภาพน่าจะหมายถึงเฉพาะสุขภาพกาย หรืออาจหมายความรวมถึงสุขภาพจิตในกรณีที่มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของบุคคลในครอบครัวที่ต้องถึงขนาดทำให้มีอาการทางจิตหรือสติฟั่นเฟือนตามคำวินิจฉัยแพทย์เท่านั้น

ส่วนคำว่า “กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตราย” นั้น เห็นว่าต้องกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ ผู้กระทำกระทำการใด ๆ โดยเจตนาซึ่งการกระทำดังกล่าวมีลักษณะที่วิญญูชนพิจารณาแล้วเห็นว่า “น่าจะก่อให้เกิดอันตราย” แม้ผู้กระทำจะไม่ว่าการกระทำดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ก็ถือเป็นการกระทำในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจแล้ว เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลและถือเป็นการรุนแรงในครอบครัว โดยผู้กระทำต้องมีเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำ

อย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป., หน้า 20-24)

เมื่อพิจารณาความหมายของความรุนแรงในครอบครัวดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เห็นได้ว่า นิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ซึ่งในประเทศอังกฤษและอินเดีย กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัว ได้นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” โดยครอบคลุมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ดังจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อที่ 3.3 และ 3.4

3. ความหมายของบุคคลในครอบครัว

มาตรา 3 วรรคสอง “บุคคลในครอบครัว หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถทำความเข้าใจได้ว่า “บุคคลในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมายกว้าง และนอกเหนือจากความหมายในกฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติฯ จึงหมายรวมถึง

1. คู่สมรส หมายถึง ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกัน โดยจดทะเบียนสมรส
2. คู่สมรสเดิม หมายถึง ชายและหญิงที่เคยจดทะเบียนสมรส ต่อมาภายหลังได้จดทะเบียนหย่า

ทะเบียนหย่า

3. ผู้ที่อยู่กันฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส
4. ผู้ที่เคยอยู่กันฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส
5. บุตร หมายถึง บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายและบุตรนอกสมรส (วิชญ์ พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 30-31) ดังนี้

5.1 บุตรที่เกิดจากมารดาที่ได้มีการจดทะเบียนสมรสกับบิดาของเด็ก หรือหากไม่ได้เกิดในระหว่างสมรสก็เป็นบุตรที่เกิดภายในสามร้อยสิบวันนับแต่การสมรสสิ้นสุดลง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1536) ไม่ว่าจะด้วยความตายของบิดา หรือการหย่า หรือถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสเพราะเหตุโมฆียะ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1501)

5.2 บุตรที่บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร โดยบิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548)

5.3 บุตรที่มีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชาย เมื่อปรากฏข้อเท็จจริง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1555)

5.4 บุตรที่สืบสายโลหิตจากบิดา แม้จะยังไม่มีการจดทะเบียนรับรองบุตร หรือมีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตร แม้เด็กนั้นยังมิได้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ถือว่าเป็นบุตรและเป็นบุคคลในครอบครัว (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป., หน้า 25-27)

6. บุตรบุญธรรม

7. สมาชิกในครอบครัว ซึ่งความหมายกว้างโดยรวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางญาติพี่น้องกัน เช่น บิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

8. บุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หมายถึง บุคคลใดที่มีใช้บุคคลตามข้อ 1-7 โดยเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาอาศัยไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นต้องพึ่งพาอาศัยหรืออยู่ในครัวเรือนเดียวกันในขณะที่มีการใช้ความรุนแรง เช่น คนรับใช้ที่อยู่มานานและมีการดูแลห่วงใยประดุจเครือญาติ หรือแม่แ่ม เป็นต้น ทั้งนี้หากเป็น คนรับใช้ คนสวน หรือลูกจ้างทั่วไป แม้มีการพักอาศัยอยู่ภายในบ้าน แต่ถ้ามีการรับค่าจ้าง ค่าแรงเป็นรายเดือน เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นบุคคลในครอบครัว (วิญญู พงศ์พันธุ์อนุสร, 2556, หน้า 30-31)

สรุปบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประกอบด้วยคู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัวรวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ตามความเป็นจริงเพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว

กฎหมายต่างประเทศ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้มิได้เกิดเฉพาะประเทศไทยเท่านั้นแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก โดยแต่ละประเทศมีกฎหมายออกมาควบคุมความรุนแรงในครอบครัวโดยมีชื่อเรียกและขอบเขตในการคุ้มครองแตกต่างกันออกไป โดยในบางประเทศ เช่น ประเทศไทย ความรุนแรงในครอบครัวไม่รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) แต่อย่างไรก็ดี กลับกันบางประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ดังนั้นใน

บางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษและอินเดีย กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวจึงให้ความสำคัญคุ้มครองโดยบัญญัติให้ความรุนแรงในครอบครัว หมายรวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ด้วย สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอเสนอประเทศอังกฤษและประเทศอินเดีย เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเห็นว่าประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางด้านกฎหมาย และประเทศอินเดียเป็นประเทศที่ได้นิยามความหมายของคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ไว้อย่างค่อนข้างละเอียดและครอบคลุม

ประเทศอังกฤษ

พัฒนาการของกฎหมาย

1. การคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวก่อนปี ค.ศ. 1997

ในประเทศอังกฤษก่อนมีการใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวิพิจารณาคดีครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัวปี ค.ศ. 1976 (The Domestic Violence and Matrimonial Proceedings Act 1976) และพระราชบัญญัติว่าด้วยวิพิจารณาคดีครอบครัวในศาลแขวงปี ค.ศ. 1978 (The Domestic Proceedings and Magistrates' Courts Act 1978) ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองทางแพ่งได้เพียง 2 กรณีเท่านั้น กล่าวคือ กรณีแรกการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดีขอแยกกันอยู่หรือคดีฟ้องหย่า โดยศาลมีอำนาจออกคำสั่งห้ามหรือควบคุม (Restraining) มิได้ให้ฝ่ายใดรบกวน (Molesting) ทำร้าย (Assaulting) หรือแทรกแซงอีกฝ่ายหนึ่งแต่จำกัดเฉพาะคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น กรณีที่สอง การขอคุ้มครองชั่วคราวในคดีละเมิด (Tort) กล่าวคือ ผู้ถูกกระทำรุนแรงมิได้เป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับผู้กระทำรุนแรงจะต้องฟ้องเป็นคดีละเมิดก่อนแล้วจึงขอคุ้มครองชั่วคราวได้ ต่อมาประเทศอังกฤษได้พัฒนากฎหมายคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 ซึ่งรัฐสภาประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายทั้งหมด 5 ฉบับ คือพระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 1976 (Domestic Violence and Matrimonial Proceedings Act 1976) พระราชบัญญัติว่าด้วยวิพิจารณาคดีครอบครัวในศาลแขวงปี ค.ศ. 1978 (The Domestic Proceedings and Magistrates' Courts Act 1978) พระราชบัญญัติว่าด้วยบ้านที่เป็นสินสมรส ค.ศ. 1983 (Matrimonial Homes Act 1983) และพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (Family Law Act 1996)

หลังจากที่พระราชบัญญัติในข้างต้นได้มีผลบังคับใช้แล้วพบว่ามีปัญหาหลายประการ กล่าวคือ

1.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 1976 (Domestic Violence and Matrimonial Proceedings Act 1976) ซึ่งต่อไปจะเรียกโดยย่อว่า “DVMPA”

มาตรา 1 บัญญัติให้การคุ้มครองคู่สมรสที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาภายในบ้านเดียวกัน แม้ในชั้นเสนอกฎหมายรัฐสภาจะมีความมุ่งประสงค์จะคุ้มครองคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายและคู่ครองที่มีได้สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ถ้อยคำว่า “อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาภายในครัวเรือนเดียวกัน” จึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ DVMPA 1976 ประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองคู่ครองซึ่งอยู่กินด้วยกันอย่างถาวร (on a stable basis) และไม่คำนึงถึงว่าคู่สมรสจะยังคงอยู่ด้วยกันหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ในคดี Adeoso V Adeoso ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ถ้อยคำตามมาตรา 1(2) พระราชบัญญัติ DVMPA 1976 เป็นการอธิบายถึงลักษณะความสัมพันธ์ของคู่สมรส (The nature of the couples’s relationship) แต่หาจำต้องอยู่ด้วยกันจริง ๆ ขณะมีคำร้องขอให้คุ้มครองไม่ อย่างไรก็ตามคำในมาตรา 1(2) ยังคงมีปัญหาและเป็นการผิดปกติวิสัยถ้าความปรากฏว่าคู่กรณีที่มีได้สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อถูกทำร้ายและได้ขนข้าวของหนีไปแล้วจะขอคุ้มครองได้หรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าวศาลอุทธรณ์จึงได้วางหลักว่า พระราชบัญญัติ DVMPA สามารถให้ความคุ้มครองได้ ถ้าคู่ครอง (Intimate partner) ถูกทารุณจนต้องหนีไปอยู่ที่อื่น ผู้ถูกกระทำทารุณย่อมร้องขอคุ้มครองได้ ถ้าภัยอันตรายที่เกิดแก่ตนยังคงปรากฏอยู่ อย่างไรก็ตามมีผู้เห็นว่าตามพระราชบัญญัติ DVMPA ออกแบบมาเพื่อคุ้มครองในเหตุฉุกเฉินและเป็นระยะสั้น แต่ถ้าผู้ถูกกระทำทารุณได้แยกตัวไปอยู่ที่อื่นแล้ว ความจำเป็นในการคุ้มครองย่อมสิ้นสุดลง จึงมีปัญหาว่า การคุ้มครองยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ ในกรณีที่การอยู่ร่วมกันได้สิ้นสุดลงแล้ว ดังตัวอย่างในคดีระหว่าง Harrison V Lewis ศาลวินิจฉัยว่าศาลไม่มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองได้เมื่อการทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นหลังจากที่แยกกันอยู่มานานแล้ว 9 เดือน (วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, 2546)

พระราชบัญญัติ DVMPA ให้การคุ้มครองเฉพาะชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันอย่างสามีภริยาเท่านั้น ไม่ให้การคุ้มครองการอยู่ร่วมกันในรูปแบบอื่น เช่น การอยู่ด้วยกันอย่างเพื่อนหรือครอบครัว การอยู่ด้วยกันของคู่รักที่เป็นเพศเดียวกันจะต้องไปใช้กฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิด

1.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีครอบครัวในศาลแขวงปี ค.ศ. 1978 (The Domestic Proceedings and Magistrates’ Courts Act 1978) ซึ่งต่อไปจะเรียกโดยย่อว่า “DPMCA” พระราชบัญญัติ DPMCA มาตรา 16 บัญญัติให้การคุ้มครองคู่สมรสแคบกว่า พระราชบัญญัติ DVMPA กล่าวคือ คุ้มครองเฉพาะคู่สมรสชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นคู่สมรสที่อยู่กินด้วยกัน

ฉันสามีภริยาแต่ไม่ได้สมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งคู่สมรสที่หย่ากัน
ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ DPMCA

มาตรา 16(2)(b) บัญญัติให้การคุ้มครองเฉพาะบุตรในครอบครัว (child of the family)
ส่วนมาตรา 88(1) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า บุตรในครอบครัว หมายถึง บุตรของคู่สมรสและ
หมายถึงเด็กที่คู่สมรสเลี้ยงดูเสมือนบุตร นอกเหนือจากบุตรอุปถัมภ์ที่องค์การท้องถิ่นหรือองค์การ
อาสาสมัครมอบหมายให้ดูแล แต่อย่างไรก็ตามเด็กอาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองถ้าผู้มีสิทธิยื่นคำ
ร้องขอคุ้มครองเป็นผู้ทำร้ายทารุณเด็กเอง

1.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยบ้านที่เป็นสินสมรสในการครอบครองบ้านที่เป็นสินสมรส
คู่สมรสอาจได้สิทธิครอบครองโดยกฎหมายหรือโดยสัญญา การคุ้มครองศาลมีอำนาจพิจารณา
รับรองสิทธิครอบครอง ชับไล่ ห้ามหรือระงับการใช้สิทธิครอบครองบ้านที่เป็นสินสมรสชั่วคราว
ได้ (พิชญากา เจียมแท้, 2555, หน้า 29-32)

ปัจจุบันกฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวข้างต้นถูกยกเลิกและแทนที่ด้วยพระราชบัญญัติ
กฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (The Family Law Act 1996) (สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 63)
นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการคุกคาม
(Protection From Harassment Act 1997) ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ให้การคุ้มครองคู่สมรสที่ถูก
คุกคามจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งและขยายการคุ้มครองไปถึงบุคคลอื่นที่ถูกคุกคาม (harassment) แม้
ไม่เกี่ยวข้องเป็นคู่สมรสก็ตาม โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้การคุกคามเป็นความผิดอาญา
ขึ้นมาอีกฐานหนึ่งและกำหนดวิธีเยียวยาทางแพ่งไว้ด้วย โดยการคุกคามนั้นจะต้องประกอบด้วยการ
กระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่น่าอับอายและรำคาญ (pursuing a course of conduct) โดยเป็นความผิด
ลหุโทษมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกินกว่าระดับ 5 ของมาตรฐานโทษหรือทั้งจำทั้ง
ปรับและกำหนดวิธีเยียวยาทางแพ่งไว้ด้วย (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 62-63)

กฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ กฎหมายวิธีพิจารณาคดี
เด็กและเยาวชน หรือ Children Act 1989 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กซึ่ง
มีลักษณะของกฎหมายสังคมสงเคราะห์ในการเฝ้าระวังรักษาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว
เช่น กฎหมายดังกล่าวจะให้อำนาจแก่บุคคลใด ๆ ในการยื่นคำร้องเพื่อขอคุ้มครองในระดับที่ต่างกัน
โดยพิจารณาจากสถานะและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว อาทิเช่น ครู อาจารย์
นักสังคมสงเคราะห์ จะขอให้ศาลมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองเด็กได้เกือบทุกกรณี และสุดท้ายได้แก่ องค์กร
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะสามารถร้องขอเพื่อคุ้มครองเด็กได้ในบางกรณีเท่านั้น อนึ่งกฎหมาย
Children Act 1989 เปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดวิธีการหรือออกคำสั่งได้
อย่างยืดหยุ่นและมีความหลากหลาย โดยพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละคดี ทั้งนี้ เนื่องจาก

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law มีใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร
 ดังนั้นศาลจึงสามารถใช้ดุลพินิจในการที่จะเลือกวิธีการในการคุ้มครองเด็กที่เหมาะสมได้
 โดยสะดวก (พิชญาภา เจริญแท้, 2555, หน้า 33)

2. การคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวหลังปี ค.ศ. 1997

ในปี ค.ศ. 1995 รัฐบาลของประเทศอังกฤษได้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยครอบครัว
 และความรุนแรงในครอบครัวให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา โดยมีเจตนาให้ใช้แทนพระราชบัญญัติ
 DPMCA1976, DPMCA 1978 และ MHA 1983 เพื่อให้มีกฎหมายฉบับเดียวในการคุ้มครองความ
 รุนแรงในครอบครัวแต่ถูกกระแสดการเมืองคัดค้านจนต้องถอนร่างกฎหมายดังกล่าวออกจากสภา
 ต่อมาในปี ค.ศ. 1996 รัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว (The family law bill)
 ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา รัฐสภาพิจารณาแล้วให้ความเห็นชอบและพระมหากษัตริย์ลงพระ
 ประทานธิไชยยินยอม (Royal assent) ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายครอบครัว(Family law act 1996) เมื่อ
 วันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1996 มีผลบังคับใช้เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1997 โดยเจตนารมณ์ในการ
 ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 เป็นไปเพื่อวางข้อกำหนดดังต่อไปนี้ การ
 หย่าและการแยกกันอยู่ การช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีให้มีการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับ
 ครอบครัว กระบวนการพิจารณาคดีในกรณีการสมรสสิ้นสุดลง (Proceedings in case where
 marriages have broken down) สิทธิการครอบครองทรัพย์สินระหว่างสมรส (Rights of occupation
 of certain domestic premises) การคุ้มครองการรบกวน (Prevention of molestation) รวมทั้งการออก
 คำสั่งภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กปี 1989 ข้อกำหนดเกี่ยวกับการครอบครองที่อยู่อาศัย การ
 โอนการครอบครองทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสและบุคคลซึ่งอยู่อาศัยร่วมกันเสมือนสามีภริยาและ
 เพื่อเป็นการประสานผลประโยชน์ในครอบครัว (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 59)

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศอังกฤษไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้
 โดยเฉพาะ “การกระทำความรุนแรงในครอบครัว” เป็นคำทั่วไปที่อธิบายถึงขอบเขตของ
 พฤติกรรมควบคุมและบีบบังคับซึ่งบุคคลใช้เพื่อควบคุมบุคคลอื่นที่ตนเหนือกว่าหรือเคยเหนือกว่า
 หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือมีความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นการเพิ่มและต่อเนื่องกับการใช้
 สิทธิโดยไม่สุจริต ทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศ ทางอารมณ์หรือทางการเงิน ซึ่งทำให้เกิดความ
 เสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเหยื่อ โดยมีคำนิยามทางปกครอง (Government definition) ของคำว่า
 การกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อทั้งชายและหญิง(ได้รับความเห็นชอบเมื่อปี ค.ศ. 2004) ให้
 ความหมายไว้ ดังนี้

“เหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำชำเรา (ในทางจิตใจ ทางร่างกาย ทางเพศ ทางการเงิน หรือทางอารมณ์) ในระหว่างผู้ใหญ่ (Adult) ผู้ซึ่งเป็น หรือยังเป็นผู้มีส่วนใกล้ชิด (Intimate partners) หรือเป็นหรือยังเป็นสมาชิกในครอบครัว (Family members) โดยไม่คำนึงถึงเรื่องเพศ (Gender) หรือความรู้สึทางเพศ (Sexuality)”

คำว่า “ผู้ใหญ่” ดังกล่าวได้แก่ บุคคลอายุ 18 ปีและมากกว่า 18 ปีและคำว่า “สมาชิกในครอบครัว” ได้แก่ มารดา บิดา บุตรชาย บุตรสาว พี่ชายน้องชาย พี่สาวน้องสาวและปู่ตายาย ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกันโดยตรง หรือโดยการแต่งงาน หรือโดยเป็นครอบครัวที่อยู่ร่วมกันของบิดาหรือมารดาที่สมรสใหม่ และมารดาเลี้ยงหรือบิดาเลี้ยง และลูกติดของมารดาเลี้ยงหรือบิดาเลี้ยง ที่เกิดจากมารดาเลี้ยงหรือบิดาเลี้ยงกับคู่สมรสเดิมของมารดาเลี้ยงหรือบิดาเลี้ยง (Step family) (CPS Policy for Prosecuting Case of Domestic Violence, 2009, pp. 10-11 อ้างถึงใน สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 61-62)

คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย (The law commission) ของประเทศอังกฤษได้ให้คำนิยามคำว่า “ความรุนแรง” ไว้ในรายงานฉบับที่ 207(1992) ว่าถ้อยคำ “รุนแรง (Violence)” ในตัวของมันเองมักใช้ในสองความหมาย กล่าวคือ ในความหมายอย่างแคบ หมายถึงการใช้กำลังหรืออาวุธ (Physical force) ประทุษร้าย (Assault) หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายแก่ร่างกายโดยรวมถึงการประทุษร้ายทางเพศหรือต่อจิตใจ (Psychological molestation) หรือก่อความเดือนร้อนรำคาญ (Harassment) อันมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ อนามัยและความเป็นอยู่อย่างปกติสุข (Well-being) แม้ว่าจะไม่มีการใช้กำลังประทุษร้ายก็ตาม ความร้ายแรงและผลกระทบแห่งการกระทำย่อมขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติของผู้กระทำ (วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, 2546) Lockton and Richard (1997 p. 7 อ้างถึงใน พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 34) นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหรือถูกกว่าหาว่าเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันหรือผู้ที่ถูกกระทำมีความสัมพันธ์เป็นคู่ครองกับผู้กระทำความรุนแรง

เดิมกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1966 ของประเทศอังกฤษให้ความสำคัญคุ้มครองในกรณีความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่เป็นคู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรสกันมาก่อน โดยไม่รวมถึงความรุนแรงที่เกิดแก่คู่ครองเพศเดียวกัน แต่ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติ The Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่าผู้ที่อยู่ร่วมกันนั้นให้หมายความรวมถึงคู่ที่เป็นเพศเดียวกันด้วย (พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 34)

โครงการช่วยเหลือความรุนแรงในครอบครัว (Domestic abuse intervention project) ได้จำแนกลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวไว้ดังนี้

1. ความรุนแรงทางกาย หมายถึง การตบ การผลัก การตี การชก การเตะ การกระชากผม การปฏิบัติที่ไม่ให้รับยารักษาโรค การใช้ไฟฟ้า การแทงด้วยสิ่งมีคม การยิงด้วยอาวุธปืน การพยายามทำให้งมน้ำหรือรัดคอ และการใช้กำลังประทุษร้ายทุกรูปแบบโดยมีอาวุธ

2. ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การข่มขืน การบังคับขืนใจให้ใช้วัตถุใด ๆ ในการร่วมเพศ บังคับให้ดูหรือเข้าร่วมในการทำสื่อลามกอนาจาร หรือการบังคับให้มีเพศสัมพันธ์หมู่หรือกระทำต่อหน้าบุคคลอื่น และรวมถึงการบังคับขู่ขู่เชิงทางเพศในรูปแบบใด ๆ

3. ความรุนแรงทางการเงิน หมายถึง การป้องกันไม่ให้มีโอกาสดำเนินงาน เข้ายึดเงินโดยใช้กำลัง ไม่ให้มีโอกาสได้ใช้เงินของครอบครัวทำให้ต้องร้องขอเมื่อจำเป็นจำกัดและควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4. ความรุนแรงทางจิตใจและอารมณ์ หมายถึง การกระทำเพื่อควบคุมหรือแสดงอำนาจเหนือกว่า ด้วยการทำให้อับอายต่อหน้าผู้อื่นหรือกล่าวถ้อยคำดูถูกดูแคลน ข่มขู่ บังคับไม่ให้ได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ แยกให้อยู่โดดเดี่ยวไม่ยอมให้ออกไปนอกบ้านพบปะเพื่อนฝูง หรือญาติ (พงศัชชัย เกศวารักษ์ และคณะ, ม.ป.ป., หน้า 9-10 อ้างถึงใน สุภัสสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 62)

3. ความหมายของบุคคลในครอบครัว

ในเชิงสังคมศาสตร์ คำว่า “ครอบครัว” หมายถึง กลุ่มเล็ก ๆ ของครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อแม่และลูก ๆ ซึ่งอาจหมายความไปถึงญาติของทั้งสองฝ่ายซึ่งอาจเป็นญาติโดยทางสายเลือดหรือจากการแต่งงาน หรืออาจหมายความรวมถึงบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกันซึ่งเป็นบุคคลที่ใช้นามสกุลเดียวกันด้วย นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายอีกว่า “ครอบครัว” หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน หรือภายใต้ผู้นำครอบครัวเดียวกัน ซึ่งรวมถึงเด็ก ๆ ญาติพี่น้องและคนรับใช้ด้วย*

ส่วนการให้ความหมายของบุคคลในครอบครัวตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น กฎหมายครอบครัว (The family law act 1996) ให้การคุ้มครองที่เกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สินหรือที่อยู่อาศัย (Property or matrimonial rights) และการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกรบกวนทำร้าย (Non-molestation) ซึ่งกำหนดคุ้มครองในกรณีที่ผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวมีส่วนสัมพันธ์ทางครอบครัวกับผู้ร้องหรือเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยได้กำหนดความหมายของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันทางครอบครัวไว้ในมาตรา 62 คือ

1. เป็นคู่สมรสหรือเคยสมรสกัน

* ProjectBritain, website, <http://www.woodlands-junior.kent.sch.uk/customs/questions/familylife.htm>

2. อยู่หรือเคยอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยา

3. อยู่หรือเคยอยู่อาศัยในบ้านหลังเดียวกัน เว้นแต่กรณีของลูกจ้าง ผู้เช่า ผู้อาศัย หรือนักเรียนกินนอน

4. เป็นญาติกัน

5. บุคคลที่ได้ตกลงว่าจะสมรสกับอีกฝ่ายหนึ่ง (ไม่ว่าสัญญาจะสิ้นสุดลงไปแล้วหรือไม่ก็ตาม)

6. มีความสัมพันธ์กับเด็ก

ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเด็กในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่เป็นบิดามารดาของเด็ก หรือมีหรือเคยมีหน้าที่ปกครองดูแลเด็ก หรือหากเป็นในกรณีที่มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหรือเลี้ยงรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บุคคลจะมีความสัมพันธ์กันหากบุคคลหนึ่งเป็นบิดามารดาโดยกำเนิดของเด็ก หรือบุคคลที่กลายเป็นบิดามารดาเนื่องจากคำสั่งให้รับบุตรบุญธรรม หรือจากการยื่นคำร้องขอรับบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลที่ให้อยู่อาศัยกับเด็กกรณีที่มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมในเวลาใดก็ตาม

7. คู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีครอบครัวคดีเดียวกัน (เว้นแต่เป็นการดำเนินกระบวนการภายใต้หมวดนี้) (สุภัทธร แสงประดิษฐ์, 2559, หน้า 115) ต่อมามีการเพิ่มเติมความหมายของคำว่า “ผู้มีความสัมพันธ์” โดยพระราชบัญญัติความผิดอาญาในการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและเหยื่อ ค.ศ. 2004 (Domestic violence crime and victims act 2004) โดยเพิ่มข้อความ ดังนี้

8. ผู้ที่มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่สนิทสนมกันซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มิหรือเคยมีความหมายร่วมกัน อีกทั้งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีการขยายคำนิยามตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติครอบครัว (The family law act 1996) โดยผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาให้รวมถึงคู่เพศเดียวกัน (Same sex couples) และผู้มีความสัมพันธ์ขยายรวมถึงคู่เพศเดียวกันที่ไม่เคยอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา (Non-cohabiting couples) (สุภัทสร ภูเจริญศิลป์, 2551, หน้า 64-66)

สำหรับคำว่า “ญาติ” มาตรา 63 หมายถึง บุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กันโดยเป็นบิดามารดาพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ลูกเลี้ยง บุตร หลาน ปู่ย่า ตายาย พี่น้อง ลุงป้า น้าอา ของบุคคลอีกคนหนึ่ง หรือของกลุ่มสมรส หรือของอดีตคู่สมรสของบุคคลอีกคนหนึ่งด้วย ทั้งนี้ให้รวมถึงผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาหรือเคยอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาด้วย (พิชญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 37)

4. ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ความรุนแรงทางการเงินเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นความรุนแรงในรูปแบบที่ละเอียดอ่อนซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทและทัศนคติทางสังคมและบทบาททางเพศที่เกี่ยวกับเงิน ความไม่เท่าเทียมกันในทางเพศนำมาซึ่งความรุนแรงทางการเงิน ใน

ประเทศอังกฤษความรุนแรงทางการเงิน* อาจเป็นการจำกัดการเข้าถึงเงินหรือทรัพยากรอื่น ๆ หรือ บังคับความรับผิดชอบทางการเงินทั้งหมดให้กับเหยื่อ รวมถึงจำกัดความสามารถในการจัดหาสิ่ง เหล่านี้ เช่น

1. รีดไถเอาเงินจากเหยื่อ
2. ไม่อนุญาตให้เหยื่อเข้าถึงเงินที่ใช้ร่วมกัน
3. ให้เหยื่อจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง
4. ทำให้เหยื่อตกอยู่ในสถานะที่ต้องร้องขอเงินจะให้เงินต่อเมื่อเหยื่อร้องขอ
5. ไม่ให้เหยื่อทำงาน หรือรับจ้างทำงานใด ๆ
6. บังคับให้เลิกทำงาน ทำให้เหยื่อสูญเสียการงานและรายได้
7. การยืมบัตรเครดิตหรือเรียกชำระหนี้ในชื่อของเหยื่อ
8. บังคับให้เหยื่อก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินมา
9. ไม่อนุญาตให้เหยื่อซื้อสิ่งจำเป็นสำหรับตัวเองหรือลูก ๆ รวมถึงอาหารที่เพียงพอ 2181

ความรุนแรงทางการเงินเป็นเรื่องที่มักเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือสมาชิกในครอบครัว หรือ โดยมี ลักษณะของการควบคุมทางการเงินหรือการแสวงหาประโยชน์ทางการเงินจากบุคคลดังกล่าว ความรุนแรงทางการเงินถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจเห็นไม่ชัดเจนเท่ากับความ

---

* Financial abuse

Not surprisingly, money can be a very powerful method for a perpetrator to exert control. But what is financial abuse? This may be limiting access to money or other resources, or by forcing all financial responsibility onto their victim while limiting their ability to provide this.

Financial abuse may include:

1. Taking money from them
2. Not allowing them access to shared money
3. Making them account for everything spent
4. Making them beg for money
5. Preventing them from gaining employment
6. Causing them to lose, or forcing them to give up, employment
7. Taking out loans, credit cards or running up debts in the victim's name
8. Forcing them to commit crimes for money
9. Not allowing them to buy necessities, for themselves or their children, including sufficient food

รุนแรงทางเพศหรือความรุนแรงทางกาย โดย (Citizens Advice Bureau: CAB) ได้อธิบายถึงความรุนแรงทางการเงินว่าสามารถแบ่งออกได้หลายรูปแบบ โดยได้จัดกลุ่มเป็น 3 ประเภท * ดังนี้ ประเภทของความรุนแรงทางการเงินแบ่งได้ 3 กรณีดังนี้ (Citizens Advice, 2014, pp. 7-10)

---

* Types of abuse

1. Abuse that causes direct financial harm

The first typology we offer is cases where the perpetrator causes direct financial harm to the victim. The victim is left with less money, assets or property within their control.

Type of abuse :

- Perpetrator getting the victim to take out credit
- Perpetrator transferring financial liability into the victim's name
- Perpetrator stealing from the victim
- Perpetrator destroying the victim's property

2. Financial abuse through excessive financial control

A second type of abuse is caused through excessive financial control. Once more it is important to note the wide range of severity of abuse in these cases, from sporadic interference through to full direct control, leaving the victim with no financial freedom. We asked two questions relating to financial control, one more general about control and access to income, banking and savings, and one more specific to benefits.

Type of Abuse :

- Perpetrator controlling access to the victim's income, banking or savings
- Perpetrator controlling or interfering with victim's benefits
- Perpetrator demanding the victim account for all their spending
- Perpetrator interfering with the victim's employment or education

3. Financial abuse through exploitation of joint resource

The last typology we offer through our analysis is where one partner exploits the joint financial resources in a relationship. As with other forms of financial abuse, there is a range of severity. In a world where it is common to have joint accounts, household bills and joint liabilities, there is a line in relationships where joint resources are exploited by a partner. Where that line is maybe subject to debate, but the cases we are aware of give a flavour of this type of financial abuse.

Type of abuse :

- Perpetrator not contributing to joint bills
- Perpetrator using all joint resources

1. การละเมิดทางการเงินที่เป็นสาเหตุให้เกิดความเสียหายทางการเงินโดยตรง
ประเภทแรก คือ กรณีที่ผู้กระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงิน โดยตรงต่อผู้ตกเป็นเหยื่อ

ลักษณะหรือประเภทของการละเมิด เช่น

- 1.1 ผู้กระทำความผิดใช้จ่ายในนามของเหยื่อ ให้เหยื่อเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่าย
- 1.2 ผู้กระทำความผิดโอนความรับผิดชอบทางการเงินให้เป็นชื่อของเหยื่อ
- 1.3 ผู้กระทำความผิดขโมยทรัพย์สินจากเหยื่อ
- 1.4 ผู้กระทำความผิดทำลายทรัพย์สินของผู้เสียหาย

2.การละเมิดทางการเงิน โดยการควบคุมทางการเงินหรือควบคุมการใช้จ่ายที่มากเกินไป
ประเภทที่สองของการละเมิดเกิดจากการควบคุมทางการเงินที่มากเกินไป โดยความรุนแรงประเภท
นี้อาจเริ่มต้นมีเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งทำให้เหยื่อไม่มีอิสรภาพทางการเงินเลย

ลักษณะหรือประเภทของการละเมิด เช่น

- 2.1 ผู้กระทำความผิดควบคุมการเข้าถึงรายได้ ควบคุมการใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือ
แม้กระทั่งเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออมของเหยื่อ
- 2.2 ผู้กระทำความผิดควบคุมหรือแทรกแซงผลประโยชน์ของเหยื่อ
- 2.3 ผู้กระทำความผิดให้เหยื่อแสดงบัญชีค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- 2.4 ผู้กระทำความผิดล่วงละเมิดต่อการจ้างงานหรือการศึกษาของเหยื่อ

3. การละเมิดทางการเงิน โดยการใช้ทรัพย์สินร่วมกัน

ประเภทที่สามเป็นกรณีการใช้ทรัพย์สินหรือทรัพย์สินร่วมกัน พบมากในความสัมพันธ์
ระหว่างสามีภรรยา หรือคู่รัก ซึ่งเป็นเรื่องปกติของความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้ที่ต้องมีทรัพย์สินและ
หนี้สินร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามควรตระหนักถึงการคุกคามทางการเงินในประเภทนี้ด้วย

ลักษณะหรือประเภทของความรุนแรงทางการเงิน เช่น

- 3.1 ผู้กระทำความผิดใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่ายทั้งหมด

กล่าวได้ว่าสถานะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาแม้มีเรื่องของเงินทองหรือทรัพย์สินเข้ามา
เกี่ยวข้องถือได้ว่าปัญหาเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ เป็นความรุนแรงที่กระทบต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส
และเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ชีวิตคู่ไม่ราบรื่นและอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ชีวิตคู่พังเกิดการหย่าร้าง
โดยถือเป็นการรุนแรงในครอบครัวอย่างหนึ่ง* (Citizens Advice, 2014, p. 6)

---

* State of the relationship : Financial abuse can happen in otherwise secure and stable relationships. It can be the main reason, or one of many, why a relationship may start to break down. It can be present alongside other forms of domestic abuse or be the sole manifestation of abuse. It is also frequent for financial abuse to continue after a relationship has broken up.

Nicola (2015, pp. 15-16) ได้กล่าวถึงผลกระทบจากความรุนแรงทางการเงิน ดังนี้

1. ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้หญิง

ความรุนแรงทางการเงินก่อให้เกิดผลกระทบต่อหญิงเพราะจะต้องพึ่งพาสามี ซึ่งหมายความว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้หญิงต้องขาดปัจจัยสำหรับการอยู่รอดในแต่ละวัน (Adams et al., 2008) โดยการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้หญิงจะถูกจำกัด ถูกควบคุมการใช้จ่ายทางการเงิน (Smallwood, 2015) ในกรณีเกิดการหย่าร้างหรือแยกทางกันผู้หญิงอาจสูญเสียทรัพย์สิน หรือไม่มีทรัพย์สินในชื่อของตนและอาจต้องเผชิญกับสถานะคนเร่ร่อนทันที (Corrie & McGuire, 2013; Littwin, 2012) กล่าวได้ว่าการคุกคามทางการเงินส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาวและอาจต้องแบกรับภาระหนี้สินที่ตนไม่ได้ก่อ แม้ภายหลังจะมีการหย่าร้างผู้หญิงก็อาจต้องรับผิดชอบใช้ในหนี้สินที่สามีก่อขึ้นภายหลังการหย่า(หนี้ร่วม) (Smallwood, 2015) และในกรณีที่ไม้อาจชำระหนี้ได้ก็อาจถูกฟ้องให้ล้มละลายตามมา (Branigan, 2007; Stark, 2007) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย จากที่ได้กล่าวไว้ว่าความรุนแรงทางการเงินส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้หญิงในสังคม จึงทำให้รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ ดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้หญิง รวมถึงต้องเข้ามาจัดการและให้ความช่วยเหลือด้านที่พักพิงหรือที่อยู่อาศัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและตัวผู้ถูกกระทำยังส่งผลกระทบต่อสังคมอีกด้วย ในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงดังกล่าวรัฐต้องสูญเสียเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลเยียวยาผู้ถูกกระทำซึ่งเป็นจำนวนเงินที่สูง

2. ผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

การล่วงละเมิดทางการเงินอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ถูกกระทำ อันเนื่องมาจากเกิดความเครียดและยังต้องเผชิญกับความวิตกกังวล เกี่ยวกับปัญหาทางการเงินและจากสภาพความยากจน (Adams et al. 2008; Smallwood, 2015) จนอาจก่อให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมา เพราะความผิดปกติทางร่างกายบางอย่างอาจสัมพันธ์กับความเครียดและความกดดันทางอารมณ์จนทำให้เกิดโรค”ไซโคโซมาติก” (Psychosomatic diseases) (เอมอัชมา วัฒนบูรานนย์, 2554) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวอีกด้วย ความรุนแรงทางการเงินย่อมมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาและระหว่างสมาชิกในครอบครัว จนเกิดเป็นภาวะซึมเศร้าจากความเครียดสะสมหรืออาจเกิดการทะเลาะเบาะแว้งขึ้นในครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลงและการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทสมาชิกของครอบครัวที่ผิดปกติได้ (Postmus, Huang & Mathisen-Stylianou, 2012) กล่าวได้ว่าความรุนแรงที่เกี่ยวกับการเงินหรือการ

ล่วงละเมิดทางการเงินเป็นการคุกคามทางการเงินซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์แบบครอบครัวระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือสามีภริยาอันเนื่องมาจากความใกล้ชิดกันเอง

สรุปประเทศอังกฤษได้ให้ความสำคัญกับความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ซึ่งมีลักษณะหรือรูปแบบที่หลากหลาย แต่หลักประการสำคัญอยู่ที่การจำกัดการเข้าถึงทางการเงิน การควบคุมหรือแทรกแซงการใช้จ่ายเงินและรวมถึงการใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่าย โดยกฎหมายของประเทศอังกฤษได้ให้ความหมายของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่ารวมถึงการกระทำความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ของบุคคลในครอบครัวด้วย

ประเทศอินเดีย

1. พัฒนาการของกฎหมาย

ในประเทศอินเดียปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเป็นอย่างมาก จากการสำรวจพบว่ามีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นอันดับต้น ๆ ของเอเชีย ซึ่งสาเหตุปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในอินเดียนั้นเริ่มต้นจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมของหญิงและชาย โดยในสังคมจะถือว่าชายเป็นใหญ่และมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคม เห็นได้จากประเพณีที่ให้ฝ่ายหญิงมาสู่ขอชายโดยต้องจัดให้มีเงินสินสอดตามที่ฝ่ายชายเรียก (พงษ์ประภากรณ, 2551) ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับสินสอดหรือของหมั้นในประเทศอินเดียนั้น พบว่าในแต่ละปีจะถูกคู่สมรสหรือครอบครัวโดยเผ่าหากหญิงไม่สามารถให้ของหมั้นหรือสินเดิมแก่สามีตามที่ตกลง ส่วนใหญ่อ้างว่าเกิดอุบัติเหตุ ไฟลลอกตายในครัว เป็นต้น นอกจากนี้ในครอบครัวที่ยากจนยังมีการส่งบุตรสาวไปเป็นโสเภณีหรือขายเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ หรือเด็กหญิงจะถูกยกให้กับพระและถูกบังคับให้อยู่กับพระอย่างภริยา และบูชาพระด้วยการร่วมประเวณี ทั้งนี้เพื่อครอบครัวจะได้รับ การปกป้องคุ้มครองเป็นการตอบแทน โดยวิธีการดังกล่าวพบได้ในทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย ซึ่งเด็กผู้หญิงเหล่านั้นในที่สุดจะกลายเป็นโสเภณี เหล่านี้มาจากความไม่เท่าเทียมกันในทางเพศ (สมภาพ ผลเจริญ, 2552, หน้า 25-26) จึงทำให้พ่อแม่มักจะเห็นว่าเด็กผู้หญิงที่เกิดมาถือเป็นภาระของครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจึงเริ่มต้นตั้งแต่การตรวจพบว่าเด็กในครรภ์เป็นเพศหญิง โดยเมื่อมีการตรวจครรภ์พบว่า เป็นเพศหญิงจะมีการลอบทำแท้ง หรือเมื่อเด็กเกิดมาพ่อแม่พบว่า เป็นเพศหญิง ก็จะมีการฆาตกรรมลูกของตัวเอง เนื่องจากพ่อแม่เห็นว่า เป็นภาระของครอบครัว กฎหมายที่นำมาบังคับใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของประเทศอินเดียนั้น แต่เดิมกฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้เสียหายที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะในกรณีที่มีความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีมูลเหตุจูงใจมาจากเรื่อง “Dowry” เท่านั้น

(Uyas, 2005, pp. 187-188 อ้างถึงใน พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 57-58) ซึ่ง Dowry นี้ หมายถึงสินเดิมของหญิงที่นำมาให้สามีในวันสมรสและสินสมรสนั่นเอง * โดยในปี ค.ศ. 1961 ได้มีการตรากฎหมายออกมาเพื่อคุ้มครองในกรณีนี้ คือ The prohibition against dowry act ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของ Dowry ไว้ว่า หมายถึง ทรัพย์สินหรือสิ่งมีค่าที่ให้หรือเห็นชอบที่จะให้โดยตรงหรือทางอ้อมจากฝ่ายหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อการแต่งงาน หรือเป็นการให้จากพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายแก่คู่แต่งงาน หรืออาจเป็นทรัพย์สินที่บุคคลอื่นใดให้คู่แต่งงานหรือให้แก่บุคคลอื่นทั้งก่อนและหลังการแต่งงาน โดยการให้เกิดขึ้นมาจากการแต่งงาน **

การกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คือการกระทำความรุนแรงในกรณีที่การกระทำของสามี หรือญาติของสามี เป็นเหตุให้ภริยาถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการเผา การทำร้ายร่างกาย หรือโดยวิธีการอื่นใดซึ่งมิใช่การตายตามธรรมชาติรวมถึงการที่ภริยาต้องฆ่าตัวตายโดยสาเหตุอันเกิดมาจากการกระทำอันโหดร้ายของสามีด้วย ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะคุ้มครองเฉพาะกรณีที่การตายเกิดขึ้นหลังการแต่งงานไม่เกิน 7 ปีเท่านั้น ซึ่งผู้ที่กระทำการดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษให้จำคุกหกเดือนถึงสองปี และปรับไม่เกิน 10,000 รูปีหรือปรับเท่ากับจำนวนสินสมรสทั้งหมดขึ้นอยู่กับว่าจำนวนใดจะสูงกว่ากัน

นอกจาก The prohibition against dowry act จะบัญญัติให้การที่สามีหรือญาติของสามีทำให้ภริยาถึงแก่ชีวิตโดยความตายนั้นเกิดมาจากมีเรื่องสินสมรสเป็นมูลเหตุจงใจเป็นความผิดแล้วใน Criminal law act 1983 ยังได้กำหนดให้การกระทำดังกล่าวถือเป็นความผิดเช่นเดียวกัน ซึ่งมาตรา 498A บัญญัติให้การกระทำความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจอย่างโหดร้ายแก่ภริยา โดยมีมูลเหตุจงใจมาจากเรื่องสินสมรสนั้นเป็นความผิดอีกด้วย (Reslar, 2004, p. 58 อ้างถึงใน พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 58) อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะคุ้มครองในเรื่องการกระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยมีเรื่องสินสมรสเป็นมูลเหตุจงใจของอินเดียได้ประสบความสำเร็จอย่างมากเนื่องจากการคุ้มครองตาม The prohibition against dowry act นั้นจะคุ้มครองเฉพาะการแต่งงาน

---

* Dowry or Dahej is the payment in cash or/and kind by the bride's family to the bridegroom's family along with the giving away of the bride (called Kanyadaan) in Indian marriage . Kanyadanam is an important part of Hindu marital rites. Kanya means daughter, and dana means gift.

website,http://www.indianchild.com/dowry_in_india.htm

** Definition of 'dowry'. In this act, 'dowry' means any property or valuable security given or agreed to be given either directly or indirectly: a.by one party to a marriage to the other party to the marriage; or b.by the parents of either party to a marriage or by any other person, to either party to the marriage or to any other person;at or before or any time after the marriage in connection with the marriage of said parties but does not include dower or mahr in the case of persons to whom the Muslim Personal Law (Shariat) applies.

ภายใน 7 ปีแรกเท่านั้น จึงทำให้ผู้ที่ต้องการก่ออาชญากรรมในรูปแบบนี้หลีกเลี่ยงความผิดโดยทำร้ายร่างกายหรือทำให้ภริยาถึงแก่ชีวิตภายหลังจากการแต่งงานใน 7 ปี แรกผ่านพ้นไปแล้ว จุดมุ่งหมายที่จะทำให้การก่ออาชญากรรมในรูปแบบนี้ลดน้อยลงจึงไม่อาจประสบความสำเร็จนั่นเอง (The national commission for women, 2005, pp. 56-57)

ต่อมากลุ่มสตรีในประเทศอินเดียเริ่มตระหนักถึงปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้การกระทำความรุนแรงอันเกิดจากมีเรื่องสินสมรสเป็นมูลเหตุจูงใจ จึงทำให้กลุ่มสตรีต่าง ๆ รวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์ให้รัฐบาลบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ซึ่งการเคลื่อนไหวรณรงค์ในเรื่องนี้มีเรื่องมาจนประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. 2001 โดยในปีดังกล่าวได้มีการบัญญัติ The protection from domestic violence bill 2001 (Basu, 2001) ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดความหมายความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่า หมายถึง

1. การกระทำประทุษร้ายที่ทำจนเป็นปกติ
2. การบังคับให้ผู้ถูกกระทำความรุนแรงต้องใช้ชีวิตอย่างไร้ศีลธรรม หรือ
3. การทำให้ผู้เสียหายได้รับการอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บโดยการกระทำในลักษณะอื่น ๆ

ซึ่งจากร่างพระราชบัญญัติในปี ค.ศ. 2001 นี้ได้มีการแก้ไขเรื่องมาจนมีการประกาศใช้ในเดือนกันยายน ในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้นี้มีชื่อว่า The Protection of Woman from Domestic Violence 2005 (PWDVA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั่นเอง (พิชญภา เจียมแท้, 2555, หน้า 56-59)

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

หน่วยงานในการดูแลคุ้มครองเด็กในประเทศอินเดียได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic violence) ไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคลในครอบครัวใช้อำนาจอย่างผิดทำนองคลองธรรมในการครอบงำบุคคลในครอบครัวคนอื่น โดยการใช้ความรุนแรงนั้น อาจเป็นไปได้ทั้งการใช้ความรุนแรงนั้น อาจเป็นไปได้ทั้งการใช้ความรุนแรงต่อร่างกาย (Physical abuse) การประทุษร้ายทางเพศ (Sexual assault) และการขู่เข็ญหรือคุกคามใด ๆ การใช้ความรุนแรงในครอบครัวนี้มีใช้เพียงการทุบตี การชกต่อยหรือการโต้เถียงกัน แต่ยังเป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิดโดยผู้กระทำได้กระทำการทรมานหรือควบคุมบุคคลในครอบครัว โดยการตั้งใจขู่เข็ญ การข่มขู่หรือโดยการทำร้ายร่างกาย ซึ่งชายและหญิงสามารถเป็นผู้กระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน แต่จากสถิติ

แล้วส่วนใหญ่ผู้ถูกระทำจะได้แก่ฝ่ายหญิงและเด็กที่อยู่ภายในครอบครัว* นอกจากนี้ความรุนแรงในครอบครัวยังรวมถึงการกระทำความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) การกระทำความรุนแรงต่อจิตใจ (Psychological abuse) และการติดตามหรือสะกดรอยตาม (Stalking) อีกด้วย

Harihar Sahoo และ Manas Ranjan Pradhan (2009, pp. 303-321 อ้างถึงใน พิษญาภา เจริญแท้, 2555, หน้า 59) ได้ให้ความหมายการกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย การกระทำความรุนแรงทางเพศ หรือการกระทำความรุนแรงต่อจิตใจซึ่งเป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วยการแต่งงานหรือความสัมพันธ์ทางครอบครัว

สำหรับการให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายประเทศอินเดียนั้น ได้มีการให้ความหมายไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว

ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005 (PWDVA) ** ตามมาตรา 5 ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็น

(ก) การประทุษร้าย หรือการทำให้บาดเจ็บ หรือให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ชีวิต แขนงขา หรือความเป็นอยู่ที่ดี ต่อจิตใจ ร่างกาย แก่คู่กรณีที่ได้รับความเสียหายหรือกระทำโดยเจตนาหรือการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดการทารุณต่อร่างกาย การกระทำความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) การกระทำความรุนแรงทางคำพูด (Verbal abuse) การกระทำความรุนแรงต่ออารมณ์ความรู้สึก (Emotional abuse) และการกระทำความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) หรือ

(ข) การรบกวนหรือก่อกวน การประทุษร้าย ทำให้บาดเจ็บ หรือทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้ได้รับความเสียหาย (aggrieved person) โดยมีจุดประสงค์ที่จะข่มขู่หรือบังคับผู้หญิงหรือคนที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคนดังกล่าวเพื่อความต้องการที่ละเมิดกฎหมายในการให้ได้มาซึ่งสินสมรส ทรัพย์สินอื่นใด เงินหรือสิ่งมีค่า หรือ

(ค) ทำให้เกิดผลกระทบจากการข่มขู่หรือคุกคามผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย โดยการกระทำตามข้อ(ก) หรือ(ข) หรือ

(ง) การกระทำอื่นใดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บหรือการถูกประทุษร้ายต่อร่างกาย และจิตใจ

นอกจากนี้ยังได้ให้คำนิยามความหมายของ Physical abuse, Sexual abuse, Verbal abuse and emotional abuse and financial abuse ไว้โดยละเอียดด้วย ดังนี้

* Indian Child, website, "Domestic Violence in India" <http://www.indianchild.com>

** Indian Law, website, <http://www.vakilno1.com/bareacts/Domestic-Violence/s5.htm>.

Physical abuse หมายถึง การกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่ทำให้เกิดบาดแผลต่อร่างกาย การประทุษร้ายหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต แขนงขา หรือสุขภาพ พัฒนาการของผู้เสียหายและรวมถึง การพยายามทำร้ายร่างกาย การข่มขู่ตามกฎหมายอาญา การบังคับตามกฎหมายอาญา (Criminal force)

Sexual abuse หมายความว่ารวมถึง การกระทำเกี่ยวกับทางเพศโดยการใช้อำนาจโดยมิชอบ การทำให้เสียเกียรติ ทำให้อับอายหรือเสื่อมค่า หรือการกระทำอื่นใดที่เป็นการทำลายเกียรติยศของผู้หญิง

Verbal and emotional abuse หมายถึง (ก) การดูถูก ดูหมิ่น การเยาะเย้ย การลบหลู่หรือทำให้อับอาย หรือ (ข) การพูดซ้ำ ๆ ถึงการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดบาดแผลทางร่างกายต่อบุคคลที่ให้ความสนใจผู้เสียหาย

Financial abuse หมายถึง (ก) การทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ(ข) การควบคุมบังคับการจัดการภายในที่อยู่อาศัย (ค) การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก*

ความหมายของบุคคลในครอบครัว

ลักษณะครอบครัวในประเทศอินเดีย นั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ของประเทศอินเดีย และตามแต่ละความเชื่อของแต่ละศาสนาของคนในประเทศ โดยจากการสำรวจพบว่าในภาคเหนือของประเทศอินเดียการสร้างครอบครัวเล็ก ๆ ที่ประกอบไปด้วยพ่อแม่และลูกนั้นจะเป็นผลจากการแยกออกจากครอบครัวขยาย ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกัน โดยอาจมีทั้งญาติฝ่ายข้างพ่อ และข้างแม่ ซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะของครอบครัวที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศอินเดียที่การสร้างครอบครัวขนาดเล็ก ๆ จะเกิดขึ้นภายหลังที่มีการแต่งงานของบุคคลในครอบครัว

ในสังคมชาวฮินดูในชนบทของประเทศอินเดียจะมีลักษณะ โครงสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่เป็นพื้นฐาน โดยครอบครัวจะประกอบไปด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 รุ่นขึ้นไป โดยจะประกอบไปด้วยปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และลูก ๆ และญาติ ๆ ซึ่งมีสายเลือดเดียวกัน ซึ่งในสังคมฮินดูในประเทศอินเดียสามารถแบ่งประเภทของลักษณะครอบครัวได้ 4 ประเภท คือ

1. ลักษณะครอบครัวแบบดั้งเดิม (Traditional joint family) ที่ประกอบไปด้วยครอบครัวขยายหรือครอบครัวที่มีสายโลหิตหรือบรรพบุรุษเดียวกันอาศัยอยู่ร่วมกัน

* Domestic Violence: Critical Study of the Act and Institutional Mechanism ,pp.125-128,

2. ครอบครัวภริยาอาศัยอยู่กับครอบครัวสามี (Patriarchal or patrilocal extended family) ซึ่งประกอบไปด้วยชายผู้เป็นผู้นำครอบครัว ภริยา ลูก ๆ ที่ยังมีได้แต่งงาน ลูกชายที่แต่งงานแล้ว และภริยากับลูกของลูกชาย

3. ครอบครัวขนาดกลาง (Intermediate joint family) ซึ่งเป็นครอบครัวที่ประกอบไปด้วยผู้นำครอบครัว ภริยา ลูกที่ยังไม่ได้แต่งงาน และครอบครัวเล็ก ๆ ของลูกชายที่แต่งงานแล้ว

4. ครอบครัวเล็ก ๆ (Nuclear Family) ที่ประกอบไปด้วย ชายซึ่งเป็นผู้นำครอบครัว ภริยา และลูก ๆ ที่ยังมีได้แต่งงาน (Kurian, 1974, pp. 43-45 อ้างถึงใน พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 62)

ความหมายของ “บุคคลในครอบครัว” ตามกฎหมายของประเทศอินเดียนั้น The Protection of Woman from Domestic Violence 2005 (PWDVA) ได้กำหนดความหมายของความสัมพันธ์ในครอบครัว (Domestic relationship) ไว้ว่าหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนที่อาศัยอยู่ด้วยกันช่วงใดช่วงหนึ่ง หรืออาศัยอยู่ในที่อาศัยร่วมกัน (Shared household) โดยมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต โดยการแต่งงาน หรือความสัมพันธ์ที่เกิดโดยผ่านทาง การแต่งงาน การรับเป็นบุตรบุญธรรม หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือน (Joint family) และยังให้ความหมาย บ้านที่อยู่อาศัยร่วมกัน (Shared household) ไว้ว่าหมายถึง บ้านที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงอาศัยอยู่ หรือบ้านที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงอาศัยอยู่โดยอาศัยสถานะใด ๆ ในความสัมพันธ์แบบครอบครัวนั้น ทั้งที่อยู่คนเดียวหรืออาศัยอยู่ร่วมกับจำเลย และหมายรวมถึงบ้านทั้งที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงและจำเลยทำเอง หรือที่เช่าอยู่โดยผู้ถูกระทำความรุนแรงและจำเลย ทั้งนี้เป็นไปในขอบเขตที่ว่า ผู้ถูกระทำความรุนแรงและจำเลยทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีสิทธิ กรรมสิทธิ์ ผลประโยชน์ หรือหุ้น รวมถึงบ้านที่จำเลยและครอบครัวที่จำเลยเป็นสมาชิกอยู่เป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจำเลยหรือผู้ถูกระทำความรุนแรงจะมีสิทธิ กรรมสิทธิ์ หรือผลประโยชน์ใดในบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกันนั้นหรือไม่ (พิษญาภา เจียมแท้, 2555, หน้า 62)

ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ความรุนแรงทางการเงินเป็นการควบคุมการเข้าถึงทางการเงินของสมาชิกในครอบครัว ควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัวรวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย ทำให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงสูญเสียความสามารถในการเข้าจัดการทรัพย์สินของตนเพราะต้องถูกกำหนดกฎเกณฑ์ (Economic abuse fact sheet, 2017, p. 1) ประเทศอินเดียความรุนแรงทางการเงินต้องตีความอย่างกว้างเพื่อกำหนดเป้าหมายการควบคุมอย่างเป็นระบบและเพื่อให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมความรุนแรงทางการเงินในทุกรูปแบบ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005: PWDVA) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน

การกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี* (Vyas, 2006, p. 191) ในปัจจุบันประชาคมโลกได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงทางการเงินมากขึ้น โดยจัดว่าเป็นรูปแบบของความรุนแรงในครอบครัวอย่างหนึ่ง ซึ่งรูปแบบของความรุนแรงจะมีลักษณะควบคุมกีดกันการใช้เงินของเพศหญิง โดยปัจจุบันพบว่าแนวโน้มทั่วโลกให้การยอมรับความรุนแรงทางการเงินอันเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองแก่สตรีมากขึ้น ซึ่งประเทศอินเดียนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงความรุนแรงทางการเงินด้วย มีความสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจอันเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งการตีความต้องตีความอย่างกว้างไม่เพียงแต่คุ้มครองเฉพาะความรุนแรงทางการเงินในครอบครัว เช่น การจำกัดการใช้จ่ายทางการเงินเท่านั้น แต่ยังขยายรวมถึงการป้องกันไม่ให้มีโอกาทำงาน การเข้ากีดกันหรือการจำกัดสิทธิการให้เพศหญิงเข้าทำงานด้วย (Vyas, 2006, pp. 204-205)

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005: PWDVA) ของอินเดียนั้น ในมาตรา 5 ความหมาย ความรุนแรงในครอบครัว หมายรวมถึงการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ด้วย โดยได้มีคำนิยาม Financial abuse ว่าหมายถึง (ก) การทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ (ข) การควบคุมบังคับการจัดการภายในที่อยู่อาศัย (ค) การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นจึงอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท ** ดังนี้

---

* The Protection of Women from Domestic Violence Act, No. 43 of 2005, pmbli.;INDIA CODE (2005), v. 12.

** Economic Abuse :An abuser's distinct tactics to control a partner's ability to acquire, access, and maintain economic resources, to hinder her economic self-sufficiency, and to damage her economic self-efficacy.

Economic Control :Partner demanding to know how money was spent

- Partner making important financial decisions without prior discussion
- Keeping financial information from her
- Making her ask for more money
- Demanding her to give receipts and/or change after spending money

Employment Sabotage : Partner keeps her from going to work

- Partner demands she quits her job
- Partner threatens her to make her leave work
- Beats her up if she said she needed to get a job
- Showing up at her work to harass/embarrass her to jeopardize her job

Economic Exploitation : Paying bills late/not paying bills that were in her name

- Spending money needed for rent or bills

1. การควบคุมทางการเงินหรือการควบคุมบังคับการจัดการภายในที่อยู่อาศัย การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีพฤติกรรมที่คู่สมรสฝ่ายที่เหนือกว่าควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัวรวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย เช่น

1.1 สามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมดโดยไม่รับฟังความคิดเห็นจากภรรยา

1.2 ทำให้ภรรยาเป็นฝ่ายที่ต้องเป็นผู้พึ่งพิง

1.3 ทุกครั้งในการใช้จ่ายเงินภรรยาจะต้องแสดงใบเสร็จหรือทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงิน เป็นต้น

2. การกีดกันหรือควบคุมการทำงาน หรือการทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ เช่น

2.1 คู่สมรสบีบบังคับให้ภรรยาเลิกทำงาน

2.2 คู่สมรสบีบบังคับหรือกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน

2.3 พฤติกรรมที่คู่สมรสมักมีปากเสียงหรือทะเลาะเบาะแว้งกันเสมอ ในกรณีที่ภรรยาต้องการออกไปทำงานนอกบ้าน

2.4 แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือคุกคามในสถานที่ทำงานของภรรยา เป็นต้น

3. การเอารัศเอาเปรียบทางการเงิน เช่น

3.1 การใช้ทรัพย์สินหรือเงินของอีกฝ่ายโดยพลการในการใช้จ่ายต่าง ๆ

3.2 การนำบัตรเครดิตของภรรยาไปใช้ โดยให้ภรรยาเป็นชำระหนี้หรือใช้จ่ายในนามของภรรยา

3.3 พฤติกรรมที่คู่สมรสทำลายความน่าเชื่อถือทางการเงินของภรรยา เพื่อให้ภรรยา รู้สึกว่าต้องพึ่งพาสามีเรื่องเงิน เป็นต้น

สรุปแต่เดิมกฎหมายอินเดียมุ่งคุ้มครองผู้เสียหายที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัว เฉพาะในกรณีที่ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีมูลเหตุจูงใจมาจากเรื่อง “Dowry หมายถึง สินเดิมของหญิงที่นำมาให้สามีในวันสมรสและสินสมรส” เท่านั้นเนื่องจากทัศนคติและจารีตประเพณีใน

-Build up debt under her name (i.e. by using her credit card)

-Excessive gambling

-Purposefully ruining her credit score with the intent of keeping her solely dependent on him.

School of Social Work Rutgers University, 2017, ECONOMIC ABUSE FACT SHEET, Compiled by the Center on Violence Against Women and Children. website, https://www.tessacs.org/wp-content/uploads/2017/07/economic_abuse_fact_sheets.pdf

ประเทศอินเดียนั่นเอง แต่ต่อมาประเทศอินเดียได้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคเท่าเทียมทางเพศ และได้มีการออกกฎหมายชื่อว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005: PWDVA) เพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี โดยพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หมายรวมถึงการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ของบุคคลในครอบครัวด้วย ดังนั้นจึงถือว่า ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) เป็น ความรุนแรงในครอบครัวอย่างหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นว่าประเทศไทย อังกฤษ และอินเดีย ได้ตระหนักถึงความรุนแรงในครอบครัวดังจะเห็นได้จาก การที่มีกฎหมายคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวออกมาบังคับใช้ โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามด้วยสภาพสังคม แนวคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของแต่ละประเทศ จึงทำให้บทนิยามหรือคำจำกัดความของ คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” แตกต่างกันไป ความคุ้มครองหรือขอบเขต “ความรุนแรงในครอบครัว” ที่จะได้รับความคุ้มครองหรือครอบคลุมมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละประเทศ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ของไทย เห็นว่ายังมีปัญหาที่จะต้องตีความบทนิยามดังกล่าวอยู่ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการพยายามปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว โดยที่กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.... ขึ้นเพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้มีคำจำกัดความคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” และคำว่า “บุคคลในครอบครัว” ชัดเจนและครอบคลุมมากกว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการตามระเบียบขั้นตอน ณ ปัจจุบันจึงมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เท่านั้น งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความรุนแรงในครอบครัวที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขอบเขตของ คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ไม่ได้บัญญัติรวมกรณีดังกล่าวไว้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศอังกฤษและอินเดีย ที่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรุนแรงทางการเงินดังที่กล่าวไว้ โดยต่างให้ความหมายของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ว่าหมายรวมถึงการกระทำ ความรุนแรงทางการเงินของบุคคลในครอบครัวด้วย ซึ่งการกระทำ ความรุนแรงทางการเงินของบุคคลในครอบครัวถือเป็นการกระทำ ความรุนแรงในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

อนึ่ง จากการศึกษาในบทที่ 2 และกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ทำให้สามารถสรุปเป็นตารางถึงพฤติการณ์และผลกระทบจากความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปพฤติการณ์ความรุนแรงในครอบครัว: ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)			
การควบคุมทางการเงิน	การทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงิน	การเอาเปรียบหรือแทรกแซงผลประโยชน์ทางการเงิน	การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก
-การควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดการใช้จ่าย โดยไม่รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในครอบครัว -พฤติการณ์ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าจะต้องเป็นฝ่ายพึ่งพา ไม่มีโอกาสได้ใช้เงินของครอบครัวทำให้ต้องร้องขอเมื่อจำเป็น - ทุกครั้งในการใช้จ่ายเงินต้องแสดงใบเสร็จหรือทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงิน - บังคับให้ก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินมา	-ไม่ให้ทำงานประจำ หรือรับจ้างทำงานใด ๆ - บังคับให้เลิกทำงาน ทำให้สูญเสียการงานและรายได้	-ใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่ายทั้งหมด หรือใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่ายโดยพลการ - ใช้จ่ายในนามของกลุ่มผู้ดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่าย - ควบคุมการใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือแม้กระทั่งเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออม	- จำกัดและควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ในครัวประจำวัน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำ/เหยื่อ		ผลกระทบต่อ	ผลกระทบต่อสังคม
ด้านสุขภาพ	ด้านสภาพความเป็นอยู่	ครอบครัว	
-เกิดความเครียดสะสม และนำไปสู่อาการ ไซโคโซมาติก (Psychosomatic diseases) จนอาจก่อให้เกิดการ แปรปรวนของระบบ สรีรวิทยาต่าง ๆ ใน ร่างกาย จนเกิดเป็น โรค บางอย่างได้ เช่น โรค หอบหืด โรคหัวใจ โรคพิษไทรอยด์ โรคเบาหวาน เป็นต้น	-การดำเนินชีวิตประจำ วันถูกจำกัดและ ควบคุมการใช้จ่ายทาง การเงิน -กรณีหย่าร้างหรือแยก ทางกัน ผู้ถูกกระทำอาจ สูญเสียทรัพย์สิน หรือไม่มีทรัพย์สินใน ชื่อของตนเองและอาจ ต้องแบกรับภาระ หนี้สิน	-ทะเลาะเบาะแว้ง -ขาดความสามัคคี -บทบาทของสมาชิก ในครอบครัวไม่ปกติ สุขหรือขาดความ อบอุ่น -หย่าร้าง	-เมื่อเกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก ย่อมนำไปสู่ปัญหา อาชญากรเด็ก -รัฐต้องสูญเสียเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายใน การดูแลเหยื่อ ผู้ถูกกระทำ

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับนิยาม คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ ดังนั้นการกำหนดความหมายหรือนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ถึงแม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เป็นระยะเวลา 10 ปีแล้วก็ตาม ก็ยังคงมีปัญหาเรื่องการตีความคำนิยามดังกล่าวอยู่ ดังจะเห็นได้จากกรณีการสตรีและสถาบันครอบครัวได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.... เพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป.)

ผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังไม่มีความเหมาะสมและยังขาดความชัดเจน กฎหมายที่ดีควรมีความชัดเจนเพื่อเอื้ออำนวยต่อกระบวนการยุติธรรม ทั้งต้องเหมาะสมกับสภาพลักษณะของสังคมปัจจุบันและสอดคล้องกับกฎหมายสากลที่รับรองและคุ้มครองสิทธิสตรี เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษและอินเดียกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวของประเทศดังกล่าวได้ให้นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ครอบคลุมถึงประเด็นความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ต่อไป

วิเคราะห์ปัญหาขอบเขตนิยาม คำว่า ความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ. 2550 กรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

สังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) อยู่มากมายหลากหลายรูปแบบและเป็นเรื่องใกล้ตัวที่หลายครอบครัวประสบอยู่ แต่ผู้คนมักมองข้ามและเห็นว่ามันไม่ใช่ประเด็นหรือสาระสำคัญ นั่นอาจเป็นเพราะระยะแรกของการกระทำความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) เป็นเพียงแค่ปัญหาระดับครอบครัวเท่านั้น ผู้คนในสังคมจึงไม่ใส่ใจและไม่เห็นถึง

ความสำคัญจนเกิดเป็นความเคียดชัง ประกอบกับความรุนแรงประเภทนี้ไม่ปรากฏผลของความรุนแรงให้ประจักษ์แก่สายตา ต่างกับการกระทำอันตรายต่อร่างกายที่จะปรากฏผลของการกระทำทันที นั่นคือร่องรอยฟกช้ำจากการถูกทำร้าย แต่ในความเป็นจริงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) เปรียบเสมือนภัยเงียบ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งผู้ถูกระทำต่อครอบครัวและต่อสังคม ทั้งยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างอื่นตามมา ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่รัฐเห็นความสำคัญจึงมีนโยบายเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัว โดยการแทรกแซงสถาบันครอบครัวของรัฐนั้นก็ออกมาในรูปแบบของกฎหมายเป็นการใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติ มาจากแนวคิด Police Power เมื่อสถาบันครอบครัวทำหน้าที่บกพร่อง รัฐจึงต้องแทรกแซงและมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะปกป้องพลเมืองของรัฐให้พ้นจากภัยอันตรายจากบุคคลที่กระทำความผิดและมีภัยต่อสังคม ทั้งนี้เพราะถือว่ารัฐมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม สำหรับงานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ผู้วิจัยจึงขอเปรียบเทียบนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ของประเทศอังกฤษ อินเดีย และไทย เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของวิวัฒนาการทางกฎหมายและเพื่อนำมาพัฒนากฎหมายของไทย ดังต่อไปนี้

ประเทศอังกฤษไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้ โดยเฉพาะ “การกระทำความรุนแรงในครอบครัว” เป็นคำทั่ว ๆ ไปที่อธิบายถึง ขอบเขตของพฤติกรรมควบคุมและบีบบังคับซึ่งบุคคลใช้เพื่อควบคุมบุคคลอื่นที่ตนเหนือกว่าหรือเคยเหนือกว่า หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือมีความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นการเพิ่มและต่อเนื่องกับการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศ ทางอารมณ์หรือทางการเงิน ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเหยื่อ และโครงการช่วยเหลือความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Abuse Intervention Project) ได้จำแนกลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวว่ารวมถึง ความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางเศรษฐกิจหรือความรุนแรงทางการเงิน ความรุนแรงทางจิตใจและอารมณ์ Lockton and Richard (1997, p.7 อ้างถึงใน พิษญาภา เจริญแท้, 2555, หน้า 34) นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหรือถูกกล่าวหาว่าเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันหรือผู้ที่ถูกระทำมีความสัมพันธ์เป็นคู่ครองกับผู้กระทำความรุนแรง เดิมกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1966 ของประเทศอังกฤษให้ความสำคัญคุ้มครองในกรณีความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่เป็นคู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรสกันมาก่อน โดยไม่รวมถึงความรุนแรงที่เกิดแก่คู่ครองเพศเดียวกัน แต่ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติ The Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่าผู้ที่อยู่ร่วมกันนั้นให้หมายความรวมถึงคู่ที่เป็นเพศเดียวกันด้วย

สรุปได้ว่าประเทศอังกฤษ ความรุนแรงในครอบครัว หมายรวมถึง ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ความรุนแรงทางจิตใจและอารมณ์ (Psychological and emotional abuse)

ประเทศอินเดียการให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมาย ได้มีการให้ความหมายไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005) ตามมาตรา 5 ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็น

(ก) การประทุษร้าย หรือการทำให้บาดเจ็บ หรือให้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ชีวิต แขนงขา หรือความเป็นอยู่ที่ดี ต่อจิตใจ ร่างกาย แก่คู่กรณีที่ได้รับความสะดวกหรือกระทำโดยเจตนาหรือการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดการทารุณต่อร่างกาย การกระทำ ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) การกระทำ ความรุนแรงทางคำพูด (Verbal abuse) การกระทำ ความรุนแรงต่ออารมณ์ความรู้สึก (Emotional abuse) และการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) หรือ

(ข) การรบกวนหรือก่อกวน การประทุษร้าย ทำให้บาดเจ็บ หรือทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้ได้รับความเสียหาย (Aggrieved person) โดยมีจุดประสงค์ที่จะข่มขู่หรือบังคับผู้หญิงหรือคนที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคนดังกล่าวเพื่อความต้องการที่ละเมิดกฎหมายในการให้ได้มาซึ่งสินสมรส ทรัพย์สินอื่นใด เงินหรือสิ่งมีค่า หรือ

(ค) ทำให้เกิดผลกระทบจากการข่มขู่หรือคุกคามผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย โดยการกระทำตามข้อ (ก) หรือ (ข) หรือ

(ง) การกระทำอื่นใดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บหรือการถูกประทุษร้ายต่อร่างกาย และจิตใจ

นอกจากนี้ยังได้ให้คำนิยามความหมายของ Physical abuse, Sexual abuse, Verbal abuse and emotional abuse and financial conomic abuse ไว้โดยละเอียดด้วย

สรุปได้ว่าประเทศอินเดีย ความรุนแรงในครอบครัว หมายรวมถึง ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological abuse) ความรุนแรงต่อสุขภาพ (Violence health) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ความรุนแรงทางวาจา (Verbal abuse) ความรุนแรงต่ออารมณ์ความรู้สึก (Emotional abuse) การรบกวนหรือก่อกวน (Harassment) การคุกคามหรือการทำให้กลัว (Intimidation) หรือข่มขู่หรือบังคับ (Coercion and Threats) ผู้หญิงหรือคนที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคนดังกล่าวเพื่อให้ได้มาซึ่งสินสมรส

ทรัพย์สินอื่นใด เงิน หรือสิ่งมีค่า นับเป็นประเทศที่นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ได้โดยละเอียดชัดเจนและครอบคลุมมาก

ประเทศไทยได้มีการออกกฎหมายที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีชื่อว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 “ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนา ในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีขอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท” เห็นได้ว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าให้รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ดังนั้นจึงไม่อาจตีความคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้หมายความรวมถึงการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ทั้งที่การกระทำ ความรุนแรงในลักษณะนี้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้ถูกกระทำเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเห็นว่าแตกต่างกับต่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากความหมาย ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยต้องถึงขนาดเป็นอันตรายต่อร่างกายอันตรายต่อจิตใจและอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งจะต้องปรากฏผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเท่านั้น

ส่วนการใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมนั้น โดยเนื้อหาสาระมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลที่อ่อนแอกว่ามิให้ถูกหาประโยชน์จากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า กล่าวคือ การใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมเป็นการใช้อิทธิพลที่ตนมีเหนือกว่าบุคคลอื่นในครอบครัวอาจเป็นเพราะการเป็นหัวหน้าครอบครัว จึงใช้อำนาจนั้นบังคับหรือครอบงำให้บุคคลในครอบครัวจำต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ โดยผู้วิจัยเห็นว่าอาจถึงขั้นผิดกฎหมายหรือไม่จำต้องถึงขนาดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่ต้องเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบ เช่น การใช้อำนาจของความเป็นหัวหน้าครอบครัวบังคับ หรือหลอกล่อโดยครอบงำให้เด็กไปนั่งขอทาน หรือค้าประเวณี หรือให้กระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้เงินมา หรือควบคุมจัดการดูแลทรัพย์สินของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) บางลักษณะอาจยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ทั้งนี้ด้วยวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องชายเป็นใหญ่ และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทย ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงควรบัญญัติให้

“ความรุนแรงในครอบครัว” รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ด้วย เพื่อความชัดเจนและคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะนี้

สรุปได้ว่าประเทศไทย ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) รวมถึงความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ด้วย ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological abuse) ความรุนแรงต่อสุขภาพ (Violence health) โดยไม่รวมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ความรุนแรงในครอบครัวมีหลากหลายประเภท เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศอังกฤษและอินเดียจะเห็นได้ถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน โดยนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ของไทยยังขาดความเหมาะสมและไม่ครอบคลุมกับหลายพฤติกรรม ทั้งที่ในความเป็นจริงการกระทำ ความรุนแรงทางวาจา (Verbal abuse) การกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) การคุกคาม หรือการทำให้กลัว (Intimidation) การบังคับและการข่มขู่ (Coercion and Threats) การก่อกวน รีดทรัพย์ หรือ การก่อกวนรังควาน (Harassment) เหล่านี้ ล้วนประสบในชีวิตประจำวันได้โดยง่ายและสมาชิกในครอบครัวถูกกระทำจนกลายเป็นความเคยชิน แต่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกกระทำในลักษณะนี้

นอกจากนั้น แม้ว่าขณะนี้มีความพยายามจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.... โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมาตรา 4 แห่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ.... ได้นิยามความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ไว้ดังนี้

มาตรา 4 “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ซึ่งมีลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ และชื่อเสียง ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานบุกรุก เป็นต้น หรือมีลักษณะความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา และให้หมายความรวมถึงการกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ* ดังกล่าว สาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ทั้งฉบับ และยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ. .... ขึ้นแทน เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ กำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว การให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว การบำบัดฟื้นฟู และวิธีปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว รวมทั้งกำหนดมาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ตลอดจนมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ** อันเป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ถูกระทำและความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อบกพร่อง โดยยังไม่ครอบคลุมถึงความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ทั้งที่เป็นเรื่องใกล้ตัวโดยมักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

การจะคุ้มครองบุคคลใดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ต้องปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยต้องพิจารณาจากนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” เพราะหากไม่ใช่ความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ไม่อาจเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือคุ้มครองผู้ถูกระทำได้ นิยามจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอน อันเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากนิยามมีความชัดเจนครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งการคุ้มครองผู้ถูกระทำและการรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวเป็นหัวใจของพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นการกำหนดนิยาม “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงควรจะบัญญัติเพิ่มเติมให้ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) รวมอยู่ในนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ด้วย เพื่อความชัดเจนและคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะนี้

* คู่มือคนรัก ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว พ.ศ. ....

** คู่มือคนรัก เหตุผลในการประกาศใช้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบขอบเขตคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ของประเทศไทย อังกฤษ
และอินเดีย

ประเทศ	ประเภทความรุนแรงในครอบครัว/ความหมาย	ไทย	อังกฤษ	อินเดีย
1.ความรุนแรงต่อร่างกาย (Physical abuse)	✓	✓	✓	
หมายรวมถึง การกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่ทำให้เกิดบาดแผลต่อร่างกาย เช่น การตบ การผลัก การตี การชก การเตะ การกระชากผม การปฏิเสธไม่ให้รับยารักษาโรค การใช้ไฟจี้ การแทงด้วยสิ่งมีคม การยิงด้วยอาวุธปืน การพยายามทำให้จมน้ำหรือรัดคอ และการใช้กำลังประทุษร้ายทุกรูปแบบโดยมีอาวุธ				
2.ความรุนแรงต่อจิตใจ (Psychological abuse)	✓	✓	✓	
หมายรวมถึง การกระทำจนถึงขนาดที่ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจจนถึงขนาดที่สุขภาพจิตผิดปกติ				
3.ความรุนแรงต่อสุขภาพ(Violence health)	✓	-	✓	
หมายรวมถึง การกระทำที่มีผลกระทบต่อสุขภาพทางกายหรือทางจิตของบุคคลในครอบครัว ทำให้เสียสุขภาพหรือเกิดอาการเจ็บป่วย เช่น การแอบใส่ยาที่เป็นอันตรายให้กับคู่สมรสกินทุกวัน จนส่งผลให้สุขภาพอ่อนแอ จงใจสูบบุหรี่ในบ้านที่มีบริเวณจำกัดคับแคบในขณะที่มีทารกหรือเด็กเล็กหรือบุคคลอื่นใดในครอบครัวอยู่ด้วยเป็นอาฉิม จนกระทั่งบุคคลในครอบครัวป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ เป็นต้น				
4.ความรุนแรงต่ออารมณ์ความรู้สึก(Emotional abuse)	-	✓	✓	
หมายรวมถึง การกระทำเพื่อควบคุมหรือแสดงอำนาจเหนือกว่าด้วยการทำให้อับอายต่อหน้าผู้อื่น หรือกล่าวถ้อยคำดูถูกดูแคลน ข่มขู่ บังคับ หรือไม่ให้ได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ แยกให้อยู่โดดเดี่ยวไม่ยอมให้ออกไปนอกบ้านพบปะเพื่อนฝูงหรือญาติ				
5.ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse)	✓	✓	✓	
หมายรวมถึง การกระทำเกี่ยวกับทางเพศโดยการใช้อำนาจโดยมิชอบ การบังคับขืนใจให้ใช้วัตถุใด ๆ ในการร่วมเพศ บังคับให้ดูหรือเข้าร่วมในการทำสื่อลามกอนาจาร และรวมถึงการบังคับขู่ขู่เหตุทางเพศในรูปแบบใด ๆ				

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเภทความรุนแรงในครอบครัว/ความหมาย	ประเทศ		
	ไทย	อังกฤษ	อินเดีย
6.ความรุนแรงทางการเงิน(Financial abuse) หมายรวมถึง การทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ การควบคุมบังคับการจัดการภายในที่อยู่อาศัย การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก	-	✓	✓
7.ความรุนแรงทางวาจา(Verbal abuse) หมายรวมถึง การใช้ถ้อยคำวาจาคุกคาม ดูหมิ่น การเยาะเย้ย การลบหลู่หรือทำให้อับอาย หรือการพุดซ้ำ ๆ ถึงการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดบาดแผลทางร่างกายต่อบุคคลที่ให้ความสนใจผู้เสียหาย	-	✓	✓
8.การคุกคาม หรือ การทำให้กลัว (Intimidation) หมายรวมถึง การสะกดรอยตาม การทำให้กลัวโดยการใช้สายตากริยา ท่าทาง ถ้อยคำวาจา โดยการคุกคามนั้นจะต้องประกอบด้วยการกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่น่าอับอายและรำคาญ	-	✓	✓
9.การบังคับและการข่มขู่ (Coercion and Threats) หมายรวมถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ขู่ว่าจะทอดทิ้ง จะฆ่าตัวตาย จะเล่าเรื่องของอีกฝ่ายหนึ่งให้คนอื่นฟังเพื่อเป็นการประจาน หรือการทำให้กลัวด้วยประการใด ๆ โดยการใช้สายตากริยา ท่าทาง ขว้างปาข้าวของ ทารุณสัตว์เลี้ยง ทำลายข้าวของส่วนตัว เอาอาวุธออกมาถือข่มขู่หรือเพื่อต้องการบังคับ	-	✓	✓
10.ก่อกวนรบกวนรำคาญ หรือการก่อกวนรังควาน(harassment) หมายรวมถึง การรบกวน การก่อกวน การคุกคามทุกชนิดที่ผู้ถูกรกระทำเป็นผู้หญิงหรือบางกรณีเป็นชายก็ได้	-	✓	✓

วิเคราะห์ปัญหาช่องว่างของกฎหมายสำหรับการคุ้มครองผู้ถูกระทำ กรณีความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse)

ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) มีอยู่หลากหลายรูปแบบและส่งผลกระทบต่อผู้ถูกระทำจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ ทั้งยังเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถพบเจอได้ในทุกชนชั้นของสถาบันครอบครัว แต่ผู้คนมักมองข้ามจนกลายเป็นเรื่องปกติในสังคม เมื่อสังคมละเลยไม่ให้ความสำคัญประกอบกับรัฐไม่มีกฎหมายคุ้มครองหรือบังคับใช้กับกรณีดังกล่าว อาจเป็นเพราะยังมองไม่เห็นถึงปัญหาที่รัฐจะต้องเข้ามาดำเนินการเพราะเป็นเรื่องภายในครอบครัว โดยรัฐจะเข้ามาแทรกแซงก็ต่อเมื่อเกิดปัญหาและเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเท่านั้น ในปัจจุบันคงมีเพียงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตามจะเป็นความผิดตามกฎหมายทั้งสองฉบับได้ต้องถึงขั้นเป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด เมื่อความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด จึงไม่อาจลงโทษหรือมีมาตรการยับยั้งผู้กระทำและผู้ถูกระทำก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือความคุ้มครองทางกฎหมายเช่นกัน จำต้องถูกระทำซ้ำ ๆ ต่อไป

ประกอบกับงานวิจัยของ เจฟฟรี คิว มหาวิทยาลัยแห่งรัฐยูทาห์ สหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาถึงโอกาสการหย่าร้างจากความถี่ในการทะเลาะกันเรื่องเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ พบความจริงว่ายิ่งทะเลาะกันเรื่องเงินบ่อยมากแค่ไหน ก็มีโอกาที่จะเลิกกันได้มากขึ้นเท่านั้น เช่นเดียวกับ แคลโรลัน วอชเบิร์น และคาร์เลน คริสเตนเช่น มหาวิทยาลัยแห่งรัฐยูทาห์ ศึกษาว่าถึงปัจจัยที่ทำให้ชีวิตคู่ราบรื่น จากงานวิจัยพบว่า “เงิน” เป็นเหตุผลหลักที่สร้างความขัดแย้งในครอบครัว (สวลี ตันกุลรัตน์, 2558) เงินคือสื่อกลางที่ใช้แลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเงินมีความสำคัญต่อการดำรงชีพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจจึงมีอิทธิพลต่อการหย่าหรือความแตกแยกของครอบครัว ทั้งนี้คู่สมรสที่มีอิทธิพลเหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจมักข่มเหงคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ผู้ถูกระทำมีสภาพทางอารมณ์ จิตใจ ที่คับข้อง และมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น ๆ อย่างสูง กล่าวได้ว่าการกระทำความรุนแรงทางการเงิน เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ความรุนแรงอย่างอื่นตามมา ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าปัญหาการกระทำความรุนแรงทางการเงิน เป็นปัญหาสำคัญที่กฎหมายควรเข้ามาให้ความคุ้มครอง จากตารางสรุปพฤติการณ์ความรุนแรงในครอบครัว : ความรุนแรงทางการเงินในบทที่ 3 สามารถแบ่งการกระทำของความรุนแรงทางการเงินได้หลายลักษณะ ซึ่งหากวิเคราะห์ความรุนแรงทางการเงิน กับการคุ้มครองทางกฎหมาย จะเห็นได้ว่าคงมีเพียงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น โดยประมวลกฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดจึงถือว่าความชั่วของบุคคลเป็นข้อสำคัญ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ส่วนประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหมายจะให้มีการชดเชยค่าเสียหาย โดยไม่ได้คำนึงว่าเป็นการกระทำที่ชั่วร้ายอย่างไรหรือไม่ ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาค่าเสียหายจากความรุนแรงในครอบครัวโดยมีมาตรการพิเศษแตกต่างจากการใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งยังสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการผสมผสานระหว่างมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาค่าเสียหายจากความรุนแรงในครอบครัว จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ที่ต้องการบังคับใช้

การกระทำความรุนแรงทางการเงินต่อบุคคลในครอบครัว อาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความรุนแรงทางการเงินต่อเด็ก เช่น การละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่และอื่น ๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสมตามวัย จนอาจเป็นเป็นภัยต่อตัวเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ การไม่ให้เงินตามสมควรแก่ฐานะานุรูป การโยกย้ายทรัพย์สินของเด็ก การนำทรัพย์สินของเด็กไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือผลการ

2. ความรุนแรงทางการเงินระหว่างสามีภรรยา เช่น การควบคุมการใช้จ่ายเงิน การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงาน สามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ปฏิเสธที่จะให้ควบคุมดูแลเงินของตัวเองหรือเงินที่ใช้ร่วมกัน จ่ายเงินให้ภรรยาในลักษณะเบี้ยเลี้ยงรายวัน หรือต้องให้ภรรยารู้สึกอึดอัดปากขอเงินทุกครั้งที่ต้องการใช้ ปกปิดไม่ให้ภรรยาหารายได้ที่แท้จริงของครอบครัว การนำทรัพย์สินของอีกฝ่ายไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือผลการ

3. ความรุนแรงทางการเงินต่อผู้สูงอายุ เช่น การใช้สมบัติผู้สูงอายุไม่ถูกทาง หรือใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต การครอบครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ การขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่า การบังคับให้เปลี่ยนพินัยกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน การกีดกันไม่ให้ผู้สูงอายุมีสิทธิในการดูแลหรือจัดการกับทรัพย์สินของตนเอง

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าลักษณะหรือพฤติกรรมของความรุนแรงทางการเงินสามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ ทั้งในระดับที่เป็นความผิดตามกฎหมายและที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ดังนี้

ความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ละเมิด คือ การกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือการกระทำที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคล อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น อาจเป็นการกระทำของตนเอง การกระทำของบุคคลอื่น หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองดูแล ผู้ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะได้รับการเยียวยา โดยการเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้อง ให้ผู้ละเมิดปฏิบัติหรือละเว้น ปฏิบัติ ในลักษณะอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

หลักการกระทำละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

องค์ประกอบของการกระทำที่เป็นละเมิด กล่าวคือ

1. กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การกระทำ หมายถึง การเคลื่อนไหวอริยาบถโดยรู้สำนึกถึงการกระทำและหมายความรวมถึงการงดเว้นไม่กระทำการที่ตนเองมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผล

จงใจ หมายถึง การรู้สำนึกถึงผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำของตน แต่มิได้หมายความรวมไปถึงว่าต้องเจازจงใจให้เกิดผลเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นโดยเฉพาะ

ประมาทเลินเล่อ หมายถึง ไม่จงใจแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่

2. กระทำโดยผิดกฎหมาย หมายถึง การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. การกระทำก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หมายถึง ต้องเป็นความเสียหายต่อบุคคลอื่น ความเสียหายนั้นต้องแน่นอน ชัดเจน และไม่ไกลเกินกว่าเหตุ ซึ่งอาจตีราคาเป็นตัวเงินได้หรือไม่ก็ได้ ต้องเป็นความเสียหายตามที่กฎหมายบัญญัติใน มาตรา 420 และต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายยอมรับหรือคุ้มครองให้

4. ความเสียหายเป็นผลมาจากการกระทำดังกล่าวนี้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการกระทำ

กรณีควบคุมการใช้จ่าย การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงานสามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ปฏิเสธที่จะให้ควบคุมดูแลเงินของตัวเองหรือเงินที่ใช้ร่วมกัน หรือการนำทรัพย์สินของเด็กหรือผู้สูงอายุไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือผลการ เป็นการกระทำโดยจงใจกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ

ทรัพย์สิน ถือเป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นการล่วงละเมิดทางการเงินและเป็นการแสวงหาผลประโยชน์

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา ต้องประกอบด้วย

1. มีการกระทำครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ คือ 1. มีการกระทำ 2. ครบองค์ประกอบภายนอก 3. ครบองค์ประกอบภายใน และ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

1.1 มีการกระทำ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้จิตใจบังคับ มาตรา 59 วรรคหนึ่ง กล่าวคือต้องมีความคิดที่จะกระทำความผิด มีการตกลงใจที่จะกระทำความผิดตามที่คิดไว้ และต้องมีการกระทำความผิดตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิดนั้น นอกจากนั้นยังรวมถึงการไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้จิตใจบังคับ เป็นการละเว้นไม่กระทำการตามที่ควร(ลหุโทษ)และการงดเว้นที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น มาตรา 59 วรรคท้าย กล่าวคือ หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ หน้าที่ที่เกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะเจาะจง หน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อน ๆ ของตน และหน้าที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่อง

1.2 ครบองค์ประกอบภายนอก คือ มีผู้กระทำ แบ่งออกเป็นผู้กระทำโดยตรง (กระทำความผิดด้วยตนเองหรือใช้สัตว์หรือผู้ไม่มีการกระทำเป็นเครื่องมือ)และผู้กระทำโดยทางอ้อม (Innocent Agent ประเภทต่าง ๆ) นอกจากผู้กระทำแล้วยังต้องมีการกระทำและมีผลของการกระทำ

1.3 ครบองค์ประกอบภายใน คือ เจตนา มาตรา 59 ประกอบด้วยเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเจตนายอมเล็งเห็นผล

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ตามทฤษฎีเงื่อนไข คือ ถ้าไม่มีการกระทำผลก็จะไม่เกิด แม้จะมีการกระทำอันอื่นที่ก่อให้เกิดผลนั้นด้วย แต่ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้นแล้วผลก็ไม่เกิด ก็ต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้น หรือทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม คือ กรณีที่ผลของการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นมาตรา 63 หรือกรณีที่ผลของการกระทำเกิดจากเหตุแทรกแซง

2. ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด กล่าวคือ หากมีกฎหมายยกเว้นความผิด ให้สำหรับการกระทำความผิดผู้กระทำจะไม่มีผิด เช่น ป้องกัน (มาตรา 68)

3. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ กล่าวคือ การกระทำความผิดกล่าวเป็นความผิด แต่มีกฎหมายยกเว้นโทษให้ ผู้กระทำผิดจึงไม่ต้องรับโทษ เช่นการกระทำโดยจำเป็น มาตรา 67 หรือการกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี ตามมาตรา 73 และมาตรา 74 วรรคแรก หรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในบางฐานระหว่างสามีภริยา ตามมาตรา 71 วรรคแรก หรือการกระทำความผิดของ

คนวิกลจริต ตามมาตรา 65 วรรคแรก หรือการกระทำความผิดของผู้มีนเมา ตามมาตรา 66 และการกระทำความผิดตามคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงาน มาตรา 70

หากการกระทำครบตามองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติโดยไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดและไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ จึงจะถือว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายและต้องได้รับโทษสำหรับกรณีการครอบครองทรัพย์สินของเด็กหรือสามีภรรยาหรือผู้สูงอายุและนำไปเป็นประโยชน์ของตน การบังคับให้เปลี่ยนพินัยกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน การนำทรัพย์สินไปใช้โดยผิดกฎหมาย การขโมยเงินหรือสิ่งของมีค่า กรณีเหล่านี้ถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งสิ้น อาจเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (มาตรา 334- มาตรา 335) ฐานขี้ขอก (มาตรา 352 – มาตรา 356) ฐานฉ้อโกง(มาตรา 341 – มาตรา 348) ฐานกรรโชก(มาตรา 337) ฐานริดเอาทรัพย์สิน (มาตรา 338) ฐานทำให้เสียทรัพย์สิน (มาตรา 358 - มาตรา 361) ฐานปลอมและใช้เอกสารปลอม (มาตรา 264- มาตรา 268) ฐานเอาไปเสียซึ่งเอกสาร(มาตรา 188) ความผิดต่อเสรีภาพ (มาตรา 309) เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของผู้กระทำว่าการกระทำความรุนแรงทางการเงินนั้น ๆ จะเข้าลักษณะความผิดในมาตราใด และความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวไม่ถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพราะมิได้ถูกบัญญัติไว้ในนิยามคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว จึงมิใช่คดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

อย่างไรก็ตามหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำต่อบุคคลในครอบครัวที่ต้องด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 * จะเป็นเหตุยกเว้นโทษและเหตุผลโทษในกรณีที่สามีภรรยาและเครือญาติกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินดังที่ได้ระบุไว้ต่อกัน จากที่เคยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายอาญาว่ามุ่งลงโทษผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามยังคงคำนึงถึงสถาบันครอบครัวเช่นเดียวกันเห็นได้จากเหตุยกเว้นโทษ เหตุลดโทษ หรือให้มีการยอมความกันได้ในความผิดซึ่งโดยทั่วไปยอมความกันไม่ได้ดังที่กล่าวไว้ เพื่อไม่ให้ความผิดอาญาเป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของครอบครัวกฎหมายจึงคลายความเข้มงวดลง ในทางตรงกัน

---

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 บัญญัติว่า “ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336 วรรคแรก และมาตรา 341ถึงมาตรา 364 นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภรรยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดดังระบุนานี้ ถ้าเป็นการกระทำ ที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดานผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และนอกจากนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ข้ามการกระทำใดถือได้ว่าเป็นความผิดร้ายแรงหากกระทำโดยบุคคลในฐานะสามีภรรยา หรือในฐานะครอบครัวเดียวกันกฎหมายอาจบัญญัติให้เป็นเหตุต้องรับโทษหนักขึ้นเช่นกัน เช่น ความผิดฐานฆ่าบุพการี (มาตรา 289(1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 285) เพราะถือว่าเป็นการปฏิบัติต่อสถาบันครอบครัวอย่างร้ายแรง

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ความรุนแรงทางการเงิน ผู้วิจัยเห็นว่าถือเป็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบหนึ่ง แต่สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นิยามคำว่าความรุนแรงในครอบครัว มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึงความรวมถึง ความรุนแรงทางการเงิน ดังนั้นหากเกิดกรณีการควบคุมอำนาจทางการเงินด้วยการจำกัดการใช้จ่าย การควบคุมการใช้เงินและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว ควบคุมการเข้าถึงรายได้ การใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือแม้กระทั่งเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออมของผู้ถูกกระทำ การกีดกันหรือขัดขวางไม่ให้ทำงาน จำกัดและควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ ในลักษณะนี้ พฤติการณ์ยังไม่ถึงขั้นเป็นความผิดกฎหมาย หรือระดับความร้ายแรงยังไม่ถึงขนาดที่จะเป็นความผิดอาญา ผู้ถูกกระทำจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายใด ๆ เพราะปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะนี้

ผู้วิจัยเห็นว่าความรุนแรงทางการเงิน กับความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกันแต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน กล่าวคือ ความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นเรื่องของการกระทำความผิดที่ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนการกระทำความรุนแรงทางการเงิน เป็นการกระทำเกี่ยวกับการใช้อำนาจเหนือกว่าในการบีบบังคับผู้ที่ด้อยกว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งบางพฤติการณ์เป็นได้ทั้งความผิดอาญาและถือเป็นการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือบางพฤติการณ์ไม่ถือเป็นการผิดอาญาเพราะไม่ครบองค์ประกอบความผิดแต่มีลักษณะเป็นความรุนแรงทางการเงิน จากที่ได้วิเคราะห์ผู้วิจัยแบ่งความรุนแรงทางการเงิน ได้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การกระทำนั้นยังคงไม่เพียงพอที่จะเป็นความผิดอาญา เช่น การคอยควบคุมการใช้จ่าย การกีดกันไม่ให้ภรรยามีโอกาสทำงานนอกบ้านหรือให้เลิกทำงาน สามีเป็นคนจัดการค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ปฏิเสธที่จะให้ควบคุมดูแลเงินของตัวเองหรือเงินที่ใช้ร่วมกัน ควบคุมการใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออม หรือการนำทรัพย์สินของเด็กหรือผู้สูงอายุไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยถือวิสาสะ และระดับที่ 2 การกระทำนั้นเข้าลักษณะเป็นความผิดกฎหมายแล้วและผู้กระทำจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วแต่กรณี ดังนั้นหากเป็นความรุนแรงทางการเงินในระดับที่ 1 ผู้ถูกกระทำจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจาก

กฎหมายลักษณะใดเลย จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันกฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาการกระทำ ความรุนแรงทางการเงิน จึงถือเป็นปัญหาทางกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมในประเด็นดังกล่าว

ผู้วิจัยเห็นว่าความรุนแรงทางการเงิน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกชนชั้นของสังคมและมีมา ตั้งแต่อดีต เพียงแต่สังคมไม่ให้ความสำคัญและปล่อยผ่าน เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อ ชีวิตประจำวันของผู้ถูกระทำเป็นอย่างมาก ยิ่งในปัจจุบันด้วยสภาพของสังคมการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจยิ่งก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวในครัวเรือนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงถึงเวลาที่ประเทศไทยควร ตระหนักถึงความรุนแรงทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพทางสังคมและ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

วิเคราะห์ปัญหาความไม่สอดคล้องของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความ รุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กับกฎหมายสากลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี กรณีความรุนแรง ทางการเงิน (Financial abuse)

ปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสำคัญถึงสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดย สหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ถือเป็นกำหนัดมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ การรับรองปฏิญญาดังกล่าว ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่รัฐต้องให้ความคุ้มครอง ด้วยเช่นกัน ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงมีมาตรการออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว โดยมีชื่อเรียกและขอบเขตนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพปัญหาของสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ที่ประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา เมื่อศึกษาจาก กฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวโดย นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ของต่างประเทศมีความละเอียดและชัดเจนมากกว่าประเทศไทย

ความรุนแรงทางการเงิน โดยส่วนมากคนที่มียานเงินมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็น ผู้กระทำความรุนแรง โดยอาจเป็นการปฏิเสธไม่อนุญาตให้เข้าถึงการมีเงินเพื่อไว้ใช้จ่าย การเข้ายึด เงินโดยใช้กำลัง การไม่ให้มีโอกาสดูเงินของครอบครัวทำให้ต้องร้องขอเมื่อจำเป็น การจำกัด และควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ การห้ามที่จะให้จัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในบ้าน การ บังคับให้ต้องรายงานการใช้จ่ายเงิน การบังคับให้เลิกออมเงิน การปฏิเสธที่จะเลี้ยงดูผู้ถูกระทำ ผู้กระทำความรุนแรงประเภทนี้จะใช้เงินในการควบคุมให้เหยื่อกระทำตามความต้องการของตน โดยทำให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าการใช้จ่ายหรือการจะได้รับรายได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้กระทำความรุนแรง การ เปลี่ยนความรับผิดชอบทางการเงินของครอบครัวมาให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นการผลัดภาระทางการเงินมา

ให้ผู้ถูกระงับ รวมถึงการปฏิเสธความสามารถของผู้ถูกระงับหรือกีดกันผู้ถูกระงับไม่ให้รับงานหรือทำงานใด ๆ กับอีกประเภทหนึ่งคืออำนาจเงินน้อยกว่าแต่มีอำนาจอย่างอื่นที่ทำให้ผู้ถูกระงับต้องเคารพ เช่น ความรักจึงต้องจำยอมและอาจเพราะมีภาระอย่างอื่นประกอบด้วย เช่น มีบุตรหรือครอบครัวที่ต้องดูแล นอกจากนี้ยังรวมถึงการบังคับให้บุคคลในครอบครัวไปกระทำการด้วยประการใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน เช่น การบังคับให้บุคคลในครอบครัวก่ออาชญากรรมอันเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่าความรุนแรงทางการเงิน ไม่ใช่ปัญหาระดับครอบครัวเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อและเป็นปัญหาต่อสังคมอีกด้วย

ปัจจุบันการกระทำความรุนแรงทางการเงิน ในประเทศไทยนี้มีอยู่มากเนื่องจากเจตคติเกี่ยวกับบทบาทของชายในการเป็นผู้นำครอบครัว เจตคติทางเพศแบบดั้งเดิมเรื่องสิทธิของชายที่มีเหนือภรรยา อิทธิพลความเชื่อทางสังคมเรื่องเสรีภาพทางเพศและลักษณะเฉพาะทางเพศที่แตกต่างกัน ล้วนก่อให้เกิดอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับสถานะของสตรีที่ว่าต้องอยู่ภายใต้อำนาจของสามี ความเชื่อและเจตคติดังกล่าวยังคงปรากฏและหลงเหลืออยู่ในสังคมไทย จึงมีผู้หญิงบางส่วนของสามีไม่ให้ออกไปทำงานนอกบ้านโดยให้ภริยาเลี้ยงลูกและดูแลงานบ้านเพียงอย่างเดียว จึงทำให้รายได้ทั้งหมดที่ผู้หญิงจะได้ในการจับจ่ายใช้สอยจะต้องมาจากสามี ดังนั้นจึงมีหญิงไทยเป็นจำนวนมากที่ถูกสามีนำเรื่องนี้มาบังคับหรือเป็นเครื่องต่อรองให้ผู้หญิงกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างตามที่ตนต้องการ ปัญหาการกระทำความรุนแรงทางการเงินจึงถือเป็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายควรให้ความคุ้มครองจากการถูกระงับความรุนแรงในลักษณะนี้ด้วย

นอกจากนั้นความรุนแรงทางการเงิน ยังส่งผลกระทบต่อผู้ถูกระงับ อาทิเช่น ผลกระทบต่อทางร่างกาย ความรุนแรงทางการเงิน นำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้งและมักตามมาด้วยการลงมือทำร้ายร่างกาย ผลกระทบต่อทางจิตใจ เมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้งสิ่งที่ตามมาคือ การคำทอพูดจาเสียดสี หมิ่นประมาท เหยียดหยาม ข่มระคายเคืองจิตใจผู้ถูกระงับ เมื่อถูกระงับเป็นระยะเวลายาวนานย่อมก่อให้เกิดความเครียดเรื้อรังที่มีสาเหตุมาจากความโกรธ ความไม่พอใจ ความแค้น ซึ่งถูกเก็บกดไว้ในส่วนลึกของจิตใจย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทำให้เกิดโรค “ไซโคโซมาติก” (Psychosomatic diseases) หรือจิตสรีรแปรปรวน (Psychophysiological disorders) ซึ่งเป็นอาการที่เกิดจากอารมณ์เครียดที่สะสมไว้นาน ๆ จนเกิดการแปรปรวนของระบบสรีรวิทยาในร่างกายจนเกิดเป็นโรคบางอย่าง เช่น โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคพิษไทรอยด์ โรคเบาหวาน เป็นต้น (เอมอัชฌา วัฒนบูรณนย์, 2554) ผลกระทบต่อสังคม จากผลกระทบทางร่างกายและจิตใจดังที่กล่าวไว้จัดเป็นความรุนแรงในระดับครอบครัว ผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นบุคคลในวงจำกัดคือบุคคลในครอบครัวเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาต่อไปจะพบว่า การกระทำความรุนแรงทางการเงิน อาจเป็นการบังคับหรือใช้ให้บุคคลในครอบครัวก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินมา

โดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ได้มา ดังนั้นย่อมเกิดอาชญากรรมอันเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวเท่านั้นแต่ยังมีผลกระทบต่อสังคมอย่าง เลี้ยงไม่ได้ การทะเลาะเบาะแว้งนอกจากจะนำมาซึ่งการทำร้ายร่างกายและจิตใจแล้ว ยังส่งผลให้ ครอบครัวแตกแยกเกิดการหย่าร้างและเป็นที่มาของปัญหาอาชญากรรมเด็ก

ความรุนแรงในครอบครัวไม่เพียงแต่เป็นปัญหาในระดับประเทศเท่านั้นแต่ยังเป็นปัญหา ในระดับสากล เห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action: BPFA) และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) ซึ่งเป็นกฎหมายในระดับสากลที่เกิดขึ้นเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิสตรี โดยหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและได้ผลักดันกฎหมาย ภายในประเทศให้ออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว สำหรับประเทศไทยกฎหมาย ที่ออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสำคัญถึงสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) โดยสมาชิกแห่งสหประชาชาติ ถือเป็นการ กำหนดมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ได้ให้ การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ สารสำคัญของปฏิญญาสากลฯ นี้ คือ การให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคน จึงต้องมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ความรุนแรงในครอบครัวก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่รัฐต้องให้ ความคุ้มครองด้วยเช่นกัน ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงมีมาตรการออกมาบังคับใช้กับกรณีความ รุนแรงในครอบครัวรวมถึงประเทศไทยด้วย

ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW) ปฏิญญานี้ได้ให้ความหมายของ ความรุนแรงต่อสตรี หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดการทำร้าย ทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่ข่มขู่คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว ความรุนแรงต่อสตรีเป็นอุปสรรคหนึ่งที่เกิด

ขบวนการบรรลุเป้าหมาย ความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ ความรุนแรงต่อสตรีเป็นทั้งการละเมิด และทำลาย หรือเพิกถอนการที่สตรีจะได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เห็นได้ชัดเจนว่าความรุนแรงทางการเงิน รวมอยู่ในความหมายของความรุนแรงต่อสตรีตามปฏิญญาสากลนี้ด้วย เพราะถือว่าเป็นการกระทำใด ๆ ที่มีผลเป็นการทำร้ายจิตใจและการขู่ข่มขู่คุกคามกีดกันเสรีภาพในชีวิตส่วนตัว อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action-BPFA) ปฏิญญาปักกิ่งฯ เห็นว่าความเสมอภาคระหว่างเพศเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมในสังคม โดยผลักดันให้ความเสมอภาคทางเพศเป็นกระแสหลักของการพัฒนา (Gender mainstreaming) หมายความว่าทุกฉบับควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งรวมถึงหลักการใช้อำนาจและความรับผิดชอบระหว่างหญิงชายภายในบ้านและที่ทำงาน โดยผู้หญิงจะต้องได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยพ้นไปจากการกล่าวอ้างว่าเป็นประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติอีกต่อไป แต่เมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงในสังคมเห็นว่าผู้หญิงต้องแบกรับทั้งงานภายนอกและงานภายในบ้าน โดยฝ่ายชายไม่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระทั้งหมดจึงตกอยู่กับผู้หญิง เนื่องจากความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีในอดีตของสังคมไทย ระบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) เพศชายมีฐานะเหนือกว่าเพศหญิง ในทางเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นได้จากการแบ่งงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวที่ทำงานในบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น โดยเพศชายมีหน้าที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูกเป็นแม่บ้านแม่เรือน จึงทำให้รายได้ทั้งหมดหรือส่วนใหญ่มาจากสามี สามีจึงนำเรื่องเงินมาเป็นเครื่องต่อรองให้ภรรยากระทำการบางอย่างตามที่ตนต้องการ ย่อมทำให้บุคคลที่ถูกกระทำนั้นได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจิตและชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างมาก เพราะตนจะต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้กระทำความรุนแรงตลอดเวลา ถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบหนึ่ง โดยมีเงินมาเป็นตัวกลางทำร้ายหรือมีอำนาจควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง

ประกอบกับทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากร (Resource theory) อธิบายว่า การแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็นผลมาจากการที่สังคมนั้น ๆ ให้ความสำคัญว่าใครครอบครองทรัพยากรมากกว่ากัน และสิ่งนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relation) ในแง่ของอำนาจและการใช้ทรัพยากรในครอบครัว โดยผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในครอบครัว ได้แก่ ผู้ที่หาเลี้ยงครอบครัวนั่นเอง อย่างไรก็ตามจะต้องเป็นอำนาจที่มีความสมดุลแต่โดยทั่วไปสามีจะมีอำนาจมากที่สุดในครอบครัว เนื่องจากเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวหรือเป็นผู้นำทรัพยากรมาให้ครอบครัว กล่าวได้ว่าทรัพยากรภายนอกมีความสำคัญต่ออำนาจของสมาชิกในครอบครัว เช่น ความสำเร็จในหน้าที่การงาน อำนาจทางการเงิน สถานภาพทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันสังคมมีความเชื่อในเรื่องสิทธิมนุษยชนและความ

เท่าเทียมกันของมนุษย์มากขึ้น คนทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ฉะนั้นในฐานะมนุษย์คนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงย่อมมีฐานะเท่าเทียมกันในสังคม

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะให้การรับรองปฏิญญาปักกิ่งฯ แต่จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังไม่บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของปฏิญญาปักกิ่งฯ ที่ระบุให้รัฐจัดการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงโดยละเว้นจากการอ้างประเพณีขนบธรรมเนียมหรือศาสนาใด ๆ และมุ่งจัดความรุนแรงตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาว่าด้วยการจัดความรุนแรงต่อสตรี

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) มีวัตถุประสงค์ในการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะทางการเงินปรากฏอยู่ในส่วนที่สาม ข้อ 10-14 ซึ่งกล่าวถึงสิทธิของสตรีที่จะต้องได้รับการดูแลทางเศรษฐกิจ โดยได้รับความเท่าเทียมกันในด้านสิทธิและ โอกาสที่จะได้รับการจ้างงานและสิทธิแรงงาน รวมถึงการป้องกันความรุนแรงต่อสตรีในสถานที่ทำงาน ความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ โดยเฉพาะสตรีมีครรภ์และหลังคลอดบุตร การที่รัฐภาคีจะประกันความเป็นอิสระของสตรี ด้านการเงินและความมั่นคงด้านสังคม และการให้ความสำคัญแก่สตรีในชนบททั้งในด้านแรงงานและความเป็นอยู่ เมื่อประเทศไทยในฐานะที่ร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จึงมีภารกิจที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศและดำเนินการตามแผนงาน โครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเสมอภาค ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี เป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองความเสมอภาคของคนในประเทศ ทั้งยังมีผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีสากล จึงทำให้ประเทศไทยมีแนวความคิดในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จนทำให้เกิดเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้นมาในปัจจุบัน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการผสมผสานระหว่างมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยในฐานะภาคีอนุสัญญาฯ นี้ จึงควรให้ความสำคัญคุ้มครองในประเด็นความรุนแรงทางการเงิน ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีสมาชิกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ปฏิญญาว่าด้วยการจัดความ

รุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี(Beijing Declaration and Platform for Action-BPFA) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW))ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้วนั้น จนได้ผลักดันกฎหมายภายในประเทศให้ออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว เหตุผลประการหนึ่งในการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาบังคับใช้ก็เพื่อให้บุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอื่นไม่เป็นธรรม แต่ดูเหมือนว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับกฎหมายสากลที่รับรองและคุ้มครองสิทธิสตรีดังกล่าว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุของความรุนแรงทางการเงิน เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมเพราะปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เนื่องจากทรัพย์สินและเงินทองต่างถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงทางการเงิน มาจากการให้อำนาจของเงินหรือสิ่งของมีค่าเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีพ จนทำให้ไปกำกับควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งจนมองข้ามคุณค่าความเป็นมนุษย์ การสร้างอำนาจเหนือเพื่อควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งและฝ่ายนั้นเป็นผู้ฟังฟังจะ โดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เมื่อบุคคลในครอบครัวถูกกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะดังกล่าวย่อมได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก

ความรุนแรงทางการเงิน สามารถแบ่งออกตามพฤติกรรม ได้ดังนี้

1. การควบคุมทางการเงิน เช่น การควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดการใช้จ่ายโดยไม่รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในครอบครัว หรือพฤติกรรมที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าต้องเป็นฝ่ายพึ่งพา ไม่มีโอกาสได้ใช้เงินของครอบครัวทำให้ต้องร้องขอเมื่อจำเป็น หรือทุกครั้งในการใช้จ่ายเงินต้องแสดงใบเสร็จหรือทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงิน หรือบังคับให้ก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินมาความผิดกฎหมาย

2. การทำให้สูญเสียซึ่งแหล่งที่มาทางการเงิน เช่น ไม่ให้ทำงานประจำหรือรับจ้างทำงานใด ๆ การบังคับให้เลิกทำงานทำให้สูญเสียการงานและรายได้

3. การเอาเปรียบหรือแทรกแซงผลประโยชน์ทางการเงิน เช่น การใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่ายทั้งหมด หรือใช้ทรัพย์สินของอีกฝ่ายโดยพลการ หรือการใช้จ่ายในนามของกลุ่มสมรสอีกฝ่ายและให้คู่สมรสฝ่ายนั้นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่าย หรือควบคุมการใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือแม้กระทั่งเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออม

4. การห้ามหรือจำกัดในการเข้าถึงทรัพย์สินหรือสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จำกัดและควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลกระทบจากความรุนแรงทางการเงิน สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำ/เหยื่อ แบ่งได้ 2 ลักษณะคือ ด้านสุขภาพและด้านสภาพความเป็นอยู่

1.1 สำหรับด้านสุขภาพ มักเกิดความเครียดสะสมและนำไปสู่อาการไซโคโซมาติก (Psychosomatic diseases) จนอาจก่อให้เกิดการแปรปรวนของระบบสรีรวิทยาต่าง ๆ ในร่างกาย จนเกิดเป็นโรคบางอย่างได้ เช่น โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคพิษไทรอยด์ โรคเบาหวาน เป็นต้น

1.2 ด้านสภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันจะถูกจำกัดและถูกควบคุมการใช้จ่ายทางการเงิน ส่วนกรณีที่มีการหย่าร้างหรือแยกทางกัน ผู้ถูกระทำอาจสูญเสียทรัพย์สิน หรือไม่มีทรัพย์สินในชื่อของตนเองและอาจต้องแบกรับภาระหนี้สิน

2. ผลกระทบต่อครอบครัว เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ครอบครัวขาดความสามัคคีกัน บทบาทของสมาชิกในครอบครัวไม่ปกติสุขหรือขาดความอบอุ่นและเกิดการหย่าร้างในที่สุด

3. ผลกระทบต่อสังคมเมื่อเกิดการหย่าร้างครอบครัวแตกแยกย่อมนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมเด็ก นอกจากนี้รัฐยังต้องสูญเสียเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลเยียวยาผู้ถูกระทำ

ดังนั้นจึงไม่อาจมองข้ามปัญหาความรุนแรงทางการเงิน เพราะปัจจัยความเท่าเทียมกันทางการเงินเป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลให้อัตราการเกิดพฤติกรรมของความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งความรุนแรงทางการเงิน จัดเป็นความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบหนึ่งและจากปัญหาทางวิจัยสามารถสรุปได้ 3 ประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง การจะคุ้มครองบุคคลใดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ต้องปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยต้องพิจารณาจากนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” เพราะหากไม่ใช่ความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ไม่อาจเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือคุ้มครองผู้ถูกระทำได้ ความรุนแรงทางการเงิน เป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำรุนแรงทางร่างกายและจิตใจตามมา ทั้งยังเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้ถูกระทำเป็นอย่างมาก เป็นเรื่องใกล้ตัวที่หลายครอบครัวประสบอยู่แต่ผู้คนมักมองข้าม โดยเห็นว่าไม่ใช่ประเด็นหรือสาระสำคัญจึงเกิดเป็นความเฉยชินและละเลยต่อพฤติกรรมเหล่านั้น สำหรับกฎหมายต่างประเทศได้มีการให้ความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ไว้อย่างหลากหลาย แตกต่างกันไปตามสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของแต่ละประเทศ โดยประเทศอังกฤษ “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความถึง ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ความรุนแรงทางจิตใจและอารมณ์ (Psychological and Emotional abuse) ในประเทศอินเดีย “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความถึง ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological abuse) ความรุนแรงต่อสุขภาพ (Violence health) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) ความรุนแรงทางวาจา (Verbal abuse) ความ

รุนแรงต่ออารมณ์ความรู้สึก (Emotional abuse) การรบกวนหรือก่อกวน (Harassment) การคุกคามหรือการทำให้กลัว (Intimidation) หรือข่มขู่หรือบังคับ (Coercion and Threats) ผู้หญิงหรือคนที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคนดังกล่าวเพื่อให้ได้มาซึ่งสินสมรส ทรัพย์สินอื่นใด เงิน หรือสิ่งมีค่า นับเป็นประเทศที่นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ได้โดยละเอียดชัดเจนและครอบคลุมมาก

สำหรับประเทศไทยตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า ความคุ้มครองถึงการกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ จึงหมายความว่า ความรุนแรงทางกาย (Physical abuse) รวมถึงความรุนแรงทางเพศ (Sexual abuse) ด้วย ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological abuse) ความรุนแรงต่อสุขภาพ (Violence health) โดยไม่ครอบคลุมถึงประเด็นความรุนแรงทางการเงิน (Financial abuse) เพราะมิได้เขียนไว้อย่างชัดเจน จึงไม่อาจตีความคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้หมายความรวมถึงความรุนแรงทางการเงิน

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาลักษณะหรือพฤติกรรมของความรุนแรงทางการเงิน ผู้วิจัยเห็นว่าความรุนแรงทางการเงิน กับความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกันแต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน กล่าวคือ ความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์เป็นเรื่องของการกระทำผิดที่ครอบคลุมประกอบตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนการกระทำความรุนแรงทางการเงิน เป็นการกระทำเกี่ยวกับการใช้อำนาจเหนือกว่าในการบีบบังคับผู้ที่ด้อยกว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งบางพฤติกรรมเป็นได้ทั้งความผิดอาญาและถือเป็นการกระทำความรุนแรงทางการเงิน หรือบางพฤติกรรมไม่ถือเป็นความผิดอาญาเพราะไม่ครอบคลุมประกอบความผิดแต่มีลักษณะเป็นความรุนแรงทางการเงิน ดังนั้นจึงสามารถแบ่งความรุนแรงทางการเงิน ออกได้ 2 ระดับ คือระดับที่เป็นความผิดตามกฎหมายและที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย ในกรณีที่เป็นความผิดจะมีเพียงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น

ดังนั้นหากเกิดกรณีการควบคุมอำนาจทางการเงินด้วยการจำกัดการใช้จ่าย การควบคุมการใช้จ่ายและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว ควบคุมการเข้าถึงรายได้การใช้จ่ายเงินในธนาคารหรือแม้กระทั่งเข้าควบคุมจัดแจงเกี่ยวกับเงินออมของผู้ถูกกระทำ การกีดกันหรือขัดขวางไม่ให้ทำงาน จำกัดและควบคุมการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ ในลักษณะนี้เห็นได้ว่าระดับความร้ายแรงยังไม่ถึงขนาดที่จะเป็นความผิดอาญา หรือพฤติกรรมยังไม่ถึงขั้นเป็นความผิดกฎหมาย เนื่องจากไม่ครอบคลุมประกอบความผิดตามกฎหมาย ผู้ถูกกระทำจึงไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายใด ๆ เลย เพราะปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในลักษณะนี้

ประการที่สาม ความรุนแรงทางการเงิน โดยส่วนมากคนที่มียานเงินมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้กระทำ ปัจจุบันการกระทำความรุนแรงทางการเงิน ในประเทศไทยนั้นมีอยู่มาก เนื่องจากเจตคติทางเพศแบบดั้งเดิมเรื่องสิทธิของชายที่มีเหนือภรรยา เจตคติเกี่ยวกับบทบาทของชายในการเป็นผู้นำครอบครัว ก่อให้เกิดอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับสถานะของสตรีที่ว่าต้องอยู่ภายใต้อำนาจของสามี ความเชื่อและเจตคติดังกล่าวยังคงปรากฏและหลงเหลืออยู่ในสังคมไทย จึงมีผู้หญิงบางส่วนที่สามีไม่ให้ออกไปทำงานนอกบ้าน โดยให้ภริยาเลี้ยงลูกและดูแลงานบ้านเพียงอย่างเดียว จึงทำให้รายได้ทั้งหมดที่ผู้หญิงจะได้ในการจับจ่ายใช้สอยจะต้องมาจากสามี จึงเกิดเป็นความรุนแรงทางการเงิน ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวไม่เพียงแต่เป็นปัญหาในระดับประเทศเท่านั้นแต่ยังเป็นปัญหาในระดับสากล เห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action-BPFA) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) ซึ่งเป็นกฎหมายในระดับสากลที่เกิดขึ้นเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิสตรี โดยหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและได้ผลักดันกฎหมายภายในประเทศให้ออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีสมาชิกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right: UDHR) ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence against Women- DeVAW) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี(Beijing Declaration and Platform for Action: BPFA) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) จนได้ผลักดันกฎหมายภายในประเทศให้ออกมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว จนเกิดเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีเจตนารมณ์ที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่กลับพบว่าปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับกฎหมายสากลที่รับรองและคุ้มครองสิทธิสตรี เนื่องจากกฎหมายสากลดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิสตรีที่จะต้องได้รับการดูแลทางเศรษฐกิจและให้ได้รับความเท่าเทียมกันในทุกด้าน ให้มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานและสิทธิแรงงาน รวมถึง

การประกันความเป็นอิสระของสตรีด้านการเงินและความมั่นคงด้านสังคม แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ของไทยปรากฏว่ามีได้ให้ความคุ้มครองถึงกรณีความรุนแรงทางการเงิน ทั้งที่ความรุนแรงในลักษณะนี้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้ถูกกระทำเป็นอย่างมาก

สรุปการที่จะขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้หมดสิ้นไปไม่ใช่เรื่องง่ายและอาจเป็นไปได้ยาก แต่มีได้หมายความว่าสังคมจะปล่อยผ่านโดยไม่ให้ความใส่ใจ กลับกันรัฐต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สิ่งที่รัฐทำได้คือการออกกฎหมายมาบังคับใช้กับกรณีความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 บังคับใช้กับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการเฉพาะ เนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่างจากคดีอาญาทั่วไป แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังให้การคุ้มครองไม่เพียงพอต่อผู้ถูกกระทำ การทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับสิทธิอันพึงมีจากความเป็นอิสระทางการเงินจึงเป็นสิ่งที่สมควรที่รัฐต้องเข้ามาให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้คือสภาพของปัญหาในปัจจุบันผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ขอเสนอให้แก้ไขนิยามมาตรา 3 คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยบัญญัติเพิ่มเติมนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้รวมถึง ความรุนแรงทางการเงิน โดยผู้วิจัยเห็นว่าความรุนแรงทางการเงิน เป็นการลิดรอนสิทธิหรือละเมิดสิทธิทางการเงินของบุคคลในครอบครัว โดยถือเป็นความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่ง โดยความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้จำกัดเฉพาะการทำร้ายร่างกายหรือทำร้ายจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรุนแรงทางการเงินด้วย ทั้งนี้กฎหมายที่ดีต้องมีพัฒนาการและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งต้องก้าวทันสังคมเพื่อจะได้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง อันเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกระทำในลักษณะนี้ ทั้งยังเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายในระดับสากลที่เกิดขึ้นเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิสตรีและเพื่อให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและทัดเทียมกับนานาประเทศ
2. ขอเสนอให้นำเอาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005 ของประเทศอินเดีย เป็น

ต้นแบบในการพัฒนาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ของไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 2005 (The Protection of Woman from Domestic Violence 2005 ของประเทศอินเดีย ได้ให้ความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ไว้อย่างละเอียดชัดเจนและครอบคลุมลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวหลายประการ นอกจากนี้ยังได้ให้คำนิยามความหมายของ physical abuse, sexual abuse, verbal abuse and emotional abuse and financial abuse ไว้โดยละเอียดด้วย

บรรณานุกรม

- กฎหมายในชีวิตประจำวันและโครงสร้างทางสังคม. (ม.ป.ป.). ความหมาย ความสำคัญ แนวคิด และ หลักการของสิทธิมนุษยชน: หลักการและแนวคิดสิทธิมนุษยชน. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/sakanza1234567/khwam-hmay-khwam-sakhay-naewkhid-laea-hlak-kar-khxng-siththi-mnusy-chn>
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2559). หลักการกระทำละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. เข้าถึงได้จาก <http://dmcrtth.dmcg.go.th/lag/detail/1110/>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557) คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว. เข้าถึงได้จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER18/DRAWER003/GENERALDATA0000/00000061.PDF>
- กิตติบดี ไชพูล. (2559). เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน ภาคปลาย ปีการศึกษา 2559. เข้าถึงได้จาก <https://law.kku.ac.th/wp/wpcontent/uploads/2016/06/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%A9%E0%B8%A2%E0%B8%8A%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%A9%E0%B8%A2%E0%B8%8A%E0%B8%99.pdf>
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). กฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย)

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. (2552). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288-366* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: สำนักอบรมการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ. (2559). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.humanrightscenter.go.th/IHR/ICCPR1/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%96%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%93%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%20HRC%20%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%20ICCPR%20%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%202.pdf>

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *พันธกรณีระหว่างประเทศ*. เข้าถึงได้จาก

<http://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights.aspx>

จิราพร ชมพิกุล และคณะ. (2552). *สัมพันธภาพใน ครอบครัว ไทย*. กรุงเทพฯ: แท่นทองชินวัฒน์ การพิมพ์.

เฉลิมวุฒิ สาระกิจ. (ม.ป.ป.). *ความผิดต่อร่างกาย Offence against Body*. เข้าถึงได้จาก

<http://www.law.up.ac.th/www/e-learning/100205/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%9C%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A2%20%E0%B8%A1.295-300.pdf>

เฉลิมวุฒิ สาระกิจ. (2556). *แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับละเมิด*. เข้าถึงได้จาก

<http://www.สำนักกฎหมายนิติศาสตร์ขาดรัก.com/2013/02/blog-post.html>

ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์. (2555). *ปีศาจไปไทย: ภาพสะท้อนแห่งความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง*.

เข้าถึงได้จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/bruj/article/view/75658>

ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (ม.ป.ป.). *หน่วยที่ 2 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญา*. เข้าถึงได้จาก

http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_2.pdf

- นันทพันธ์ จีนกล้าประเสริฐ. (2546). *การพัฒนากระบวนฐานข้อมูลและสังเคราะห์งานวิจัยด้านความรุนแรงในสังคมไทย (The Development of Violence Research Database and the Synthesis of Research on Violence Issues in Thai Society)*, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- นิรชา ฐานพงษ์. (2553). *กระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองเด็กผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัว: วิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ.2550*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุชนาฏ ยังอยู่สุข. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหย่า: กรณีศึกษาประชาชนในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2555). *ความรุนแรงต่อภรรยาในครอบครัวอาเซียนและครอบครัวไทย (Wife Abuse in ASEAN and Thai Families)*. เข้าถึงได้จาก <http://humaneco.stou.ac.th/UploadedFile/Title%20HE%20Journal%201.pdf>
- ประชาไทย. (2550). *วิจารณ์ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิสตรีในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2007/02/11689>
- ปิยะนุช นาคแก้ว. (2557). *การต่อต้านการทารุณกรรมต่อสตรีสูงอายุ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dop.go.th/th/know/3/71>
- พงษ์ ประภากรณ์. (2551). *ทั้งรัก ทั้งเกลียด.....อินเดียน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.vcharkarn.com/novel/25137/24>
- พรสม เปาปราโมทย์. (ม.ป.ป.). *ความเสมอภาคในครอบครัวและการสมรส: ตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ Equality in Family and Marriage: According to Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. เข้าถึงได้จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/viewFile/3803/3792>
- พิชญภา เจียมแท้. (2555). *ความหมายและมาตรการทางกฎหมายต่อการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ,
- ภาควิชาสตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). *ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง. ตอนที่ 3 วันที่ 31 ตุลาคม*. เข้าถึงได้จาก <https://static1.squarespace.com/static/52bce94ae4b013dbd6fc79d4/t/54530b0fe4b0517b6/ac57155/1414728463373/-%20%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%82%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B8%E0%B8%92%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%A0%E0%B8%B2>
- ภิญโญ ทองดี. (ม.ป.ป.), *ครอบครัวและสถาบันครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก <http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006103/lesson1/03.htm>
- มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. (2560). *ข้อเสนอแนะต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก <http://womenthai.org/?p=410>
- ยงยุทธ แสนประสิทธิ์. (2554). *รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา (6 เมษายน 2560) เล่ม 134 ตอนที่ 40*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์. (2560). *เรื่องเงินเรื่องทอง เรื่องของความรุนแรงในความสัมพันธ์กับดร.รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์*. เข้าถึงได้จาก. <https://thematter.co/pulse/financial-abuse/29610#>
- ลิขิต ชีรเวทิน. (2550). *บทความ: สิทธิเสรีภาพในสถาบันครอบครัว*. เข้าถึงได้จาก <http://www2.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000009253>
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ. (2546). *การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง.

- วัฒนา วิทยกุล. (2556). ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- วุฒิชัย เปี้ยแดง. (2553). บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนาร่องของกรุงเทพมหานคร 4 ชุมชน, สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร. (2556). วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ.2550. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระศักดิ์ นาทะสิริ. (2560). แผ่นดินของไทย ปัญหาของคนไทย (4) เรื่องที่ 4.3: เกี่ยวกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตอนที่ 1 ร่างพ.ร.บ.คุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=9600000028325>
- ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสทธิพันธุ์. (2552). คำอธิบายกฎหมายนิติกรรม-สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุชาดา รัชชกุล. (2541). การตั้งครุฑไม้พืงปรารภณาและการตัดสินใจทำแท้ง. วิทยานิพนธ์พัฒนาศึกษาคุณูปบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชีลา ดันชัยนนท์. (2540). สถานการณ์โรคเอดส์: ความหมายของเพศธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภัตสร ภูเจริญศิลป์. (2551). ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับการยอมความตามกฎหมายอาญา: ศึกษาเฉพาะความผิดฐานกระทำอนาจารตามมาตรา 278(ที่เกิดต่อหน้าธารกำนัล) และความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา 310 ทวิ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สมภาพ ผลเจริญ. (2552). อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีความรุนแรงในครอบครัว. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- สุภัทร แสงประดับ. (2559). การดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550: ศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาการดำเนินการในชั้น, พนักงานเจ้าหน้าที่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
- สวลี ตันกุลรัตน์. (2558). ชีวิตคู่พัง...เพราะดั่งคัมหมด?. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/economy/financial/347329>
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). รายงานข้อมูลและตัวชี้วัดด้านความรุนแรงในผู้หญิงและเด็กหญิง (*Gender-based on Violence Against Women and Girls :VAW/G Indicators*). เข้าถึงได้จาก http://www.undp.org/content/dam/thailand/docs/UNDP%20TH%20VAW_TH.pdf
- หนึ่งหทัย ขอผลกลาง. (2550). ปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี *Suranaree Journal of Social Science (sjss)* vol 1, no 2 December (2007) เข้าถึงได้จาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/bitstream/123456789/3019/2/ar3.pdf>
- อุมามน พวงทอง. (ม.ป.ป.). ความรุนแรงในครอบครัวกับผลกระทบทางด้านจิตเวช. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2007/02/11689>
- อังคณา ช่วยคำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือ. วารสารธรรมศาสตร์, 31(3), 25.
- เอ็มอัชฌา วัฒนบูรานนย์. (2554). จุฬาวินยานุกรม: โรคทางร่างกายที่เกิดจากความเครียด บทความศูนย์การสื่อสารนานาชาติแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เข้าถึงได้จาก <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%94>
- องค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (ภาคประชาชน). (2553). ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. เข้าถึงได้จาก <http://www.ongkarn-leio.org/knowleage.php>

- อภิศรี มีสัจย์. (2553). *การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2558). *การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- The Asianparent. (2560). *ปัญหาชีวิตคู่: 10 สาเหตุยอดฮิตทำให้สามีภรรยาทะเลาะกัน.* เข้าถึงได้จาก <https://th.theasianparent.com>
- Lawyers Collective Women's Rights Initiative (LCWRD). (2559). *กฎหมายว่าด้วย ความรุนแรงเกี่ยวกับครอบครัวและการดำเนินงานตามกฎหมาย.* เข้าถึงได้จาก <http://cedaw-in-action.org/en/wp-content/uploads/2013/04/domestic-violence-Thai.pdf>
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2558). *การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- Adams, M. et al. (2008). A study of educational simulations: Part I - engagement and learning. *Journal of Interactive Learning Research, 19*(3), 397-419.
- Basu, S. (2001). *Law to protect women from domestic violence.* Retrieved from <http://www.thehindu.com/2001/12/07/stories/2001120700631300.htm>
- Branigan, H. P. (2007). Syntactic priming. *Language and Linguistics Compass, 1*(2), 1-16
- Citizens Advice. (2014). *Controlling money, controlling lives financial abuse in Britain.* Retrieved from https://www.citizensadvice.org.uk/Global/Migrated_Documents/corporate/controlling-money-controlling-lives--1-.pdf
- Corrie, T., & McGuire, M. (2013). *Economic abuse: Searching for solutions.* North Collingwood (AUST): Good Shepherd Youth and Family Service and Kildonian Uniting Care.
- Dutton, M. A. (1993). *Understanding women's responses to domestic violence: A redefinition of battered woman syndrome.* Retrieved from <https://scholarlycommons.law.hofstra.edu/hlr/vol21/iss4/2>.

- Financial abuse*. (2560). Retrieved from <http://www.lwa.org.uk/understanding-abuse/abusive-relationships/financial-abuse.htm>
- Littwin, A. (2012). *The Do-it-yourself mirage: Complexity in the bankruptcy system (Katherine Porter) broke: How Debt Bankrupts the Middle Class*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Morris, L. E. (1996). A spiritual well-being model: Use with older women who experience. *Mental Health Nursing, 17*, 439-455.
- Nicola, S. J. (2015). *A Review of research and policy on financial abuse with in intimate partner relationships*, n.p.
- Psychological violence a criminal offence in France. (30 June 2010). *BBC NEWS*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/10459906>
- School of Social Work Rutgers University. (2017). *Economic abuse fact sheet*. Retrieved from https://www.tessacs.org/wp-content/uploads/2017/07/economic_abuse_fact_sheets.pdf
- Smallwood, E. (2015). *Stepping stones: Legal barriers to economic equality after family violence*. Victoria: Women's Legal Service.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. New York: Oxford University Press.
- The National Commission for Women. (2005). *Recommendations and suggestions on Amendments to the Dowry Prohibition Act, 1961*. Retrieved from http://ncw.nic.in/PDFFiles/Recommendations_and_suggestions_on_Amendments_to_the_DOWRY_PROHIBITION_ACT_1961.pdf
- Living Without Abuse. (2012). *All about LWA*. Retrieved from <http://www.lwa.org.uk/about.htm>
- Living Without Abuse. (2012). *Emotional, psychological and mental abuse*. Retrieved from <http://www.lwa.org.uk/understanding-abuse/abusive-relationships/emotional-and-psychological-abuse.htm>
- Vyas, P. (2006). *Reconceptualizing domestic violence in India: Economic abuse and the need for broad statutory interpretation to promote women's fundamental rights*. Retrieved from <http://repository.law.umich.edu/mjgl/vol13/iss1/5>
- WAO Women's Aid Organisation. (2011). *Domestic violence – The Malaysian context*. Retrieved from http://www.wao.org.my/Domestic+Violence_37_5_1.htm

WHO. (1995). *The development of the World Health Organization quality of life assessment instrument*. Geneva: WHO.

ภาคผนวก

(ร่าง)

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

พ.ศ. ....

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว

.....

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลใน
ครอบครัว พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๕๐

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้
กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ซึ่งมี
ลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและ
ร่างกาย ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง
ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์สิน
ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานบุกรุก เป็นต้น หรือมีลักษณะความผิดตามกฎหมายอื่นที่

มีโทษทางอาญา และให้หมายความรวมถึงการกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า

(๑) คู่สมรส ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน และบุตรบุญธรรม

(๒) คู่สมรสเดิมหรือผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาซึ่งมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายต่อกันหรือมีพฤติการณ์ที่คู่ความต่อสวัสดิภาพและยังมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่

(๓) บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) ในฐานะญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมา

(๔) บุคคลใด ๆ นอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว” หมายความว่า ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” หมายความว่า ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นและได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัตินี้

“การคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว” หมายความว่า การส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง ป้องกัน ควบคุมดูแล ใกล้เคียง ประนีประนอม และบำบัดฟื้นฟู รวมถึงการดำเนินการอื่นใด ต่อบุคคลในครอบครัวอันเนื่องมาจากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้บุคคลในครอบครัวได้รับความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ที่ดี และป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งให้ปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว

“กรม” หมายความว่า กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๒

คณะกรรมการ

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการคนหนึ่ง

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคน ซึ่งได้รับเลือกจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๕) ด้วยกันเอง เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง

(๔) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนห้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสิบห้าคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนา คู่สมรส ป้องกัน หรือแก้ไขฟื้นฟูครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นกรรมการ ทั้งนี้ ให้มีสัดส่วนหญิงชายที่ใกล้เคียงกัน

การสรรหาเพื่อแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความเหมาะสม

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ด้านเด็กและเยาวชน ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี ด้านกฎหมาย ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ด้านการพัฒนาอาชีพ และด้านพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

(๓) ไม่เคยละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก มีทัศนคติ และความประพฤติเหมาะสมที่จะทำหน้าที่คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว

(๔) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

(๕) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ไม่เคยเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(๗) ไม่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน

(๘) ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยถึงไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

(๙) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี นับแต่วันที่ ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งปี จะไม่ดำเนินการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นก็ได้ และในกรณีนี้ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หรือนายกรัฐมนตรียังมีได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ตามวาระสอง ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่ง อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคนใหม่ภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง
เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ไม่ร่วมประชุมคณะกรรมการติดต่อกันเกินสามครั้ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๔) คณะกรรมการมีมติให้ออก เพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่องหรือไม่สุจริต
ต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓

มาตรา ๑๐ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มา
ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่แทนตามลำดับ ถ้า
ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้
กรรมการที่เข้าร่วมประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมแทน
การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการ
ลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้
ขาด

มาตรา ๑๑ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ แผนงาน และแนวทางในการส่งเสริมและ
พัฒนาสถาบันครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว และการ
คุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดให้มีสมัชชาครอบครัว และการประชุมสมัชชา
ครอบครัวระดับชาติอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๔) ติดตามและประเมินผลการจัดประชุมสมัชชาครอบครัวระดับชาติ การดำเนินงาน
ตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ แผนงาน และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และ
การคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๕) รายงานผลเกี่ยวกับสถานการณ์ครอบครัว การติดตามและประเมินผลการคุ้มครอง
สวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๖) เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการกลไก การเสนอให้มีกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมาย หรือจุดยืนและท่าทีของประเทศไทยในระดับชาติและนานาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัว

(๗) กำหนดมาตรการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานและช่วยเหลือกิจการของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ภาคประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมายและให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน อาจได้รับเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๓

ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว

มาตรา ๑๔ ให้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวสังกัดกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ขึ้นในทุกจังหวัดและกรุงเทพมหานคร

วันเปิดทำการ เขตอำนาจ และการแบ่งแยกกิจการของศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ออกเป็นสาขาให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

โครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๕ ให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) นาน โยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ แผนงาน และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ไปสู่การปฏิบัติ

(๒) ให้ความรู้ความเข้าใจ คำปรึกษา และแนะนำในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว

(๓) เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๔) รับการแจ้ง รวบรวมและประมวลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ในการยื่นคำร้องขอหรือคำแถลงต่อศาล และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๕) ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว หรือยื่นคำร้องขอหรือคำแถลงต่อศาลเพื่อดำเนินการดังกล่าว

(๖) ดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งของผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๗) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น จำนวนคำร้องขอหรือ คำแถลงที่ยื่นต่อศาล จำนวนคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ จำนวนการละเมิดหรือฝ่าฝืนคำสั่งมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นต้น หรือตามที่กรมมอบหมาย

(๘) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๙) ดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๑๐) ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว

(๑๑) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๑๒) เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรือค่าตอบแทนให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

(๑๓) ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว หรือตามที่กรมมอบหมาย

มาตรา ๑๖ ให้มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาและมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติราชการในภารกิจของศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ตามมาตรา ๔๐ หรือการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๔

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

มาตรา ๑๗ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งเรียกโดยย่อว่า “ศพค.” ที่มีการบริหารจัดการในรูปของคณะบุคคล อยู่ภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจยื่นคำขอต่อกรมเพื่อให้การรับรองตามพระราชบัญญัตินี้

การยื่นคำขอและการรับรองตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนถือปฏิบัติด้วยก็ได้

เมื่อมีการรับรองศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแล้ว ให้จัดแจ้งการรับรองในทะเบียนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนของกรม และให้กรมประกาศการรับรองศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว
  - (๒) เป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข ให้คำแนะนำ และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและครอบครัวในท้องถิ่น
    - (๓) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรภาคเอกชนในการแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวในลักษณะบูรณาการทุกภาคส่วนในสังคม
    - (๔) ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาครอบครัวในรูปแบบการบริหารจัดการโดยประชาชนในชุมชน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัว
    - (๕) ติดตามและรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว
  - (๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวตามที่ได้รับมอบหมาย
- มาตรา ๑๙ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ได้รับการรับรองแล้ว อาจได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้
- (๑) เงินอุดหนุนตามระเบียบที่กรมกำหนด

(๒) การช่วยเหลือในด้านวิชาการและการสนับสนุนทรัพยากรอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๓) มีสิทธิขอรับสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หรือกฎหมายอื่นที่ให้การสนับสนุนเงินอุดหนุน

(๔) การช่วยเหลืออื่น ๆ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่ปรากฏว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนใดมีพฤติการณ์ในการปฏิบัติงานที่ไม่สุจริต หรือไม่มีผลงานตามมาตรฐานที่กรมกำหนด ให้ผู้อำนวยการหรือผู้ที่ผู้อำนวยการมอบหมาย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือแจ้งให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา

(๒) เข้าไปในสถานที่ทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบและให้การปรึกษาแนะนำ

(๓) สั่งให้ผู้บริหาร กรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนแก้ไขหรือระงับการปฏิบัติงานบางอย่างที่เป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่องหรือเสื่อมเสียผลประโยชน์ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

มาตรา ๒๑ การยกเลิกการรับรองศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
เมื่อได้ยกเลิกการรับรองศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนใดแล้ว ให้กรมประกาศการยกเลิกการรับรองศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕

การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

มาตรา ๒๒ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสมรสอาจให้ความรู้ หรือคำปรึกษาแนะนำตามความจำเป็นเหมาะสม และความสมัครใจของผู้ประสงค์จะจดทะเบียนสมรสดังต่อไปนี้

(๑) ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยา ทรัพย์สินระหว่างสามภริยา ความสมบูรณ์ของการสมรส การสิ้นสุดแห่งการสมรส การเป็นบิดามารดากับบุตร สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร บุตรบุญธรรม ค่าอุปการะเลี้ยงดู รวมทั้งเรื่องมรดกและพินัยกรรม

(๒) ความรู้เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว หรือความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและสถาบันครอบครัว

(๓) ประสานหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตคู่ ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์

(๔) ประสานหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมก่อนและภายหลังการตั้งครรภ์ ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูบุตร

(๕) ประสานหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ การสร้างงานสร้างรายได้ การออม และการเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ หรือการสร้างงานสร้างรายได้

(๖) ความรู้ในสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง สิทธิและสวัสดิการ และแนวทางขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรภาคเอกชน

(๗) เรื่องอื่น ๆ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งนายทะเบียนอาจประสานให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวดำเนินการ หรือประสานให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นก็ได้

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คู่สมรสสมัครใจจะจดทะเบียนหย่า นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนหย่าอาจดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม หรือให้คำปรึกษาแนะนำตามความจำเป็นเหมาะสมตามมาตรา ๒๒ โดยคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ประสงค์จะจดทะเบียนหย่าและหลักการดังต่อไปนี้

(๑) สวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งให้เกิดความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด

(๒) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่บุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้เยาว์

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวจัดทำข้อมูลของผู้ประสงค์จะจดทะเบียนสมรสหรือผู้ประสงค์จะจดทะเบียนหย่าที่สมัครใจเข้ารับความรู้ตามมาตรา ๒๒ ที่ได้รับบริการจากศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการให้การช่วยเหลือ การส่งเสริมและพัฒนา

ครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว และรายงานต่อกรมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

มาตรา ๒๕ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว ให้คู่สมรสได้รับสิทธิพิเศษจากหน่วยงานของรัฐ ดังต่อไปนี้

- (๑) ลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กรมสรรพากรประกาศกำหนด
- (๒) สิทธิลดหย่อนค่าโดยสารพาหนะในการเดินทางทุกเส้นทางจากทุกหน่วยงานที่ให้บริการขนส่งสาธารณะตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่หน่วยงานเหล่านั้นประกาศกำหนด
- (๓) สิทธิประโยชน์และสวัสดิการอื่นให้คู่สมรสได้รับตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๖

มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ

มาตรา ๒๖ ผู้ใดพบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือสถานพยาบาลเป็นผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้มีหน้าที่แจ้งต่อ ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว

การแจ้งตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง อาจกระทำโดยวาจาเป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใดก็ได้

การแจ้งนั้นเมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรา ๒๗ เมื่อศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวได้รับแจ้งตามมาตรา ๒๖ ให้ผู้อำนวยการมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือหากปล่อยให้เนิ่นช้าอาจเกิดความเสียหายร้ายแรงต่อบุคคลในครอบครัว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นก่อนที่จะได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการก็ได้ โดยให้มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุ โดยไม่ต้องมีหมายค้น เพื่อสอบถามผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งให้มีอำนาจ

จัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ หรือขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและรายงานผลการดำเนินการตามแบบที่กรมกำหนด เสนอให้ผู้อำนวยการโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๘ เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่ามีการกระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะเป็นความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งส่งสำเนาบันทนาการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษและสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องเท่าที่มีตามแบบที่กรมกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวโดยมิชักช้า เพื่อประเมินสภาพปัญหา และรวบรวมข้อเท็จจริงประกอบการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา ๓๒

ในระหว่างที่ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนการสอบสวนสำหรับคดีนั้นต่อไป และให้แนบหลักฐานการแจ้งตามวรรคหนึ่งไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย สำหรับคดีที่อาจถอนคำร้องทุกข์ได้ พนักงานสอบสวนจะอนุญาตให้ถอนคำร้องทุกข์ได้ก็ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว

ในระหว่างการดำเนินการของพนักงานสอบสวนตามวรรคสอง หรือระหว่างการดำเนินการของพนักงานอัยการ หากได้รับแจ้งจากศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวว่าผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๓๘

มาตรา ๒๙ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการตามมาตรา ๒๗ ตลอดจนตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเบื้องต้น อีกทั้ง ประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการสอบถามผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำตามที่ได้รับแจ้งหรือพบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

(๒) ยื่นคำร้องหรือศาลลงด้วยวาจาเพื่อขอคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวตามมาตรา ๓๒ หรือดำเนินการอื่นใดตามคำสั่งศาล

(๓) มีหนังสือเรียกผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือข้อเท็จจริง

(๔) รวบรวมข้อเท็จจริงและสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว รายงานความเห็นหรือผลการตรวจของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และสรุปประมวลผล เพื่อให้

ผู้อำนวยการหรือศาล พิจารณาออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่บุคคลในครอบครัว หรือดำเนินการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) ประธานพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่สถานพยาบาล หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือเบื้องต้น ให้เข้ารับการตรวจรักษาตามมาตรฐานทางการแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการเยียวยา บำบัดฟื้นฟู หรือประธานพนักงานสอบสวน เพื่อให้มีการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประสงค์จะดำเนินคดี

(๖) ทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ให้ผู้อำนาจเมื่อได้ดำเนินการเรื่องใดแล้วเสร็จ

(๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ตามที่ผู้อำนาจมอบหมาย

มาตรา ๓๐ ในกรณีเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ควบคู่ไปกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา ๓๑ เมื่อศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ได้รับแจ้งตามมาตรา ๒๖ หรือมาตรา ๒๘ ให้ผู้อำนวยการรวบรวมข้อเท็จจริงเท่าที่มีใช้ประกอบในการยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาต่อศาล โดยมีชกช่า เพื่อให้ศาลพิจารณากำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว

การยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อศาลที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาร้องขอหรือคำแถลงด้วยวาจา และการมีคำสั่งของศาลในการกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพตามวรรคสอง ให้นำความตามหมวด ๑๕ แห่งกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือจะกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตาม

มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

ให้ยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมศาลในการยื่นคำร้องขอหรือการแถลงด้วยวาจาตามวรรคหนึ่ง หรือการดำเนินการใดในทางศาลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๒ เมื่อศาลเห็นว่ากรณีตามคำร้องขอหรือคำแถลงสมควรจะกำหนดใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อบุคคลในครอบครัว ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นครั้งคราวเพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้สอบถามแนะนำตักเตือน หรือช่วยเหลือตามที่เห็นสมควรในเรื่องการงานอาชีพ สัมพันธภาพ และความปกติสุขภาพในครอบครัว

(๒) ให้รับคำปรึกษาแนะนำด้านจิตสังคม การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เข้ากิจกรรมกลุ่มบำบัดหรือครอบครัวบำบัดยังสถานพยาบาล หรือสถานที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือกิจกรรมฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์โกรธ หรือความขัดแย้ง จนครบตามระยะเวลาและขั้นตอนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เว้นแต่ศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๓) ห้ามมิให้ก่อเหตุหรือช่วยด้วยประการใด ๆ ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม

(๔) ห้ามเสพสุรา สิ่งเสพติดให้โทษอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง

(๕) ห้ามเข้าใกล้หรือเข้าไปในที่อยู่อาศัยหรือครัวเรือนที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่อาศัยเป็นประจำแม้ที่อยู่อาศัยหรือครัวเรือนนั้นจะเป็นของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือของญาติผู้กระทำความรุนแรงก็ตาม ภายในกำหนดเวลาและเขตพื้นที่ตามที่เห็นสมควร

(๖) ห้ามเข้าใกล้หรือติดตามรังควานยังสถานที่ทำงานหรือประกอบอาชีพ หรือการใช้ชีวิตส่วนตัวของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้รวมถึงการคุกคามติดตาม การสะกดรอย การถ่ายภาพ การโทรศัพท์ การส่งข้อความก่อกวนรำคาญด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ภายในกำหนดเวลาและเขตพื้นที่ตามที่เห็นสมควร

(๗) ให้เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาการติดการพนัน การติดสุราหรือสิ่งเสพติดใด ๆ ยังสถานพยาบาลหรือสถานบำบัด จนครบตามระยะเวลาและขั้นตอนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เว้นแต่ศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๘) ให้เข้ารับการรักษาฟื้นฟูอาการบกร่องทางอารมณ์จิตใจ หรืออาการป่วยจิตฟั่นเฟือนยังสถานพยาบาลหรือสถานบำบัดทางจิต แล้วแต่กรณี จนครบตามระยะเวลาและขั้นตอนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เว้นแต่ศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๙) ให้ทำทัณฑ์บน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวขึ้นอีก

โดยสั่งให้ผู้นั้น ทำทัณฑ์บนไว้เป็นจำนวนเงินไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายขึ้นอีก ตลอดระยะเวลาตามที่เห็นสมควรกำหนด แต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันภายในวงเงิน ดังกล่าวด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ทำทัณฑ์บนกระทำผิดทัณฑ์บน ให้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๑๐) ให้ส่งมอบอาวุธใด ๆ ที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวครอบครองอยู่ ตลอดจน ให้ส่งมอบใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนโดยทันที

(๑๑) ให้ย้ายออกจากไปจากที่พักอาศัย อาคารหรือสถานที่ใด ๆ ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ครอบครองหรือพักอาศัยอยู่ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้นั้นจะมีสิทธิตามกฎหมายหรือได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่นั้นหรือไม่ก็ตาม

(๑๒) กรณีที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำต่อเด็กที่ตนมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อาจมีคำสั่งถอนอำนาจปกครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือห้ามติดต่อกับเด็กนั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมตามระยะเวลาที่เห็นสมควรกำหนด

(๑๓) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำหรือมีโอกาสกระทำความรุนแรงในครอบครัวซ้ำขึ้นอีก

มาตรา ๓๓ หากปรากฏในการพิจารณาหรือการไต่สวนว่ามีเหตุจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัว ให้ศาลแจ้งไปยังศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อดำเนินการให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ โดยให้ได้รับคำปรึกษาแนะนำจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ หรือเข้ารับการรักษาหรือบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในสถานพยาบาลหรือสถานที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับที่พักอาศัย เครื่องอุปโภคบริโภค การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือให้ความคุ้มครองช่วยเหลืออย่างอื่นตามที่เห็นสมควร

การสั่งตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวด้วยก็ได้

มาตรา ๓๔ คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อผู้ต้องคำสั่งได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว

ถ้าความปรากฏต่อศาลเองหรือจากรายงานของศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือจากคำร้องหรือคำแถลงของผู้ถูกกระทำด้วยความ

รุนแรงในครอบครัวหรือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือญาติของบุคคลนั้นว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของบุคคลเช่นว่านั้นเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนครบกำหนดระยะเวลาก็ได้ หรือจะสั่งเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเงื่อนไขหรือเพิ่มระยะเวลาในการคุ้มครองสวัสดิภาพก็ได้ กรณีศาลเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือระยะเวลาที่อาจเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวยิ่งกว่า ให้ศาลสอบถามข้อเท็จจริงหรือความเห็นหรือจะให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวยื่นคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อประกอบดุลพินิจในการมีคำสั่งก็ได้

เมื่อศาลมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพหากฝ่ายใดเห็นว่าคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพดังกล่าวเป็นผลร้ายแก่ตนยิ่งกว่า ก็ให้อุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจพิจารณาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง การอุทธรณ์คำสั่งเช่นว่านี้ต้องแสดงเหตุผลโดยแจ้งชัดว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นผลร้ายแก่ฝ่ายตนอย่างไร ถ้าไม่มีรายละเอียดดังกล่าวให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ คำสั่งของศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุดในกรณีศาลชั้นต้นรับอุทธรณ์คำสั่ง ให้รีบส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า คำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุดทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย มาตรา ๓๕ เมื่อได้รับคำสั่งศาลแล้ว ให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวแจ้งคำสั่งศาลนั้นให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว โดยเร่งด่วน เพื่อให้ผู้นั้นปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

การแจ้งตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งต่อผู้รับที่มีชื่อปรากฏตามคำสั่งศาล ถ้าผู้รับไม่ยอมรับหรือขณะนำส่งไม่พบผู้รับ ให้ปิดคำสั่งศาลนั้นไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่นั้นต่อหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ไปเป็นพยานก็ให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งในวันที่ปิดคำสั่งศาลนั้น

ในกรณีที่ไม่พบผู้รับ จะส่งคำสั่งศาลให้กับบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่หรือทำงานในสถานที่นั้นก็ได้ และให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งในวันที่ได้ส่งคำสั่งศาลให้แก่บุคคลนั้น

การดำเนินการตามวรรคสองและวรรคสาม ให้กระทำในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายรายงานการส่งคำสั่งศาลนั้นให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวโดยไม่ชักช้า

รายงานการส่งคำสั่งศาลตามวรรคสี่ ต้องระบุวิธีส่ง เวลา วัน เดือน ปี ที่ส่ง รวมทั้งชื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นผู้ส่ง และชื่อผู้รับสำหรับกรณีมีผู้รับคำสั่งศาลนั้น

มาตรา ๓๖ ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพอาจแจ้งคำสั่งศาลโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ได้ โดยให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันส่งสำหรับกรณีภายในประเทศ หรือเมื่อครบกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันส่งสำหรับกรณีส่งไปยังต่างประเทศ

ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพอาจแจ้งคำสั่งศาลโดยใช้วิธีส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือส่งทางเครื่องโทรสารก็ได้ แต่ต้องมีหลักฐานการส่ง และต้องจัดส่งคำสั่งศาลตัวจริงตามวิธีการที่กำหนดในวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๓๕ แล้วแต่กรณีทันทีที่อาจกระทำได้ในกรณีนี้ให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งคำสั่งศาลตามวันเวลาที่ปรากฏในหลักฐานการส่ง

มาตรา ๓๗ ให้นักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวกำกับและติดตามการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล และรายงานผลการดำเนินการดังกล่าวต่อศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัว เพื่อจะได้รายงานพนักงานสอบสวน หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

มาตรา ๓๘ เมื่อได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาลครบถ้วนแล้วและการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นถูกดำเนินคดีอาญาและอยู่ระหว่างพิจารณาให้ความผิดนั้นมีผลดังต่อไปนี้

(๑) ให้ถือว่าคดีอาญาได้เลิกกัน ถ้าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอาญาที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดไม่เกินความผิดลหุโทษ

(๒) ให้ถือว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอาญาที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายกำหนดให้จำคุกไม่เกินสองปี

(๓) ในความผิดที่มีโทษทางอาญาอื่นนอกจากที่กำหนดใน (๑) และ (๒) ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญารับฟังผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพดังกล่าว เพื่อเป็นเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา ๓๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๓๙ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อความปลอดภัยในชีวิต สุขภาพ หรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลในครอบครัว ให้ผู้อำนวยการมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยสั่งให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดในมาตรา ๓๒

ให้นาบทบัญญัติในมาตรา ๓๕ และมาตรา ๓๖ มาใช้บังคับกับการส่งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้อำนวยการ โดยอนุโลม

มาตรา ๔๐ ให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวส่งคำสั่งตามมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง ไปให้ศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งดังกล่าว ให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพมีผลต่อไป ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งคุ้มครอง

สวัสดิภาพทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน เมื่อข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือออกคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง และให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

มาตรา ๔๑ คดีอาญาที่มีลักษณะความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมิได้ส่งไปให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวตามมาตรา ๒๘ หากพนักงานอัยการหรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเห็นว่าเป็นคดีอาญาที่มีลักษณะความรุนแรงในครอบครัว และจำเป็นจะต้องคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว ให้พนักงานอัยการหรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแจ้งให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๒ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินการตามมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔ หรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจนค่าพยาบาล ค่าพาหนะเดินทาง และค่าตอบแทนหรือค่าตอบแทนอย่างอื่นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๓ ห้ามผู้ใดกระทำการอันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติยศ หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว ด้วยวิธีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) บันทึกภาพ พิมพ์ภาพ บันทึกเสียง แพร่ภาพหรือเสียง
- (๒) โฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว หรือชื่อสกุล
- (๓) โฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติ ชื่อตัว ชื่อสกุล สถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษา

ความใน (๑) (๒) และ (๓) มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา หรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๒๕ ผู้อำนวยการ ตามมาตรา ๓๕ หรือคำสั่งศาลตามมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๖ บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๗ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๘ การใดที่อยู่ระหว่างดำเนินการหรือเคยดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และมีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือมีกรณีที่ไม่อาจดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ การดำเนินการต่อไปในเรื่องนั้นจะสมควรดำเนินการประการใดให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด

มาตรา ๔๙ พระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลกระทบต่อกรณีการดำเนินคดี หรือการดำเนินการอื่นใดที่ได้กระทำไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ส่วนการดำเนินคดี หรือการดำเนินการอื่นใด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ หรือที่ยังมิได้ดำเนินการจนล่วงพ้นกำหนดเวลาที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อนพระราชบัญญัตินี้ แต่ยังคงอยู่ในกำหนดเวลาที่อาจดำเนินการได้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินคดีหรือดำเนินการอื่นใดนั้น ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้หลายประการ ทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว อันเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งของสังคม การให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพการบำบัดฟื้นฟู และวิธีปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว ตลอดจนกระบวนการพิจารณาในคดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิดที่มีโอกาสในการกระทำความรุนแรงหรือกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องคำนึงถึงความสงบสุข การรักษาความสัมพันธ์อันดีของบุคคลในครอบครัว และการให้โอกาสผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม จึงสมควรนำมาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว การคุ้มครองป้องกัน และการเยียวยาบำบัดฟื้นฟู มาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแตกต่างหากจากการใช้มาตรการทางอาญาเพื่อจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวอย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรที่กำหนดให้เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้